جمهوری اسلامی افغانستان

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولګی

اسلامي ښوونه او روزنه - يوولسم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

پوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ .ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي زده کړو برخې د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: یوولسم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلند کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزير پيغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کېږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له درباره څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوعاتو فهرست

لومړی لوست – آسماني کتابونه.. ۱

دویم لوست – وحي.. ۵

دریم لوست – پر انبیاوو او رسولانو ایمان... ۸

څلورم لوست – د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه.................. ۱۳

پنځم لوست – اولو العزمه پیغمبران.. ۱۷

شپږم لوست – معجزه او سحر ۲۰

اووم لوست – کرامت او استدراج.. ۲٤

اتم لوست – قضاء او قدر.. ۲٦

نهم لوست – د برزخ حالات ۳۰

لسم لوست – بعث او حشر.. ۳۵

یوولسم لوست – د پیغمبرﷺ شفاعت ۳۸

د حدیثو برخه ٤۱

دولسم لوست – غیبت لویه ګناه ده ٤۲

دیارلسم لوست – مسلمان د مسلمان هنداره ده ٤٦

څوارلسم لوست – د مشورې اهمیت ٤۹

پنځلسم لوست – د بېوزلو سره مرسته ۵۲

شپاړسم لوست – د لوږو پالنه او روزنه.. ۵۵

اوولسم لوست – د حلالې روزۍ ګټل.. ۵۹

اته لسم لوست – په دین کې آسانتیا ٦۲

نو لسم لوست – لعنت(ښېرا) وېل.. ٦٦

شلم لوست – په چارو کې منځنۍ حالت غوره کول ٦۹

یوویشتم لوست – په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي ۷۲

دوه ویشتم لوست – په لار کې د کښیناستلو آداب ۷٦

د فقهي برخه ۸۰

در ویشتم لوست – کورنۍ.. ۸۱

څلور ویشتم لوست – نکاح ۸۵

پنځه ویشتم لوست – د نکاح مقدمات ۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست – د نکاح ارکان او شرطونه ۹۲
اوه ویشتم لوست – ولایت ۹۵
اته ویشتم لوست – کفائت ۹۸
نهه ویشتم لوست – د نکاح محرمات ۱۰۰
دېرشم لوست – رضاعي محرمات (حراموالی) ۱۰۳
یو دېرشم لوست – موقتي محرمات ۱۰۵
دوه دېرشم لوست – مُتعه ۱۰۹
درې دېرشم لوست – مهر ۱۱۱
څلور دېرشم لوست – ولیمه ۱۱۵
پنځه دېرشم لوست – د ښځې او خاوند حقوق ۱۱۸
شپږ دېرشم لوست – د خاوند حقوق په ښځه باندې ۱۲۲
اوه دېرشم لوست – حجاب ۱۲۶
اته دېرشم لوست – د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې ۱۳۲
نهه دېرشم لوست – طلاق ۱۳۶
څلوېښتم لوست – د طلاق ډولونه ۱۳۹
یو څلوېښتم لوست – د تفریق ډولونه (۱) ۱٤۱
دوه څلوېښتم لوست – د تفریق پاتې ډولونه (۲) ۱٤۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

آسماني کتابونه

الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لېږلي دي، تر څو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عيار او د دنيا او آخرت نېکمرغی خپلې کړي.

د کتاب تعريف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخيستل شوی او ليکنې ته ويل کېږي او آسماني کتاب د الله تعالی د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه يې يو رسول ته ورکوي چې خلکو ته يې ورسوي.

د تعريف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالی کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالی په هره زمانه کې د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه ومني او پيروي يې وکړي چې د دنيا په ستونزمنو او کړکېچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلايل

په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات لپاره په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو کې ډېر زيات دلايل شته چې موږ يې دلته په لنډ ډول بيانوو:

قرآن کريم

الله تعالی په قرآن کريم کې فرمايي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] **ژباړه:** ووايئ چې! موږ ايمان راوړی دی په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيمعليه السلام، اسماعيلعليه السلام، اسحاقعليه السلام، يعقوبعليه السلام او د يعقوبعليه السلام ځوځات ته راغلی و او هغه چې موسیعليه السلام، عيسیعليه السلام او نورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی و، موږ د هغو په منځ کې هېڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې مبارک آيت کې الله تعالى مؤمنان مامور کړي چې په قرآن کريم او په هغو کتابونو چې له قرآن کريم څخه مخکې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالى په بل آيت کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ٢٨٥]

ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړی دی چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدی او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبران عليهم السلام منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د بښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.

الله تعالى پدې مبارک آيت کې د نبي کريم ﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان کړی او هغه څه يې پکې څرګند کړي چې دوی په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالى، ملايکو، کتابونو، رسولانو او نورو دی.

همدارنګه الله تعالى په يو بل مبارک آيت کې داسې فرمايي:﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١٣٦] **ژباړه:** اې مؤمنانو! په الله، په رسول يې او په هغه کتاب ايمان راوړئ چې الله تعالى پر خپل رسول را نازل کړی او په هغه کتاب چې لومړی يې نازل کړی او څوک چې له الله او د هغه له ملايکو، کتابونو، رسولانو او ورستی ورځې څخه منکر شي، نو رښتيا چې هغه په بې لارېتوب کې ډېر لرې ولاړ.

حديث شريف

کله چې جبرائيل عليه السلام له نبي کريم ﷺ څخه د ايمان په هکله پوښتنه وکړه، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».[١]

ژباړه: ايمان دې ته ويل کيږي چې ته ايمان او يقين وکړې په الله تعالى او د هغه په

---

١ - صحيح مسلم - (١ / ٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملایکو، کتابونو، رسولانو، د قیامت په ورځ او پدې ایمان او باور ولرې چې د خیر او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ایمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ایمان راوړل، یقین او باور کول پرې فرض دي.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتیا

د بشر د تاریخ له پلټلو څخه څرګندیږي چې انسان له یو لوري ځان غوښتنه لري، ځان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثراً په نظر کې نه نیسي.

فعالیت: له پخواني او معاصر تاریخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونو د بشري ځان غوښتنې ځینې بیلګې د مثال په توګه په وار سره بیان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نیمګړې ده، د کایناتو او د هغو د خالق په اړه له لارښوونې پرته حقیقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنیزو اصولو او قوانینو په هکله یې علم نیمګړی دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سری سره نه شي پېژندلی، الله تعالی د انسان دې نیمګړتیا ته زموږ پام را اړوي فرمایي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۝ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى﴾ [القیامة: ٣٦، ٣٧] آیا انسان ګومان کوي چې خپل سری دې پرېښودل شي، آیا دی د منیو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعالیت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

١. هغه فیلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکیه کولو یې د بشر د ژوند لپاره قوانین رامنځته کړي، آیا د ژوند د اصولو په هکله سره یوه خوله دي؟
٢. آیا بشر د دې وړتیا لري چې خپل سری پرېښودل شي؟
٣. د الله تعالی له لوري د شریعت رالیږلو ته څه اړتیا لیدل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بشر سخته اړتیا درلوده چې الله تعالی د دوی د لارښوونې او له هګ پک کېدو څخه د ویستلو لپاره په بېلابېلو وختو کې پیغمبران را واستوي او د هغوی په لاس شریعتونه او کتابونه رانازل کړي.

الله تعالی فرمايي: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء:۱۶۵]،

ژباړه: (الله تعالی) زېری ورکوونکي او وېروونکي پیغمبران راواستول چې له هغوی وروسته د خلکو لپاره په الله تعالی کوم حجت نه وي او الله تعالی غالب او د حکمت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده باید پرې پوه شو چې د ټولو آسماني کتابونو پيغام په قرآن کريم کې شتون لري او دغه کتاب د ټول بشريت د لارښوونې وروستنی کتاب دی. په دې سربېره د الله ﷻ په دې کتاب کې برکتونه دي، د هغه تلاوت ذکر دی او په دنيا کې د رحمتونو او په آخرت کې د ژغورنې سبب ګرځي.

پوښتنې

۱. کتاب تعريف کړئ!
۲. په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات دلايل ووايئ!
۳. رسول الله ﷺ جبرائيل عليه السلام ته د ايمان په هکله څه ووېل؟
٤. په آسماني کتابونو باندې د ايمان حکم بيان کړئ!
۵. آسماني کتابونو ته خلک څه اړتيا لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې آسماني کتابونو ته د خلکو د اړتيا تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي

پدې لوست کې موږ په وحي باندې له ايمان راوړلو څخه بحث کوو.
وحي څه ته ويل کيږي؟ وحي د چا له خوا په چا باندې نازليږي؟

د وحي تعريف

وحي په لغت کې په ډېرو معناګانو سره استعمال شوې ده لکه: اشاره، پيغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.[1] او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی له لوري په پټه او خارق العاده طريقې سره د نبي خبرولو ته وحي ويل کيږي.[2]

د تعريف شرح

وحي د الله تعالی له لوري له هغه چا سره چې د پيغمبرۍ لپاره يې غوره کړی وي په هر هغه څه چې اراده يې لري، په خفي او داسې طريقو سره خبرولو ته ويل کيږي چې د بندګانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحي د ثبوت دليل

نقلي دليل: حضرت محمدﷺ لومړنی پيغمبر نه و او نه لومړنی انسان و چې خلکو ته يې له وحې څخه خبرې کولې او دوی يې په آسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدم عليه السلام څخه پيل تر حضرت محمدﷺ پورې ډېر پيغمبران تېر شوي چې خلک يې له وحې څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې، بلکې د الله تعالی له لوري په راليږلې وحي به يې دوی خبرول لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ۞ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ۱۶۳، ۱۶٤] **ژباړه:** اې محمدهﷺ موږ تا ته په هم هغه شان وحي ليږلې ده، لکه چې نوح عليه السلام او له هغه وروسته پيغمبرانو ته مو ليږلې وه. موږ ابراهيم عليه السلام، اسماعيل عليه السلام، اسحٰق عليه السلام، يعقوب عليه السلام او د يعقوب عليه السلام اولادې، عيسٰی عليه السلام، ايوب عليه السلام، يونس عليه السلام، هارون عليه السلام او سليمان عليه السلام ته وحي وليږله او موږ داؤد عليه السلام ته زبور ورکړ او موږ پر هغو پيغمبرانو هم وحي نازله کړې چې د هغو يادونه مو

---

۱ – لسان العرب، القاموس المحيط، تفسير الرازي او تفسير البيضاوي.

۲ – مناهل العرفان – (۱ / ٤٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دي نه مخکې تا ته کړېده او پر هغو پيغمبرانو هم چې د هغو يادونه مو تاته نـه ده کـړې.
الله له موسى عليه السلام سره داسې خبرې کړې دي لکه څنګه چې خبرې کيږي.
په يو بل آيت کې الله تعالى د محمد ﷺ په هکله فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم: ٣، ٤] **ژباړه:** هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږېږي، دا خـو يـوه وحې ده چې پر هغه نازلېږي. همدارنګه الله تعالى په يو بل آيت کې فرمايي: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [يونس: ٢] **ژباړه:** آيا د خلکو لپاره دا د حيرانتيا وړ خبره شوه چې موږ له همغو څخه يوه سړي ته وحې وکړه چې (پـه غفلـت کـې لوېـدلي) خلـک را ويښ کړه او څوک چې يې ومني هغو ته زېرى ورکړه چې د دوى لپـاره د هغـو لـه رب سره ريښتونى عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو وويل چې دا سړى ښکاره کوډګر دى؟.

عقلي دليل

وحې يو ريښتونى واقعيت دى، څوک چې د الله تعـالى پـر وجـود او د هغـه د قـدرت پـه کمال ايمان لري د وحې له وجود څخه نه منکرېږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د وحې د دليلونو په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

پر وحې د ايمان حکم

په ټولو نازل شويو کتابونو او په ټولو وحيو باندې په اجمالي توګه ايمان او باور لرل فرض دي.

د وحې ډولونه

الله تعالى خپلو پيغمبرانو ته په درې ډوله وحې کړې ده:

١. د الهام او خوب په توګه وحې.

أ. الهام: لکه څرنګه چې نبي کريم ﷺ فرمـايي: «إن روح القدس نفث في روعي أن نفسا لن تموت حتى تستكمل أجلها وتستوعب رزقها فأجملوا في الطلب ولا يحملن أحدكم استبطاء الرزق أن يطلبه بمعصية فإن الله لا ينال ما عنده إلا بطاعته»[1] **ژباړه:** يقيناً چې جبرائيل عليه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هېڅ نفس تر هغه وختـه نـه مـړ کـيږي، تـر څـو خپلـه ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا لارو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالى دې په تاسو کې هېڅ يـو دې تـه اړ نکـړي چې پـه نـاروا

١ - حلية الأولياء - (١٠ / ٢٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارو بې ولټوي، ځکه هغه څه چې د الله تعالی پـه وړانـدې شـته هغـه د طاعـت ځخـه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. **په خوب کې ليدل:** لکه څرنګه چې الله تعالی ابـراهيمﷺ تـه پـه خـوب کـې وحـې وکړه چې خپل زوی اسماعيلﷺ ذبحه کړي او له همدې رښـتينو خوبونـو څخـه پـر حضرت محمدﷺ باندې وحې پيل شوې ده.

۲. **د پردې تر شا خبرې کول:** يعنې پدې صورت کې به د پيغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پيغمبر تـه وحـې کـولې لکـه څرنګـه چې موسیﷺ د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. **د ملايکو په واسطه:** يا به الله تعالی خپل پيغمبر ته ملايکـه لېږلـه، نـو دې ملائکـې بـه هغه وحې پيغمبر ته رسوله چې دا د جبرائيلﷺ دنده وه.[1]

د وحې پورتنې درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آيت کې داسې بيانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ﴾ [الشورى: ٥١] **ژباړه:** هېڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکـړي يـا خو د هغه خبرې په وحې (اشاره) سره وي يـا د پـردې تـر شـا، يـا کـوم پيغـام راوړونکـي (پرښته) لېږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحې کوي، هغه لوړ او د حکمت خاوند دی.

فعاليت: زده کوونکي دې د وحې د ډولونو په اړه يو له بل سره خبرې وکړي.

پوښتنې

۱. وحې لغتاً او اصطلاحاً تعريف کړئ.

۲. د وحې د شتون دليلونه بيان کړئ.

۳. په وحې باندې د ايمان حکم څه دی؟

٤. د وحې ډولونه بيان کړئ.

٥. هغه مبارک آيت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحې ډولونه په کې ذکر کړي دي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د وحې په اړه په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکي چې لـه لسـو کرښـو کمه نه وي.

---

۱ – تفسير الرازي، ج: ۲۷، ص: ۱۸٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

۱. نبي او رسول چا ته ویل کیږي؟
۲. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زیار سره ترلاسه کېدای شي؟

۱- د نبي او رسول تعریف

أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحې ورته راغلې وي.

ب. رسول: هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

۲. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره رالیږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانیو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ویل کیږي، خو هر نبي ته رسول نه ویل کیږي.

۳. د انبیاوو شمېر

په قرآن کریم کې د پنځه ویشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه یې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۞ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۞ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ۸۳ - ۸۶)

ژباړه: او دا زموږ دلیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی و، چا ته چې مو خوښه شي درجې یې لوړوو، بې شکه ستا څښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

(c) ketabton.com: The Digital Library

عليهم السلاموو او مونږ نېک عمله خلکو ته همداسې غوره بدل ورکوو او زکريا، يحيی، عيسی او الياس عليهم السلام ټول له صالحانو څخه وو او اسماعيل، اليسع، يونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره ګرځولي وو.

او اوه تنه يې په نورو ځايونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي لـه: آدَم،إِدْرِيس، هُود، صَالِح، شُعَيْب، ذُو الْكِفْل او مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِيّين (عَلَيْهِمْ جَمِيعًا صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلاَمُهُ).

په قرآن کې راغلي چې نـور پيغمبـران هـم شته، الله تعـالی فرمـايي: ﴿وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ [النساء: ١٦٤]

او په حديثونو کې د انبياوو شـمېر يـو لـک او څلورويـشت زره او د رسـولانو شـمېر درې سوه او ديارلس تنه ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حـديثونو کـې ضـعف دی[(١)] نو د مجموعي تعداد په هکله يې توقف غوره دی.

٤. په رسولانو باندې د ايمان د اثبات دليل

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ١٨٥] ژباړه: پيغمبر پر هغه هـدايت ايمـان راوړيـدی، چـې د هغـه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پيغمبـر منـونکي دي، هغـوی هـم دا هدايت د زړه په مينـه منلـی دی. دوی ټولـو الله، د هغـه پرښـتې، د هغـه کتابونـه او د هغـه پيغمبران عليهم السلام منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: «موږ د الله پـه پيغمبرانـو کـې يـو لـه بلـه توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګنـاه د ښښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.»

فعاليت: زده کوونکي دې په خپلو منځونو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپير خبرې وکړي.

٥. په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان حکم

په ټولو انبياوو او رسولانو عليهم السلام باندې ايمـان لـرل فـرض او د اسـلامي عقيـدې لـه ارکانو څخه شمېرل کيږي، نو له يوه نبي او رسول څخه انکـار د ټولـو انبيـاوو او رسـولانو

١. د ابن کثير تفسير د دې آيت لاندې (وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښخه انکار بلل کیږي، له همدې امله مسلمان د ټل لپاره له خپلې عقیدې سره سم دا ګواهي ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ایمان کې توپیر نه کوي، په ټولو رسولانو او نبیانو باندې پرته له کوم توپیره یو ډول ایمان لري، ځکه دوی ټول د الله تعالی له لوري را استول شوي دي.

٦. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت یوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالی وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په ذوق، کوښښ او خپله خوښه هیڅچا ته نه ورکول کیږي، یعنې دا چې په عبادت، ریاضت او زیار نه تر لاسه کیږي، الله تعالی د انبیاوو ستاینه او توصیف په قرآن کریم کې داسې کړی دی: ﴿وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷]

ژباړه: په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نېکو کسانو کې شمار دي له دې.

آیت ښخه دا څرګنده شوه چې انبیاء د الله ﷻ د لوري غوره شوي کسان دي.

فعالیت: زده کوونکي دې پر انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د حکم په اړه یو له بل سره خبرې وکړي.

٧. په نبیانو او رسولانو باندې د ایمان تفصیل

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصیل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

١. پر هغو انبیاوو او رسولانو باندې ایمان لرل چې الله تعالی په قرآن کریم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر یې پنځه ویشت تنه دي، همدارنګه پدې باندې هم ایمان لرل چې الله تعالی له دې ذکر شویو پیغمبرانو ښخه پرته نور پیغمران هم را استولي دي.

٢. پدې ټینګ باور او ایمان لرل چې د ټولو انبیاوو د بلنې محور د الله تعالی د یووالي منل او د هغه عبادت و.

٣. پرته له توپیره په ټولو انبیاوو باندې ایمان لرل، د دوی د نبوت او رسالت تصدیق کول، سره له دې پدې باور لرل چې ځینې یې له ځینو نورو ښخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پیغمبرانو غوره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پـدې بانـدې ايمـان او بـاور لـرل چـې دوى ټـول انـسانان دي او د الوهيـت هـېڅ ډول خصوصيات نه لري.

٥. پدې باندې ايمان لرل چې انبياء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوى خپل امانت پوره کړى او رسالت يې په پـوره امانـت دارى سـر تـه رسولى دى.

٦. پدې باندې ايمان لرل چې الله تعالى د خپلـو انبيـاوو د تـصديق لپـاره دوى تـه معجـزې ورکړې دي.

٧. پدې باندې ايمان لرل چې د نبوت لړى په محمدﷺ پـاى تـه رسـېدلې او محمـدﷺ ټولـو خلکو ته استول شوى دى او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي يا رسـول د قيامـت تـر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړى پاى ته رسېدلې ده.

فعاليت: په قرآن کريم کې د څو پيغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

٨ په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان معنا

الله تعالى په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمـايلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] ژباړه: ووايئ چې! موږ ايمان راوړيدى په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلى دى او هغه چې ابراهيم عليه السلام، اسماعيل عليه السلام، اسحاق عليه السلام، يعقوب او د يعقوب عليه السلام ځوځات ته راغلى و او هغه چې موسىٰ عليه السلام، عيسى عليه السلام او نـورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړى شوى و، مـوږ د هغـو پـه مـنځ کـې هـېڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

په انبياوو او رسولانو باندې ايمان او ټينګ باور لرل دې ته وايـي چـې الله تعـالى خپلـو ځينـو بنده ګانو ته وحې کوي، تر څو خلکو ته د الله تعالى د نعمتونـو زيـرى ورکـړي او د هغـه لـه عذاب څخه يې ووېروي، خو دا هر څه يوې موخې ته د رسېدو لپاره تر سره کوي چې هغه د الله تعالى عبادت، د دين اقامت او الله تعالى په ربوبيت، الوهيت، نومونـو او صـفاتو کـې يـو ګڼل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱.   نبي او رسول تعریف کړئ.

۲.   نبي او رسول څه توپیر لري.؟ په لنډو ټکو کې یې بیان کړئ.

۳.   آیا نبوت په زیار او عبادت سره تر لاسه کیږي؟

٤.   په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د وجوب دلایل ذکر کړئ.

٥.   په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته یاد دي ویې لیکئ.

٦.   په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه

الله تعالی پیغمبران د ښو، غوره او نېکو صفتونو خاوندان ګرځولي دي، تر څو په ښه توګه خلک سمې او نېکې لارې ته دعوت کړي. همدارنګه الله تعالی دوی له ټولو هغو خویونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاک او سپېڅلي کړي دي.

د انبیاوو صفتونه

د انبیاوو علیهم السلام ځینې صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي چې په لاندې ډول بیانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعریف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وایي او د عقایدو د علم په اصطلاح کې عصمت (پاکوالي) د الله تعالی هغه لطف دی چې پیغمبر ﷺ د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه یې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي، تر څو د ازمایښت او امتحان حقیقت باقي وي.[۱]

د تعریف شرح

الله تعالی خپل ټول انبیاء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو ګناهونو څخه پاک ساتلي دي، داسې ځواک یې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته یې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه یې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انبیاوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

أ. کبائر ګناهونه: کبیره ګناه هغې ګناه ته ویل کیږي چې یا په دنیا کې حد ورته ټاکل شوی وي او یا د جهنم په اور باندې وعده ورکړل شوې وي او یا لعنت او یا غضب ورباندې ویل شوی وي.

ب. صغائر ګناهونه: صغیره ګناه هغې ګناه ته ویل کیږي چې په دنیا کې حد ورته نه وي ټاکل شوی او په آخرت کې ورته عذاب نه وي ټاکل شوی.

---

۱ – المسامرة. ص: ۲۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: له لویو ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت (پاکي)

ټول انبیاء کرام له بعثت څخه مخکې او وروسته له ټولو لویو ګناهونو لکه: کفر، دروغ ویل او داسې نورو څخه پاک او سپېڅلي دي، له دوی څخه قصداً او یا سهواً هېڅ وخت لویه ګناه نه پېښېږي، بلکې له دې ټولو ګناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلایل

څرنګه چې د انبیاوو له ټولو ستره او مهمه دنده خلکو ته د الله ﷻ پیغام رسول دي، نو قرآن کریم په څرګندو ټکو کې په دې هکله د هغوی په صدق ګواهي ورکړې، الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم:۳، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږېږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلیږي.

همدارنګه نبي کریم ﷺ په خپل یوه مبارک حدیث شریف کې فرمايي: عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قالوا: يا رسول الله إِنَّك تُدَاعِبُنا. قال: (إِنِّي لا أَقُولُ إِلا حَقًّا) [۱]

ژباړه: له حضرت ابو هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې اصحابو کرامو وویل: اې د الله تعالی رسوله! ته له موږ سره ټوکې کوې. رسول الله ﷺ وفرمایل: زه له حق څخه پرته بل څه نه وایم.

همدارنګه د دوی په هکله الله تعالی فرمايي: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ۸۷) **ژباړه:** او دوی مو خوښ کړي او نېغه لاره مو ورته ښودلې ده.

دویم: له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه څرنګه چې له لویو ګناهونو څخه پاک او معصوم دي همدارنګه له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه هم پاک او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ٤٧].

ژباړه: په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نېکو کسانو کې شمار دي.

۲. **بشریت:** انبیاء او رسولان ټول بشر دي، خوراک، څښاک کوي، ویده کېږي، ناروغه کېږي، وږي کېږي، تږي کېږي، نکاح کوي په غیبو باندې نه پوهیږي او د داسې نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي، تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د

---

۱ - سنن الترمذي - (٤ / ۳۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقیمې لارې په ښودلو کې الله تعالی پـه دوی باندې قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمایلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨]. ژبـاړه: وګورئ تاسې ته یو پیغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، پـه زیـان کې ستاسې لویدل پر هغه ګران تمامیږي، هغـه ستاسـې د رغیـدنې حرصـناک دی. د مؤمنانو لپاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

٣. **تبلیغ:** خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسولو یې مامور شـوی وي تبلیغ بلـل کیـږي، تر څو هغوی ته د دنیا او آخرت د نیکمرغیو لارښوونه وکړي چې دا کـار ټولـو پیغمبرانـو تر سره کړی او هیڅ شی یې نه دی ورڅخه پـټ کـړی، الله تعـالی پـدې اړه فرمـایلي دي: ﴿يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ٦٧] ژبـاړه: اې پیغمبره! څه چې ستا د رب له لوري پر تا نازل کـړی شـویدي هغه خلکـو تـه ورسـوه. کـه داسې دې ونه کړل، نو د هغه د پیغمبرۍ حق دې ادا نه کړ.

٤. **زیرکتیا:** هر نبي د زیرکتیا او لوړ فهم څخه برخمن وي، الله تعـالی پـدې اړه فرمـایي: ﴿فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الأنبياء: ٧٩] ژباړه: نـو پـه هغه وخـت کـې مـوږ د فیـصلې صـحیح صـورت سلیمان ته وښوده پداسې حال کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له داؤد سره موږ غرونه او الوتونکي ایل کړي وو چې پاکي یې بیانوله، د دغه کـار کـوونکي همدا موږ وو.

٥. **نارینتوب:** ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالی ټول انبیاء نارینه رالیږلـي دي هـیڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځینـو علمـاوو پـه دې خبره اجماع هم نقل کړې ده، څکـه الله تعـالی فرمـایلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [یوسف: ١٠٩] ژباړه: اې محمده(ﷺ) له تا نه مخکې چې موږ کـوم پیغمبران لیږلي وو هغوی هم ټول سړي وو، همغو لوري ته موږ وحي لیږو. په پـورتنې آیت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی او پـه عربـي ژبـه کـې«رجـل» نارینـه تـه ویـل کیږي.

٦. **له عیبونو څخه پاکوالی:** پیغمبران عليهم السلام له لاندې عیبونو څخه پاک او سپیڅلي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

أ. هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زمانې له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر نبي له داسې عیبونو څخه چې طبیعت ورڅخه کرکه او نفرت کوي، پاك او سپېڅلی دی، لکه: پیس، جذام او داسې نور.

ج. نبي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف یې بد وګڼي، لکه: ښکر لګول او داسې نور.

د. نبي د زړه له سختوالي څخه پاك وي، ځکه که چېرې نبي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي. نو بیا خلك ورڅخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ١٥٩] ژباړه: اې پیغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته توند خویه او سخت زړی وای، نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعالیت: زده کوونکي دې د انبیاوو علیهم السلام د صفتونو په اړه یو له بل سره خبرې وکړي.

پوښتنې

١. عصمت تعریف کړئ.

٢. د انبیاوو د عصمت دلایل بیان کړئ.

٣. د بشریت د صفت دلایل وواییٔ.

٤. د تبلیغ د صفت دلایل وواییٔ.

٥. د زیرکتیا د صفت دلایل وواییٔ.

٦. د نارینتوب د صفت دلایل بیان کړئ.

٧. له کومو عیبونو څخه د انبیاوو پاکوالی لازمي دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د انبیاوو د صفتونو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولو العزمه پیغمبران

ټول پیغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عـزت خاونـدان دي، ټـول پیغمبـران د ډېـر زيات عزم، صبر اوحوصلې خاوندان وو، خو ځینې پیغمبران الله تعالی په عزم سره ستایلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبیاوو‌علیهم السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعريف

عزم صبر، ثبات او د يو کار د کولو لپاره قوي هوډ ته ويل کيږي.

ولې ځينو پيغمبرانو ته اولو العزم ويل کيږي؟

ځینو پیغمبرانو ته ځکه اولو العزم ویل کیږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې لـه صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخيستی دی، نو الله تعـالی پـه اولـوالعزم صـفت سـره ستایلي دي او فرمایي: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ۳۵] **ژباړه:** نو صبر کوه لکه چې همتناکو رسولانو صبر کولو.

د اولو العزمه پيغمبرانو شمېر

د اولو العزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېـر قولونـه نقـل شـوي دي، خـو د جمهورو علماوو په نزد اولو العزم پیغمبران پنځه کسان دي، حـضرت نـوح‌علیه السلام، حـضرت ابراهیم‌علیه السلام، حضرت موسی‌علیه السلام، حضرت عیسی‌علیه السلام او حضرت محمد ﷺ.

چې الله تعالی يدې قول کې راټول کړي دي:﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ [الأحزاب: ۷] ژباړه: او هغـه مهالـ چې موږ له (ټولو) انبياوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهيم، موسى او د مريمې زوی عيسى نه ژمنه واخيسته او ښه پخه ژمنه مو ترې واخيسته او همدارنګـه الله تعـالی پـه دې مبـارک آيت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشورى: ۱۳] ژباړه: تاسو ته يې هماغه دين ټاکلی (بيان کړی) چې په هغه سره يـې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تا ته مو وحې کـړې او پـه هغـه سـره مـوږ ابـراهيم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسی او عیسی ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دین تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډېره درنه ده چې ته یې وربلې.

د اولوالعزمه پیغمبرانو نومونه

۱. حضرت نوح عليه السلام
۲. حضرت ابراهیم عليه السلام
۳. حضرت موسی عليه السلام
٤. حضرت عیسی عليه السلام
۵. حضرت محمد ﷺ

فعالیت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولو العزمه پیغمبرانو فضیلت

دغه اولو العزمه پیغمبران له نورو ټولو پیغمبرانو څخه د زیات فضیلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زیات فضیلت خاوند حضرت محمد ﷺ دی.

له ابي هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «خِيَارُ وُلْدِ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْن»، **ژباړه:** د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهیم عليه السلام، حضرت عیسی عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ دی.

همدارنګه امام بخاري له ابي هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».[1]

ژباړه: زه د قیامت په ورځ د آدم عليه السلام د اولادې سید او مشر یم، لومړی به له ما څخه قبر شق او څیرې کیږي، زه لومړی شفاعت کوونکی یم او لومړی به زما شفاعت قبلیږي.

---

۱ - أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة - (۱ / ۲۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې د اولو العزمه پیغمبرانو نور فضیلتونه هم بیان کړي.

پوښتنې

١. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
٢. عزم تعریف کړئ.
٣. اولو العزمه پیغمبرانو ته ولې اولو العزمه ویل کیږي؟
٤. اولو العزمه پیغمبران څو دي؟
٥. د اولو العزمه پیغمبرانو د فضیلت په اړه یو حدیث شریف ووایئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعریف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخیستل شوې چې بېوسې کوونکې او عاجز کوونکي ته وېل کېږي او په اصطلاح کې د هغه ننګوونکي، خارق العادة کار او وینا څخه عبارت ده چې الله تعالی يې د نبوت او رسالت د دعوا لرونکو د رېښتینولۍ په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د معجزې تعریف شرحه

معجزه داسې کار او وینا ته ویل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعوا لرونکو څخه صادرېږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننګوونکې وي، که چېرې ننګونه ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۲. د رسالت او یا نبوت د دعوا د رېښتینولۍ په خاطر يې ښکاره کوي که څوک خارق العادة کار تر سره کوي مګر د نبوت یا رسالت دعوا ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۳. خارق العاده کار به له دعوا سره برابر وي.
٤. مقابل لورى به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لورى هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کېږي.

د معجزې ډولونه

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
۲. غیر محسوسې معجزې.

لومړی محسوسې معجزې: له هغو معجزو څخه عبارت دي چې انسانان يې په پنځه ګونو حواسو درک کوي، لکه د صالح ﵇ په دعاء سره له غره څخه د بلاربې اوښې را ایستل، د عیسی ﵇ په دعاء سره د مور زادي ړوند او د برص (برګي) ناروغ روغېدل، د موسی ﵇ امسا په مار باندې بدلېدل، او د نیل بحر دوه ځایه کېدل، د پیغمبر ﷺ اسراء او

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پيغمبرﷺ لـه مبـارکو گوتـو څخـه د اوبـو بهېـدل او داسې نور.

دويم غير محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسيله درک کېږي، لکـه د راتلونکو غائبو پېښو او حوادثو په اړه معلومات ورکول او پر محمدﷺ نازل شوی کتـاب (قرآن کريم) چې د محمدﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پيغمبرانو عليهم السلام پر معجزاتو ايمـان درلـودل فـرض دي، ځکـه چـې د هـر پيغمبـر معجزه په حقيقت کې د الله تعالی وحې ده چې د پيغمبـر ريـښتينولي ثـابتوي لکـه څرنگـه چې پر پيغمبر ايمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پـر معجـزو هـم ايمـان درلـودل فرض دي.

فعاليت: زده کوونکي دې د معجزې په اړه يو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعريف

سحر په لغت کې دوکې، باريکی، د يوه شي شکل بدلولو او هغه کارته وايي چې ظاهري سبب ونه لري او په اصـطلاح کـې لـه هغـه خـارق العـاده کـار څخـه عبـارت دی چـې د شيطانانو په مرسته له ناوړه او خبيثو نفسونو له خوا ترسره کيږي.

د تعريف شرحه

سحر په عربي کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وايي چې ظاهري سبب يې په سـترگو نـه ښکاري او په اصطلاح کې هغه نا آشنا کار ته ويل کيږي چې د دين څخه لېـرې او د بـد عمله اشخاصو له خوا ترسره کيږي، د کفري الفاظو پـه ويلـو او د شـيطانانو پـه ملتيـا تـرې صادريږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پيدا کوي.

که چيرې څوک داسې نا آشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او يا د خاصو دواگانو استعمال رول ولري حقيقي سحر نه بلل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سحر حقیقت

د سحر حقیقت په قرآن کریم او نبوي احادیثو او د امت په اجماع سره ثابت دی چې واقعیت لري.

الله ﷻ د موسی ؑ د ساحرانو په اړه فرمایي: ﴿قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾[الأعراف: ۱۱٦] **ژباړه:** موسی ؑ ورته وویل: تاسي یې وغورځوئ کله چې هغوی (پړي او همساګانې) واچولې او (په خپلو منترونو ویلو سره یې) د خلکو سترګې مسحورې کړې او په وېره کې یې واچول او ډېر غټ سحر یې وکړ.

په حدیث شریف کې راغلي یوکس چې لبید بن اعصم نومیده پر پیغمبر ﷺ یې سحر کړی و.

د ټول اسلامي امت په دې اجماع ده چې سحر حقیقت لري.

د سحر زده کړه

د سحر ښوونه او زده کړه حرام کار دی او که سحر په کفري عقیده بناوي، نوبیا یې زده کړه کفر دی او زده کوونکی یې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ توپیر

د سحر او معجزې تر منځ ډیر توپیرونه شته چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. سحر له شریرو او پلیتو نفسونو څخه صادرېږي، خو معجزه د پاکو، عزتمندو او الله ﷻ ته له ډېرو نژدې نفسونو څخه صادرېږي.

۲. معجزه په ننګونې بناء وي، خو په سحر کې ننګونه نه وي.

۳. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شیطانانو څخه په کې مرسته غوښتل کېږي او معجزه د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

٤. سحر د ښوونې او زده کړې له لارې ممکن وي، خو په معجزه کې پیغمبر یوازې له الله ﷻ څخه د هغې د ایجادولو غوښتنه کوي.

٥. معجزه د شي حقیقت بدلوي، خو سحر یوازې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پیغمبر ریښتینولي ثابتېږي، خو سحر لویه ګناه او د خلکو د ګمراه کولو او په ځمکه کې له فساد خپرولو څخه پرته بله هیڅ ګټه نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. سحرپه خاصو شرطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، خو معجزه هېڅ شرط او کوم تاکلی ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.
۸. د سحرمعارضه او مقابله کېدای شي، خو د معجزې مقابله محاله ده.(۱)

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپیر معلومیږي؟

پوښتني:

۱. معجزه او سحر تعریف کړئ.
۲. د معجزې او سحر تر منځ توپیر واضح کړئ.
۳. د معجزې ډولونه بیان کړئ.
٤. د معجزې حکم بیان کړئ.
٥. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.
٦. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

کورنی دنده

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو کمه نه وي.

۱ــ جامع العلوم في اصطلاحات الفنون – (۲ / ۱۲۰)، مذكرة التوحيد – (۱ / ٦۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرامت او استدراج

آیا پوهیږئ چې کرامت څه ته وایي؟
کرامت او استدراج څه توپیر لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعریف

کرامت په لغت کې عـزت او درنـاوي تـه وایـي، الله تعـالی فرمـایي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] **ژباړه:** بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی او په اصطلاح کې لـه هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادریږي.(۱)

د تعریف شرح

عادتاً د ناشوني کار صادرېدل که له داسې شخص څخه سرته ورسیږي چې عقیـده او عمـل یـې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کیږي او که د شخص عقیده یا عمل له اسلام سره برابـر نـه وي، نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی، بلکې استدراج ګڼل کیږي.

د کرامت د اثبات دلیل

د اولیاوو کرامت په زیاتو دلایلو ثابت دی، لکه چې الله تعالی د مریم علیها السلام په هکله فرمایلي دي: ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] **ژباړه:** هرکله به چې زکریا عليه السلام د هغې عبـادت خـانې تـه ورننوتلو له هغې سره به یې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه میندل، پوښتنه به یـې ترینـه کوله اې مریمې! دا تا ته له کومه راځي؟ هغـې بـه ځـواب ورکـاوه د الله تعـالی لـه لـوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کریم کې ذکر شوې ده.

همدا رنګه د صحابه وو په دورکې له بې شمېره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صـادر شوي دي چې تفصیل یې د حدیثو او تاریخ په کتابونو کې بیان شوی دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د اصحاب کهف قصه په وار سره بیان کړي.

۱ـ التعريفات – (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل – (۳۰ / ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرامت حکم

د اولیاوو کرامت د هغوی د تایید، مرستې او د دین د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو کرامت د ولي په اختیار کې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې کرامت صادر شي، ځکه چې کرامت د الله تعالی په ارادې او خوښې پورې تړاو لري.
په کرامت باندې کوم نوی حکم نه ثابتیږي.

۲. استدراج

د استدراج تعریف

استدراج په لغت کې قدم په قدم پورته ختلو ته وايي په اصطلاح کې هر هغه خارق العاده کار چې له کافر یا فاسق شخص څخه صادریږي استدراج بلل کیږي.

د تعریف شرح

که چیرې کوم خارق العاده کار د کافر، فاسق،کاهن، نجومي، ساحر او یا کوډګر شخص څخه صادر شي، استدراج ورته ویل کیږي.

هر څومره چې د دوی سرکشي زیاتیږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاکت لوري ته نژدې او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۲]. **ژباړه**: او هغه کسان چې زمونږ آیتونه یې دروغ ګڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدریجي ډول هلاک کړو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعالیت: زده کوونکي دې د کرامت او استدراج تر منځ پر توپیر یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې:

۱. ولي چاته ویل کیږي؟
۲. د کرامت د اثبات دلیل وواياست.
۳. الله تعالی کرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
۴. استدراج څه ته وايي؟ تعریف یې کړئ.

کورنۍ دنده

د قرآن کریم د نصوصو په رڼا کې د استدراج څو مثالونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قضاء او قدر

د ايمان له ارکانو څخه يو رکن په قضاء او قدر باندې عقيده درلودل دي.

په قضاء او قدر ايمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقيده، کړنو، افعالو او د ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغيزه لري.

د قضاء او قدر تعريف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فيصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ويل کيږي.

ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فيصلې او اندازې ته ويل کيږي.

او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدير او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کايناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې د هغه د حکمت غوښتنه وه.

د تعريف شرح

په عربي ژبه کې قضاء او قدر لفظونه د مختلفو معناګانو لپاره کارول شوي دي، خو د عقايدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له يو مقصد څخه پرې تعبير شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهېدلو په خاطر د څلورو خبرو پېژندل ډېر اړين دي چې په لاندې توګه بيانيږي:

۱ـ د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ايمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصيلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنګه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تېرو او را تلونکو ټولو واقع کېدونکو پېښو او بدلونونو داسې علم لري چې هېڅ شی يې له علم څخه پټ نه دی.

الله ﷻ فرمايلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَلا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلا أَكْبَرُ إِلا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السبأ: ۳]

ژباړه: هغه (الله ﷻ) په ټولو پټو پوه دی، له هغه نه د يو بخري په اندازه کوم شی نه په آسمانونو کې پټ دی اونه په ځمکه کې نه له بخري څخه غټ او نه له بخري کوچنی، خو هرڅه په يو څرګند دفتر کې درج دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ د مخلوقاتو له پيدايښت څخه لا ډېر مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنګه اوکله يې پيداکړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لويو، او وړو حرکتونو، خوځښتونو او د هغوی پر اجلونو پوره عالم دی.

۲ـ په لوح محفوظ کې هر څه ليکل شوي دي: په دې هم ايمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې يې ليکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقديرونه يې کښلي چې دوی ته پېښيدونکي دي، او ياپې دوی انجاموونکي وي. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾.[القمر: ٥٢، ٥٣]

ژباړه: او هر څه چې دوی يې کوي په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي او هره کوچنۍ او لويه خبره ليکل شوې ده.[۱]

پيغمبرﷺ فرمايلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...»[۲]

ژباړه: الله تعالی دمخلوقاتو تقديرونه د آسمانونو او ځمکو له پيدايښت څخه پنځوس زره کاله مخکې ليکلي دي.

۳ـ د الله ﷻ خوښه او مشيئت: په دې ايمان لرل فرض دي چې هيڅ څيز د الله ﷻ د خوښې،ارادې، او مشيئت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلای، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کيږي، او څه چې ونه غواړي، نه کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القصص: ٦٨]

ژباړه: ستا رب پيدا کوي هر څه چې وغواړي او(هغه په خپله د خپل کار لپاره چاته يې چې خوښه شي) غوره کوي يې.

همدا راز فرمايي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التکوير: ٢٩]

ژباړه: اوستاسې په غوښتنه هيڅ نه کيږي ترڅو پورې چې د الله (رب العالمين) خوښه نه وي.

۱ــ تفسير القرطبي - (١٧ / ١٤٩)

٢ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ـ د الله ﷻ تخليق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ يې خالق دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ١٦]

ژباړه: الله ﷻ د هرشي خالق او پيداکوونکی دی.

د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده يې کاسب دی. د خير او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خير په کولو خوښيږي، د خير کسب کوونکو سره مرسته کوي او ورسره مينه لري، بالعکس شر بد ګڼي انسانان يې ورڅخه منع کړي دي او د شرکسب کوونکو سره نه مرسته کوي او نه ورسره مينه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دليل

د قضاء او قدر موضوع په بې شميره آيتونو او احاديثو سره ثابته ده:

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: ٤٩] **ژباړه:** موږ هر څه په اندازه او تقدير سره پيدا کړي دي.

په بل آيت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان: ٢] **ژباړه:** او (الله) هغه ذات دی چې ټول شيان يې پيدا کړي دي او ورته يې اندازه ټاکلې ده.

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ٤٢] **ژباړه:** د دې لپاره چې فيصله کړي الله تعالی هغه کار چې کېدونکی و.

په حديث شريف کې راځي: «وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»[١] **ژباړه:** جبرائيل عليه السلام پيغمبر ﷺ ته وويل: او دا چې ته ايمان ولرې د خير او شر په تقدير باندې.

په بل حديث شريف کې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ»[٢]

ژباړه: هېڅکله يو بنده د ايمان خاوند کېدای نه شي، تر څو چې د تقدير په خير او شر ايمان ونه لري او، تر څو چې په دې ايمان ونه لري، هغه څه چې ده ته رسېدونکي دي هېڅکله نه خطا کيږي او هغه څه چې ده ته رسېدونکي نه دي هېڅکله نه ورته رسيږي.

---

١ - صحيح مسلم - (١ / ٢٨)

٢ - رواه الترمذي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قضاء او قدر باندې د ایمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ایمان درلودل فرض دي.

موږ په دې ټینګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پیدایښت څخه مخکې د مخلوقاتو پـه اړه پوره علم درلود او په دې هم عقیده لرو چـې الله ﷻ د ټولـو انسانانو پـوره احـوال پـه لوح محفوظ کې لیکلي دي او په دې هم بـاوري یـو چـې هـېڅ شـی د الله ﷻ لـه علـم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنګـه الله ﷻ د خیـر او شـر دواړو خـالق او پیدا کوونکی دی او انسان ته یې د خیر او شر په کولو کې اختیـار ورکـړی دی. کـه یـې خیر وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که یې پـه شـر لاس پـورې کـړ، الله ﷻ ورسـره مرسته او محبت نه کوي. پیغمبر ﷺ فرمایي: «والذي نفسي بیده، لو جاءت الأمة لتنفعك بغیر ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك، ولو أرادت أن تضرك بغیر ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك»[1] **ژباړه**: زما دې په هغه ذات قسم وي چـې زمـا روح د ده پـه واک کـې دی، کـه چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته ګټه ورسوي او هغه ګټه الله تعالی تاته نـه وي لیکلې، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زیان ورسوي او هغه زیان الله تعالی تاته نه وي لیکلـی، نـو دا کـار هـم د دوی پـه توان کې نه دی پوره.

پوښتنې

١. قضاء او قدر تعریف کړئ.

٢. د قضاء او قدر د اثبات دلایل ووایئ.

٣. په قضاء او قدر باندې د ایمان حکم واضح کړئ.

٤. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښـو څخـه کمـه نـه وي.

٣- القدر للفريابي - (١ / ١٣٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د برزخ حالات

هر انسان له مرگ څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرگ څخه وروسته د قیامت تر ورځې پورې چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وايي او بیا له قیامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پیل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړئ.

۱. د برزخ تعریف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وايي او د عقایدو د علم په اصطلاح کې د دنیوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرگه وروسته تر بیا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ویل کېږي.

د تعریف شرح

له نبوي احادیثو څخه دا جوتیږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړي هغه گړۍ بېرته ژوندی شي که نېکو کاره مؤمن وي، د خوښۍ د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کېږي او که بد کرداره او کافر وي د غم او خواشینۍ احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کېږي چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ویل کېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعریفونو تر منځ اړیکه ووايِي.

د برزخ د اثبات دلیل

د برزخ پړاو د قرآن کریم په مبارکو آیتونو او د نبي کریمﷺ په مبارکو احادیثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنون په سورت کې فرمایلي دي:﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] **ژباړه:** او په مخ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنیا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی په قیامت کې را پاڅول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نَكِيْر او مُنْكَرْ

د نَكِيْر او مُنْكَرْ پېژندنه

نکير او منكر د الله تعالی دوه ملكې دي، الله تعالی دا دوه ملكې له مړو څخه په قبر كې په پوښتنه كولو ګمارلې دي، د نبي كريمﷺ د حديث له مخې يې رنګونه تور او سترګې يې شنې دي.

له مړي څخه په قبر كې پوښتنې كول

كله چې مړی په قبر كې ښخ كړل شي او خلك ورڅخه بېرته وګرځي، نو ده ته نومورې دوې ملكې راځي(مكلف مړی د الله تعالی په امر سره بېرته را ژوندی كيږي، خپل عقل او پوهه يې بېرته ورته را ګرځي) او له ده څخه د رب، دين او نبي په هكله پوښتنې كوي، كه چېرې مړي د دغو پوښتنو صحيح ځواب وركړ او بريالی شو، نو د الله تعالی لـه خـوا ورتـه نعمتونه وركول كيږي او وروستي پړاوونه پرې آسانيږي او كه ناكام شو، نو عذاب وركـول كيږي او وروستي پړاوونه يې هم سختيږي.

په قبر كې د پوښتنو كولو د اثبات دليل

په قبر كې له مړي څخه د نكير او منكر سوال كول په قـرآن كـريم او د نبـي كـريمﷺ پـه مباركو احاديثو سره ثابت دی.

قرآن كريم: الله تعالی په دې اړه په قـرآن كـريم كـې فرمـايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ۲۷]] **ژباړه:** الله تعالی بـه مؤمنـان پـه نـړدې ژوند او په آخرت كې په ثابته (د توحيد كلمه ورڅخه مراد ده) وينـا كلـك او ثابـت قدمـه كړي. نبي كريمﷺ څرګنده كړې ده چې دلته له آخـرت څخـه مـراد قبـر دی، ځكـه قبـر د آخرت له منازلو څخه لومړنی منزل دی.

حديث شريف: حضرت ابو هريره رضی الله تعـالی عنـه روايـت كـوي چـې رسـول اللهﷺ وفرمايل: «إِذَا أُقْبِرَالْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ فَقُلْتُ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي عَلَيْهِ فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ»[١] **ژباړه:** کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي، نو دوې ملکې ورته راشي چې تورې څېرې او شنې سترګې لري، يوې ته نکير او بلې ته منکر ويل کيږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ويل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وايم چې له الله تعالی نه پرته بل بر حق معبود نشته او شاهدي وايم په دې چې محمدﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی، نو پرښتې به ووايي موږ پوهېدو چې ته به همدا وايې. له هغه وروسته به د هغه قبر اويا ګزه په اويا ګزو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بيا به ورته ووايي چې ويده شه، نو دی به ووايي زه ځم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زېری ورکړم، نو پرښتې به ورته ووايي: ته د هغې ناوې غوندې ويده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر ګران فرد نه پرته بل څوک يې نه شي ويښولای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی يې له دغه آرامځې څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وايي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ويل ما هم همغسې ويل. نه پوهېدم چې څوک دی، نو پرښتې به وايي موږ پوهېدو چې ته به همداسې وايې. بيا به ځمکې ته وويل شي پر ده باندې را تنګه او راجوخته شه. نو داسې به پرې راتنګه شي چې د ده پښتۍ به سره تېرې ببرې شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی يې له دغه استوګنځي نه را پاڅوي.

٣. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پيژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ويل کيږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرګ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ويل کيږي، که هغه ريښتينی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوک په اوبو کې مړ شي او اوبه يې يوسي او يا څوک له مرګه وروسته ځناور وخوري، ياېې څوک وسوځوي او داسې نور.

---

١ – رواه الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آيت کې له قبرونو څخه عامه معنا مراد ده، په دې توګه چې الله تعالی مړي هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي، که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلی وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

١ـ الله تعالی په قرآن کريم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ٢٧] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړۍ ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

٢ـ نبي کريمﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «اِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ»(١) **ژباړه:** په يقيني توګه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

٣ـ نبي کريمﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو وې فرمايل: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ»(٢) **ژباړه:** دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لويې ګناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي؛ يوه به د خپلو تشو متيازو (له څاڅکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم

په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کريمﷺ موږ پرې خبر کړي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر له خوا له مړي څخه پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

---

١ – رواه الترمذي.

٢ – صحيح البخاري ت – (١ / ٢٢٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١. برزخ تعريف کړئ.

٢. د برزخ د اثبات لپاره دلايل ذکر کړئ.

٣. په قبر کې د پوښتنې کوونکو ملايکو نومونه څه دي؟

٤. له مړي څخه په قبر کې ملايکې د څه شي پوښتنې کوي؟

٥. د قبر د سوال په هکله يو نقلي دليل بيان کړئ.

٦. قبر تعريف کړئ.

٧. د قبر د نعمتونو په هکله يو نقلي دليل ووايئ.

٨. د قبر د عذاب په هکله يو نقلي دليل ووايئ.

٩. په پورتنيو موضوعاتو د ايمان حکم بيان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د برزخ د حالاتو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلک ایمان لري، هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبرﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي، لکه: بعث، حشر، د اعمالو تلل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. بعث

د بعث تعریف: په لغت کې لیږلو، راپاڅولو او ژوندي کولو ته وایي او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بېرته راګرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاڅولو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانیة او معاد مترادف الفاظ دي چې د یوه حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راولاړیږي او ارواح به یې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کېږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشور او کله هم ورڅخه د نشأة ثانیة (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوی دی.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمایي: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ١٦] **ژباړه:** بیا به تاسې د قیامت په ورځ راپاڅول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او بېشکه الله ﷻ راپاڅوي هغه خلک چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی، نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کېدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوک چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. حشر

د حشر تعریف: حشر په لغت کې د قیامت په ورځ د فیصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ویل کیږي.

د تعریف شرح

د قیامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر میدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ویل کیږي، انسانان به ټول د محشر په میدان کې د دې لپاره راجمع کېږي، تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي، د نېکانو نیکۍ و تلل شي او د بدانو بدۍ او هغوی ته خپلې عملنامې په ښي یا کیڼ لاس کې ورکړل شي.

د دوی تر منځ به د دې فیصله او پرېکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ویل کیږي.

د حشر د اثبات دلیل

د قیامت په ورځ حشر په بې شمېره دلایلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمایي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] **ژباړه:** او ښه پوه شئ بېشکه تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټولیږئ.

په بل آیت کې فرمایي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۹]

ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې یې په ځمکه کې خواره واره پیدا کړي یاستئ، بیا به همده ته راجمع کیږئ.

رسول الله ﷺ په خپل یو مبارک حدیث کې فرمایلي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا»[۱] **ژباړه:** اې خلکو بېشکه تاسې به په داسې حال کې چې پښې به مو لوڅې وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوي به نه یاست الله تعالی ته به راټولیږئ.

حشر به د چا کیږي؟

حشر به له انسانانو، پیریانو او له ټولو ژوندیو مخلوقاتو سره سر ته رسیږي، کله چې څاروي او نور ژوي یو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي، نو دوی به بیا مړه شي او یوازې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التکویر: ۵] **ژباړه:** او (یاد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آیت کې فرمایي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي

---

۱ - صحیح البخاري ت - (۱۱ / ۲۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأنعام: ٣٨] **ژباړه:** په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکښ او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مرغه ته وګورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موږ د هغو د تقدير په ليکنه کې څه نيمګړتيا نده پرې ايښې. بيا به دا ټول د خپل رب لوري ته راغونډېږي.

حديث: په حديث شريف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ دوه پسونه وليدل چې يو بل يې په ښکرو ووهل. پيغمبرﷺ و فرمايل: اې أبو ذره ته پوهېږې چې دوی ولې يو بل په ښکرو وهي؟ ما وويل نه پوهېږم. پيغمبرﷺ وفرمايل: خو الله جَلَّ جَلَالُهُ پوهېږي چې ولې دوی يو بل په ښکرونو وهي او نژدې ده چې د دوی تر منځ فيصله وکړي.[١] په بل حديث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارويو څخه زکات نه ورکوي: اوښان به خپل مالکان د پښو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پښو او ښکرو باندې وهي.[٢] په بل روايت کې راځي: کله چې الله جَلَّ جَلَالُهُ وحشي حيوانات راټول کړي او دوی يو له بل څخه خپلې بدلې او غچ واخلي بيا به ورته الله تعالی امر وکړي چې خاورې شئ، هغوی به خاورې شي، نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای.[٣]

پوښتنې

١. بعث تعريف کړئ.
٢. حشر تعريف کړئ.
٣. د بعث او حشر د اثبات دليلونه ووايئ.
٤. د بعث او حشر تر منځ توپير واضح کړئ.
٥. الله تعالی به د قيامت په ورځ څوک حشر کوي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کريم څخه نور دلايل ووايي چې په کتاب کې نه دي ذکر شوي.

١ – مسند احمد.

٢ – متفق عليه.

٣ – تفسير بحر العلوم د ابو الليث السمرقندي. کتاب ١/ ٤٦٧ تفسير طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبرﷺ شفاعت

آیا پوهیږئ چې شفاعت څه ته وايي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پیغمبرﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنیو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعریف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د نېکۍ کولو او جرم او خطا د بښلو غوښتلو ته وايي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالی څخه د قیامت په ورځ غوښتنه ده، څو د یوه چا له خطاوو څخه تېر شي او ښېنه ورته وکړي

په دې ځای کې له شفاعت څخه مرا د زموږ د خوږ پیغمبر حضرت محمدﷺ شفاعت مراد دی چې د قیامت په ورځ به یې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتیانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالی په دربار کې تر سره کوي او الله تعالی به د خپلې مهربانۍ له مخې او د پیغمبرﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبلوي.

د شفاعت د اثبات دلیل

د پیغمبرﷺ شفاعت په قرآن کریم، نبوي احادیثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.

الله جَلَّجَلَالُهُ فرمايي: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] **ژباړه:** نږدې ده چې ستا څښتن به تا ستایل شوي ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذیفة بن الیمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضی الله عنهم ویلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پیغمبرﷺ شفاعت کبری مراد دی.

د پیغمبرﷺ د شفاعت په باره کې دومره زیات احادیث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسیږي، لکه چې پیغمبرﷺ فرمايلي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». [۱]

ژباړه: زه به د قیامت په ورځ د آدمعليه السلام په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوک یم چې له قبر څخه راپاڅیږي [۲] او زه به لومړی هغه څوک یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوک به یم چې شفاعت یې قبلیږي.

---

۱ - صحیح مسلم - ۷ / ۵۹

۲ــ تفسیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح- (۵ / ۷۶) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (۳ / ۲۶۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالی حضرت محمدﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ور په برخه کړی دی:

۱. شفاعت کبری.
۲. شفاعت صغری.

۱. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالی له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر خلوېښتو کلونو پورې وځنډول شي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوک داسې پیداکړي چې الله تعالی ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبرﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالی څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبرﷺ الله تعالی ته په سجده پرېوځي او الله تعالی ته به دومره عذر او زارۍ وکړي چې الله تعالی به ووایي: اې محمده! سر را پورته کړه هر څه چې غواړې درته به درکړل شي اوشفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبرﷺ به الله تعالی ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالی به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اورېدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

۲. شفاعت صغری

له شفاعت صغری څخه مراد د پیغمبرﷺ هغه شفاعت دی چې د نورو بیلا بیلو خلکو لپاره به یې کوي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هکله شفاعت.
۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نېکۍ او بدۍ یې برابرې وي، نو د دوی په هکله به شفاعت کوي، تر څو جنت ته داخل کړل شي.
۳. د خپل امت د ګناهکارو لپاره شفاعت، تر څو الله تعالی یې ګناهونه وروبښي او له دوزخ څخه یې راوباسي او جنت ته یې داخل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د نیکانو د درجو او مرتبو د لا اوچتولو لپاره د پیغمبرﷺ شفاعت.

٥. د پیغمبرﷺ شفاعت د ځینو خلکو لپاره، تر څو بې له محاسبې جنت ته وردننه شي.

٦. د عذاب له مستحقینو څخه د عذاب د تخفیف لپاره شفاعت.[١]

د پیغمبرﷺ د شفاعت شرطونه

د پیغمبرﷺ د شفاعت لپاره د دریو شرطونو وجود لازمي دی:

١. **د قیامت ورځ:** پیغمبرﷺ به شفاعت د قیامت په ورځ کې کوي، هغه څوک چې د دنیا په چاروکې د پیغمبرﷺ د شفاعت غوښتنه کوي هغه په خطا دی.

٢. **د الله تعالی اجازت:** د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله جل جلاله به د شفاعت کولو اجازت ورکړي، لکه چې الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقرة: ٢٥٥].

ژباړه: څوک دی چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وکړای شي؟

په یو بل آیت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ [سبأ: ٢٣].

ژباړه: او د الله تعالی په حضور کې هیڅ شفاعت د چا لپاره ګټور ثابتیدای نشي، خو دا چې الله تعالی چاته د شفاعت اجازه ورکړي.

٣. **د الله تعالی رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه یې ځانګړی شفاعت کیږي:** څوک چې له چا څخه الله تعالی تل ناراضه وي د هغه لپاره د پیغمبرﷺ ځانګړی شفاعت نشته.

البته شفاعت کبری چې د ټولو انسانانو حساب کتاب په هغه سره پیلیږي، دا شفاعت عام دی.

پوښتنې

١. شفاعت تعریف کړئ.

٢. د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه وواياست.

٣. د پیغمبرﷺ په شفاعت به کوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟

٤. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د احادیثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پیغمبرﷺ د شفاعت کبری قصه دې پوره ولیکي.

١ـ شرح العقيدة الطحاوية – (١ / ٢٠٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیثو برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

غیبت لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﵁ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ }؟. قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ }. قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ {إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ }. (رواه مسلم).

د راوي لنډه پېژندنه

د حدیث شریف راوي حضرت ابو هریره﵁ دی چې نوم یې عبد الرحمن، د پلار نوم یې صخر، د دوس له قبیلې سره یې تړاو درلود، په کنیه (ابوهریره) سره یې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال یې اسلام منلی دی. ډېر احادیث یې له رسول الله ﷺ څخه یاد او روایت کړي دي، تر دې چې د حدیث امام ورته ویل کېږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې یې له فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.

د ځینو کلمو معناوي

أَتَدْرُونَ: آیا تاسې پوهیږئ ؟

الْغِيبَةُ: د یوه چا یادونه په کمی سره د هغه په غیاب کې.

بِمَا يَكْرَهُ: په هغه څه سره چې هغه یې بد ګڼي.

أَفَرَأَيْتَ: خبر راکړه.

بَهَتَّهُ: تور او تهمت دې پرې ولګاوه.

د حدیث شریف ژباړه

له حضرت ابي هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: آیا تاسو پوهیږئ چې غیبت څه ته وایي؟ هغوی په ځواب کې وویل: الله ﷻ او د هغه رسول ښه پوهیږي. رسول الله ﷺ وویل: خپل مسلمان ورور په هغه څه سره یادول چې بد یې ګڼي غیبت بلل کیږي. له پیغمبر ﷺ څخه پوښتنه وشوه: که چیرې زما په ورور کې هغه څه شتون ولري چې زه یې یادونه کوم؟ پیغمبر ﷺ وویل: که چیرې په هغه کې هغه څه وي چې ته یې یادونه کوې، بې له شکه تا یې غیبت وکړ او که چیرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته یې یادونه کوې، نو یقیناً تا هغه پورې تور وتاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

په دې حدیث کې پیغمبرﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځونو کې یو د بل عزت او پت ته په ټینګه پاملرنه وکړي او په ځانګړې توګه هر مسلمان باید خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نیمګړتیاوو او کمیو له څرګندولو څخه وژغوري او په خاصه توګه مسلمان باید له غیبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غیبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپیدا کوي او د مسلمانې ټولنې وحدت او یووالي ته زیان رسوي، په دې اساس زموږ پیغمبرﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان یې دې ته متوجه کړي دي چې په مسلمانه ټولنه کې باید څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صمیمیت په فضا کې به ژوند تېروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زیار ایسته چې، ترڅو په سمه توګه دین زده کړي، له دې کبله یې له پیغمبرﷺ څخه وغوښتل چې د غیبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه یې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي، تر څو د دین احکام په سمه توګه زده کړي.

۲ – له نارواوو څخه ځان خبرول

مسلمان باید د دین له اوامرو او نواهیو دواړو څخه ځان خبر کړي، ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

۳ – **دغیبت معنا:** د مسلمان ورور په غیاب کې هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې هغه یې بدې ګڼي او پرې خپه کیږي، دې ته غیبت ویل کیږي.

۴ - غیبت ناروا عمل دی

غیبت کول د مړ مسلمان ورور د غوښې خوړلو په څېر دي، لکه چې په حجرات سورت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ [الحجرات:١٢]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او یو د بل غیبت مه کوئ آیا یو له تاسو څخه د خپل مړ وروړ غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد یې ګڼئ او له الله تعالی څخه ووېرېږئ، یقیناً الله تعالی ښه توبه قبلوونکی مهربان ذات دی.

۵ – مسلمانان سره وروڼه دي

یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، **لکه** څرنګه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات:۱۰]

ژباړه: مؤمنان سره وروڼه دي، نو تاسې د خپلو وروڼو ترمنځ صلحه راولئ او له الله تعالی څخه ووېرېږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.

مؤمنان تل د ديني ورورئ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لورينه لري او يو بل ته د ښيګڼې رسولو په فکر کې وي او هر يو د خپل مسلمان ورور سره مرسته کوي او د زيان ور رسولو څخه يې ځان ساتي.

٦ – تهمت (تور) لګول لويه ګناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرګندونه ده چې په هغه کې دغه نيمګړتيا نه وي او وروپورې تړل کيږي داسې څرګندونه تهمت بلل کيږي.

تهمت لويه ګناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوی دی.

ځينې څرګندونې غيبت نه بلل کيږي

د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرګندونې غيبت نه بولي:

۱ – له ظالم څخه د مظلوم شکايت

کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تېرې څرګندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولای شي غيبت نه بلل کيږي.

۲ – د ناروااوو د مخنيوي په موخه يادونه

تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترېنه منعه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي، ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وايي: چې دغه کس پر ما تېری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښايه.

٤ – د مشورې غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت ویل

چا ته د یوه کس په اړه د حقیقت ویلو په ترځ کې د هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

٥– د یوه کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

٦ – په هغه صفت او نښې سره د یوه کس یادونه چې پرې شهرت لري

که چیرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پیژندل کیږي او له یادونې څخه یې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پیژندنه یې هدف وي چې له نورو څخه یې توپیر وشي، لکه هغه فلانی چې ګوډ دی.

پوښتنې:

۱ – د غیبت معنا ووایاست.

۲ – د غیبت اوتهمت ترمنځ توپیر ووایاست.

۳ – غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟

٤ – په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حديث: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلى الله عليه وسلم: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيْهِ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَذىً فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذى.

د كلمو معناوې

مِرْآةُ: هنداره (آيينه)

اذىً: عيب (نيمگړتيا)

فليُمِطْهُ عَنْهُ: لېرې دې کړي له هغه څخه

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: تاسې هر يو د خپل مسلمان ورور هنداره ياست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عيب وليد، ورڅخه دې لېرې کړي.

د حديث حکمت

انسان په عامه توگه کمزوری مخلوق دی، له نيمگړتياوو څخه خالي نه وي، پرهمدې اساس په پورتني حديث کې مسلمان ته لارښوونه کيږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دين له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کېدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او د هغه نصايحو ته غوږ کيږدي او ويې مني چې په ځينو حالاتو کې دده د کمزورۍ اصلاح د نورو په مرسته کيږي او همدا راز د بل مسلمان ديني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وگوري بايد ور په گوته يې کړي، تر څو مسلمانه ټولنه له ناروا‌وو اعمالو څخه پاکه او ژوند يې هوسا وي.

د حديث شريف گټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځوکې يوبل ته اړتيا لري، ځکه چې هغه عيبونه چې يو مسلمان يې لري او پرې نه پوهيږي، بل مسلمان ورور يې ورته اصلاح کوي، لکه څرنگه چې انسان خپل ځان هنداري ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان وروته هغه څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي چې پر خپل ځان يې لورېږي او خپله دنده ګڼي چې د بل مسلمان نيمګړتياوې ور په ګوته کړي، په دې حديث کې هر مسلمان ته لارښوونه کېږي چې د بل مسلمان نصيحتونو منلوته تيار وي، همداراز هرمسلمان بايد له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده نيمګړتيا او کمی ورپه ګوته کړي، ځکه دا زمونږ د نېکو خلکو تګ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملګرو ته اعلان کاوه چې دده نيمګړتيا او کمزوری ور وښيي.

۲ – مسلمان د مسلمان وروردی

هرمسلمان بايد د خپل مسلمان ورور په هکله خير وغواړي او يو پر بل پوره باور ولري چې څه وړانديز کوي اساس يې ښيګڼه او اصلاح ده نور څه مادي ګټې او يا ده ته زيان رسول نه دي.

۳ – د منکر له منځه وړل

د هرمسلمان ديني دنده ده چې په حکمت او بصيرت سره د ناروا کارونو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان بريالتيوب په همدې پورې تړلی دی، اوپه يوازې ځان اصلاح کولو باندې څوک نشي کاميابيدلی، ترڅو چې نور خلک يې د دين لوري ته دعوت او له بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمايي: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر:۳] **ژباړه:** او (له زيان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې يو بل ته په حق او صبر سره نصيحت کوي.

٤ – مسلمان د هندارې په څېر پاک دی

کامل مسلمان خپل سيرت د هندارې په څېر پاك ساتي، هر وګړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خير غوښتونکی دی او هېڅکله د چا په تاوان نه خوښيږي، نو پدې اساس هر وګړی د ده نظر د سر په سترګو مني، ځکه هغه عملاً په خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خير غوښتنه ښودلې ده.

٥ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هندارې سره د مسلمان تشبيه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توګه کوي لکه هنداره چې د هغه رسوا کول به يې هدف نه وي چې په خلکو کې ذليل شي، بلکې په راز ساتلو سره به د هغه اصلاح راولي، څرنګه چې انسان خپله څېره په هنداره کې ګوري خپلو نيمګړتياوو ته متوجه کيږي، هنداره د ده څېره بل چاته نه رسوا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني زريني ويناوي

يوه ورځ عمر بن عبد العزيز رحمة الله عليه ته وويل شول چي په خپل رعيت کي مشر ته د پلار په سترګه وګوره اوکشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حيث وګوره، ټول رعيت به دي خپل شي.

يحيی بن معاذ رازي –رحمة الله عليه– وايي: يو مسلمان پر بل مسلمان حق لري که چيري مرسته ورسره نشي کولای، بايد ضرر ورته ونه رسوي او که چيري خوشحالي نشي ورکولای، غم خو ور ونه رسوي اوکه چيري يې ستايلی نشي بدي خو يې هم ونه وايي.

پوښتني

١- لاندي کلمي معنا کړئ:

مِرْآةٌ :

اذىً :

فليُمطهُ :

٢ – د حديث ګټي په خپل عبارت کي وواياست.

٣ – څرنګه کيدای شي چي مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح يې کړئ.

کورنی دنده

د لوست مهم ټکي په پام کي نيولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرليک لاندي يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشورې اهمیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.

[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

الْمُسْتَشَارُ: هغه کس ته ویل کیږي چې له هغه څخه د مشورې غوښتنه کیږي.

مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امین ګرځول شوی وي.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: هغه کس چې د مشورې غوښتنه ورڅخه کیږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ایښودل شوی وي.

د حدیث شریف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کیږي، له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې یې پلې کړي او په دې حدیث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشورې ورکول یو امانت دی، نو لازمه ده چې هر مسلمان په دې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان ورورته هسې مشوره ورکړي چې د هغه پکې ګټه او خیر وي، همداراز د هر مسلمان دیني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل ځان عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کیږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشورې نه وروسته هر کار معقول اونتیجه یې مثبته وي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مشورې ورکولو اهمیت

مشوره ورکوونکی د یوه امین حیثیت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زیار باسي، ترڅو ورڅخه ضایع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غور او فکر سره یې ورکوي، د دې لپاره چې په ګټه یې خوشحالیږي او په تاوان یې خپه کیږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره یې خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانۍ له ښکاره نښو څخه يوه نښه شمېرل کېږي، خيانت د منافقت او ټګۍ له نښو څخه يوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خيانتول د الله تعالی له حکم څخه سرغړونه بلل کېږي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء:١٢]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسو ته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان يو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤليت ګڼي او پوره غور پکې کوي.

۳ – مشوره اخيستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دين او دنيا په کارونو کې په خپلو منځو کې تل مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کريم کې مؤمنان داسې ستايلي دي: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشورى : ٣٨]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همدارازالله تعالی خپل پيغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملګرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ١٥٩]

خپلو ملګرو(اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آيت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او د هر مسلمان مکلفيت ګڼل کېږي.

له حضرت ابوهريرهؓ څخه روايت دی چې فرمايي: رسول اللهﷺ به له هر چا څخه زيات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه يې مشوره غوښتله.

٤ – په مشورې سره کار سر ته رسول نېکمرغي ده

مونږ مسلمانان په دې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د بريالیتوب لوی لامل دی لکه چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: «مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ، وَلاَ نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ، وَلاَ عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ»[۱]. **ژباړه:** څوک چې استخاره کوي هېڅکله نه ناکامېږي او څوک چې کارونه

[۱] الراوي:أنس بن مالك المحدث: الطبراني المصدر: المعجم الأوسط الجزء أو الصفحة ٦/٣٦٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مشوره کوي هېڅکله نه پښیمانه کېږي او څوک چې په ژوند کې میانه روي اختیار کړي نه خوارېږي، یعنې له اسراف او بې ځایه امساك (بخیلی) څخه ډډه کوي.

مشوره باید له چا څخه واخیستل شي؟

هغه څوك با ید د مشورې اخیستلو لپاره غوره کړای شي چې باوري، په نظر ورکولو کې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کېږي پوره معلومات ولري او مشوره غوښتونکی یې له دیانت څخه ډاډمن وي.

پوښتنې

۱ - مشوره په چارو کې څه اهمیت لري؟

۲ - له چا څخه باید مشوره واخیستل شي؟

۳ - په حدیث کې مشوره ورکوونکی له چا سره تشبیه شوی دی؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېوزلو سره مرسته

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﵁ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ {السَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ }. وَأَحْسِبُهُ قَالَ: { كَالْقَائِمِ لاَ يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لاَ يُفْطِرُ}. [متفق عليه]

د راوي پېژندنه په تېر لوست کې شوې ده.

د کلمو معناوې

السَّاعِي: پالونکی اومرسته کوونکی

الأَرْمَلَةِ: کونډه

كَالْقَائِمِ: په شپه کې عبادت (تهجد) کوونکی

لاَ يَفْتُرُ: نه ستومانه کېږي

لاَ يُفْطِرُ: پرله پسې روژه نیسي

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: د کونډې اومسکین پالونکي د الله تعالی په لار کې د مجاهد په څېر دی او راوي وايي چې گومان کوم: پیغمبرﷺ وویل: اجر یې د هغه نه ستومانه کېدونکي مسلمان په څېر دی چې تل شپه د الله تعالی په عبادت کې په ولاړه تېروي او د هغه تل روژه نیوونکي په څېر ثواب لري چې هېڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نیسي).

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د نېکمرغۍ دین دی، د انسان د دنیا اوآخرت بریالیتوب ورپورې تړلی دی او ټول انسانیت ته د سمې لارې ښوونه کوي، یعنې په سمه توگه د خپل رب پېژندنه، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دین دی. څرنگه چې د متعال رب عبادت کول لازم دي، همدارنگه په انسانانو باندې زړه سوی کول هم ضروري دي، په پورتني حدیث کې پیغمبرﷺ د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان یې په ډېرې سختۍ سره سرته رسولای شي، دا د دې ښکارندوی دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازينى دين چې د انسانانو ترمنځ يې يو والى راوستى دى او توپيرونه او فاصلې يې له منځه وړي دي، هغه د اسلام مبارك دين دى.

فعاليت: زده کوونکي دې په ډله ييزه توگه له اړو خلکو سره د مرستې بيلگې په گوته کړي.

د حديث شريف گټې

۱ – د اړو خلکو د پالنې ثواب

له حديث شريف څخه دا څرگنديږي چې که څوك د كفايي جهاد کولوڅخه عاجز وي اوغواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه وگالي، دا ټول په دې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلك د الله تعالى ته نژدې خلك دي چې له هغوى سره د مرستې په پايله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

۲ – له مخلوق سره ښيگڼه عبادت دى

په پورتني حديث شريف کې له کونډو او بېوزلو خلکوسره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نيولو سره برابره ښوولې شوې ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روايت دى چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: له غوره عملونو څخه يو دادى چې مؤمن خوشحاله وساتې، په جامو يې پټ کړې، لوږه يې ختمه کړې او اړتيا يې پوره کړې.[۱]

۳ – له اړو او کمزورو خلکوسره مرسته کول کاميابي ده:

هر مسلمان چې د مسکينانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله او نېکمرغه وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول اللهﷺ فرمايي: «هَلْ تُنْصرُونَ وتُرْزَقُونَ إلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ»[۲] **ژباړه:** ستاسو رزق او کاميابي د کمزورو (دعا) پورې تړلې ده.

---

۱ – طبراني

۲ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کله چې انسان د کونډو، یتیمانو، او مسکینانو په پالنه کې بوخت وي الله تعالی یـې پـه ژوند اوکار کې برکت اچوي.

پوښتنې

۱ -لاندې کلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الأَرْمَلَةِ:

لاَ يَفْتُرُ:

لاَ يُفْطِرُ:

۲ - د حدیث شریف معنا ووایاست.

کورنی دنده

له بېوزلو سره د مرستې تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوڼو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پیژندنه

انس د مالك زوی د نضر لمسی، کنیه یې ابو حمزه، د انصارو د خزرج له قبیلې څخه و، لس کاله یې د رسول الله ﷺ په خدمت کې تېر کړي دي. رسول الله ﷺ ورته په عمر او مال کې د برکت دعا کړې وه او په وړوکوالي کې یې د بدر په غزا کې ګډون وکړ. په لمانځه کې یې له رسول الله ﷺ سره ډېر ورته والی درلود. یو له هغو صحابه وو څخه دی چې زیات شمېر احادیث یې روایت کړي دي. د پیغمبر ﷺ له مړینې څخه وروسته د جهاد او فتوحاتو په لړ کې عراق ته ولاړ او په بصره کې مېشت شو. هغه وروستی صحابي و چې د سلوکلونو په عمر په بصره کې وفات شو.

د کلمو معناوي

١ – عَالَ: پالنه وکړه

٢ – جَارِيَتَيْنِ: دوه کوچنۍ لورګانې

٣ – تَبْلُغَا: دواړه بلوغ ته ورسیږي

٤ – ضَمَّ: نژدې او یو ځای کړې

٥- أَصَابِعَهُ: خپلې ګوتې

د حدیث شریف ژباړه

له انس ﷺ څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وویل: څوك چې د دوو لورګانو پالنه او روزنه تر بلوغه پورې وکړي، د قیامت په ورځ به زه او هغه (پالونکی) سره یوځای یو او خپلې (دوه) مبارکې ګوتې یې سره نژدې کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې د دوو لوڼو پالونکی او پيغمبرﷺ به په جنت کې سره نژدې اوسي او دا نـژدې کيـدل يې د دوو ګوتو ترمنځ له فاصلې سره تشبيه کړل.

د حديث شريف حکمت

دا يو څرګند حقيقت دی چې اسلام نه يوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکې د ټولـو مخلوقاتو حقوق يې خوندي دي، په دې حديث کې د کوچنيانو د حقوقو په هکلـه مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانګړې توګه د نجونو پالنـه او روزنـه ډېـره د پـام وړ ده، د دوی تربيې اوساتنې ته يې د هلکانو په پرتله غوره والی ورکـړی دی، آن تـردې چې پيغمبرﷺ د دوی پالونکي له ځان سره نژدې بللي دي او د نجونو شـتون يـې پـه کـور کې نېکمرغي ښوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پيل څخه تر واده پورې له خطر سره مخ وي، اسلام د دوی د مصئوونيت په موخه پلار او مور ته دنـده سپاري چې تـر واده پـورې ورتـه پـوره پاملرنـه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکار او په ټولنه کې د تجارت د سامان پـه توګـه استعمال نشي.

د حديث شريف ګټې

۱ - د لورګانو د پالنې اجر

د لوڼو او خويندو پالنه، روزنه او د هغوی اړتيـاوې پـوره کـول د دې لامـل ګرځـي چـې پالونکی يې د آخرت له عـذاب څخـه خـلاص او هغـه غوښـتنه تـر لاسـه کـوي چـې هـر مسلمان ورته ليوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د روزنـې پـه اهميـت بانـدې دلالت کوي.

دا اجر يوازې پلار ته نه دی ځانګړی شوی، بلکې مور هم له دې اجر څخـه برخمنـه ده، دعايشې رضی الله عنها روايت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲ – پر پلار باندې د لورګانو حقوق

لـور پـه پـلار او خـور پـه ورور بانـدې حـق لـري چـې د هغـو پالنـه او روزنـه وکـړي، دا مسؤوليت تر ځوانۍ محدود نه دی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حـق يـې پـه نکاح ورکولو سره ساقطيږي، له هغـه څخـه يـې وروسـته ساتنه او پالنـه پـه خاونـد بانـدې لازميږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د لورګانو سره ښېګڼه

که څه هم په حدیث کې د لورګانو یادونه شوې ده، خو علماء د نورو روایاتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لورګانو په هکله ځانګړی نه دی، بلکې هغه ځوک چې د خویندو اوترورګانو سره ښیګڼه او پالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دي.

۴ – د دوو لورګانو شمېر ضروري نه دی

په دې حدیث کې د دوو لورګانو یادونه شوې ده، خو د یوې لورپالنه او روزنه هم همدارازثواب لري، له حضرت عایشې رضي الله عنها څخه روایت دی وايي: یوه ورځ زما کور ته یوه مسکینه ښځه راغله، دوه لوڼې ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښتنه وکړه، ماورته درې دانې خرما ورکړې، یوه یوه يې هرې لورته ورکړه، دریمه يې غوښتل چې په خپله يې وخوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځایه کړه او په لورګانو يې وویشله، ما دغه کیسه پیغمبرﷺ ته وکړه هغه وفرمايل: «مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هذِهِ البَنَاتِ بِشَيءٍ فَأحْسَنَ إلَيْهِنَّ، كُنَّ لَهُ سِتراً مِنَ النَّارِ». [1]

ژباړه: ځوک که د داسې لوڼو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښیګڼه وکړه، وې به دغه لوڼې د پالونکي لپاره د دوزخ له اور څخه د نجات پرده.

۵ – د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهلیت په زمانه کې لور او خور په کورنۍ کې عیب بلل کېده، کله به چې په کورکې نجلۍ وزېږیده خلکو به د خوشحالۍ پر ځای ماتم کاوه، قرآن کریم دغه واقعیت داسې بیان کړی دی: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه یوه تن ته د نجلۍ د زېږېدو خبر ورکړای شو، د مخ رنګ به يې تور وګرځیده او هغه به له غوسې ډک شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغه ناوړه عمل څخه وژغورل شول، ورته لار ښوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پالنه يې د دنیا او آخرت نېکمرغي ده.

[1] – مُتَّفَقٌ عَلَيهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - په دین باندې سم پوهول

پیغمبرﷺ د دې لپاره چې خلك سم پوه شي، خپلې ګوتې يې نږدې کړې، تر څو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وکړي او په دې وسيله په جنت کې له پیغمبرﷺ سره د يو ځای کيدو لوړ مقام وګټي.

پوښتنې

١ - لاندې کلمې معنا کړئ:

- عَالَ:
- جَارِيَتَيْنِ:
- تَبْلُغَا:
- ضَمَّ:
- أَصَابِعَهُ:

٢ - د لورګانو پالنه څه اهميت لري؟

٣- آيا د خويندو روزنه هم د لورګانو په څېر ثواب لري؟

٤- د جاهليت په دوره کې د نجونو ژوند څرنګه و؟

کورنۍ دنده

د لوست د مهمو مطالبو په پام کې نیولو سره د ښځود حقوقو په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلالې روزۍ ګټل

عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د روای پېژندنه

مقدام د معدیکرب زوی، کنیه یې ابو کریمه الکندی د کندي قبیلې سره تړاو لري چې شمېر یې کم، د رسول اللهﷺ نژدې ملګری و، له یمن څخه په داسې حال کې راغی چې وړوکی و، د رسول اللهﷺ سره یې په ټولو غزاګانوکې ګډون کړی و، وروسته بیا په شام کې مېشت شو او د هجرت په (۸۷) کال د (۹۱) کالو په عمر په همدې خاوره کې وفات شو.

د کلمو معناوې

١ – قَطُّ: هیڅکله او هېڅ وخت

٢ – يَأْكُلَ: خوري يې

٣ – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ: د خپل لاس له کارڅخه

د حدیث شریف ژباړه

له مقدام رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د کار (ګټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله ﷻ د پیغمبر داوودؑ روزي د خپل لاس له ګټې څخه و.

د حدیث شریف حکمت

په پورتني حدیث کې پیغمبرﷺ هغه بنده غوره بښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زیار، په حلاله توګه ګټي او دا د غوره انسانانو کړنلاره ده، داوودؑ همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق ګټل ستایلي او مسلمانان یې کار کولو ته هڅولي دي، بېکاري ډېرې ناخوالې زېږوي او د وزګار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، په دې اساس د پیغمبرﷺ پورتنۍ وینا په مسلمانانوکې حرکت پیدا کوي، ځکه کار او زیار د ښکو او پیاوړو خلکو نښه ده، نو په مسلمانه ټولنه کې هر وګړی د ځان لپاره د بوختیا په لټه کې وي، ترڅو په ځان کې د بهترینو خلکو صفت پیدا کړي او پر چا پېټې نه اوسي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – په خپل لاس ګټلې روزي

په حدیث شریف کې د خپلې خوارۍ او زیار په نتیجه کې لاس ته راوړې روزي له ټولو غوره روزي بلل شوې ده، ځکه دا د غوره خلکو کړنه او د الله تعالی د نیکو بندګانو سنت دی.

۲ – روزي ګټل ستایل شوی عمل دی

د روزۍ لاس ته راوړلو په موخه کسب او کار کول عیب نه دی، بلکې د پیاوړو خلکو کړنه ده، لکه چې پیغمبرﷺ په بل حدیث کې فرمایي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ منعه»[1] **ژباړه:** قسم په هغه ذات چې زما روح دهغه په لاس کې دی، یوله تاسو څخه چې خپله رسۍ راواخلي او په خپله شا لرګي بار راوړي، له دې لارې څخه خپل ځان ته حلاله رزق وګټي، دغه کس له هغه کس څخه غوره دی چې سؤال کوي او څوک ورته څه ورکړي یا نه.

۳ – د داوود؈ یادونه

په دې حدیث کې د داوود؈ د یادونې ځانګړتیا داده چې هغه سره له دې چې د وخت واکمن و اوکسب ته یې اړتیا نه درلوده، خو بیا هم هغه دا غوره ګڼله چې په خپل لاس ګټلی رزق وخوري، کار او کسب یې د ځان لپاره عزت ګاڼه.

٤ – د کسب زده کړه

د کسب زده کړه ښه صفت دی، د الله تعالی غوره بندګانو دکسب له لارې خپل ځان ته رزق پیدا کاوه، په مستدرک کې له ابن عباس ﵄ څخه روایت دی چې: د الله ﷻ پیغمبر داوود؈ زغرې جوړولې او آدم؈ کښت کاوه، او زکریا؈ ترکاڼ و.

---

۱ – رواه بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥ – کار کول د توکل منا في نه دی

بې له شکه چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبیاء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پوهېدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کېدل الله تعالی ته پرېښودل ښودلي دي.

٦ – د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی او الله تعالی خپل پیغمبرﷺ ته په دې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء:٨٠]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داوودعلیه السلام ته، ستاسې د ګټې لپاره د زغرې د جوړولو صنعت ورښودلی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له ګوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر ویستوونکي یاست؟.

په پورتني آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

پوښتني

لاندې کلمې معنا کړئ:

١ – قَطٌّ:

ب – يَأْكُلَ:

ج – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:

٢ – داوود علیه السلام څه ځانګړتیا درلوده؟

٣ – په خپل لاس ګټلی رزق څه اهمیت لري؟

٤ – د پورتني حدیث څو ګټې وواياست.

کورنی دنده

د لوست حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته لسم لوست

په دين کې آسانتيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پېژندنه

سعيد چې د معتمدو تابعينو څخه شميرل کيږي، د پلار نوم يې عامر چې په کنيې(ابوبردة) سره يې شهرت درلود، په کوفه کې قاضي پاتې شوی دی، د نيکه نوم يې ابوموسی عبدالله بن قيس الاشعري ﵁ چې مشهور صحابي دی، نوموړی (سعيد) په (۱۶۸)هجري کې له دنيا څخه رحلت وکړ.

د کلمو معناوې

يَسِّرَا: آساني وکړئ.

وَلَا تُعَسِّرَا: سختي مه کوئ.

وَبَشِّرَا: زيری ورکړئ.

وَتَطَاوَعَا: په خپلو منځوکې دوستي ولرئ او يو د بل منونکي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعيد د خپل پلار په ذريعه له نيکه څخه روايت کوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابو موسی رضي الله عنهما يمن ته استازي وليږل او ورته يې وويل: له خلکوسره آسانتيا غوره کړئ، سختي مه کوئ، خلکو ته د خوشحالۍ زيری ورکړئ، نفرت مه خوروئ، يو د بل منونکي اوسئ او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د انسان له سلیم فطرت سره سم راغلی دی، هیڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولوېې انسان ونه توانیږي، یا د فطرت د غوښتنې پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دین اساس پر آسانتیاوو ولاړ دی، په هر وخت او هر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کیږي او نشي کولای چې هغه پر ځای کړي، اسلام ورڅخه د هغه عمل سرته رسول ساقط کړي او یا یې په کې آساني راوستې ده، دا یوازې د اسلام ځانګړتیا او وړتیا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – په دین کې آسانتیا

په اسلام کې سختي نشته، ځکه الله تعالی خپل بندګان په داسې کوم عمل کولو باندې نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا یې په دین کې لوی اصل ایښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاَّ وُسْعَهَا﴾ [البقرة : ۲۸۶]

ژباړه: الله تعالی هېڅ یو نفس نه دی مکلف کړی، خو د هغه د توان په اندازه.

پیغمبرﷺ به په دووکارونو کې آسان غوره کاوه که چیرې به یې ګناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إنَّ الدِّين يُسْرٌ، ولنْ يُشادَّ الدِّينَ أحدٌ إلا غَلَبَه.. » (۱)

ژباړه: بې له شکه د اسلام دین د آسانۍ دین دی او څوک چې په خپل ځان باندې دین سخت کړي ارومرو مغلوبیږي او نشي کولای چې بیا ورته ادامه ورکړي.

۲ – په دعوت کې له نرمۍ څخه کار اخیستل

په حدیث شریف کې مسلمانانو ته لارښوونه کیږي چې له خلکو سره په نرمۍ چلند وکړئ چې دا د ټولو انبیاوو تګ لاره ده، الله تعالی موسی او هارون علیهما السلام ته لارښوونه کوي:

﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيِّناً لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ [الطه : ۴۳ – ۴۴]

---

۱ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشئ، یقیناً هغه طغیان غوره کړئ او ورته په نرمۍ سره وینا وکړئ، ښايي چې نصحیت قبول کړي او یا له عذاب څخه ووېرېږي.

د ژوند په هر اړخ کې باید دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

٣ – له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دین د رحمت دین دی، د کرکې او تنفر دین نه دی، لـه همدې امله پیغمبر ﷺ خپلو استازو ته لارښونه کړې چې خلك د دین لوري تـه وهڅوي او لـه دیـن څخـه یـې متنفر نه کړي، په یو بل حدیث کې راغلي پیغمبرﷺ فرمايي: «إنَّ الله لم یبعثني معنّتًا ولا متعنِتًا، ولکن بعثني معلِّمًا میسِّرًا». (١)

ژباړه: رسول اللهﷺ فرمايي: الله تعالی زه په خلکو او په خپل ځان سختي راوړونکی نه یم رالیږلی، بلکې ښوونکی او د آسانی راوستونکی یې رالیږلی یم.

٤ – زیری ورکول

د مسلمان دعوتگر لپاره دا ښايي چې خلکوته د اسلام دنیوي او اخروي ښېگڼې په مخ کې کېږدي، د اعمالو فضیلتونه ورته بیان کړي، څرنگه چې په رښتیا هم د اسلام مبارك دین د انسان د دواړو جهانو د نېکمرغۍ لپاره راغلی، د هغه گټې خلکو ته وښيي او کومې بدبختۍ چې په نورو لاروکې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وکړي، ترڅو خلك په ذوق او رغبت هغه پلي کړي.

٥ – له اختلاف څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې له اختلاف څخه د ډډې کولو حکم شوی دی، ځکه اختلاف دښمني، بغض او کینه رامنځته کوي د ټولنې اړیکې تخریبوي اوناخوالې رامنځ ته کوي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ [الانفال : ٤٦]

ژباړه: او اختلاف مه کوئ چې بیا کمزوري کېږئ او قوت موله منځه ځي.

---

١ – صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه

په پورتني حديث شريف کې له اختلاف څخه د منعې معنا دا ده چې کـه چيـرې پـه يـوه مسئله کې نظريات مختلف وي، بايد د مسلمانانو تر منځ د دښمنۍ او بې اتفاقۍ لامـل ونـه ګرځي، د عمل په ميدان کې ټول سره په اتفاق ژوند تېـر کـړي، يـو د بـل د نظـر احتـرام وکړي او په پای کې په يوه نظر راټول شي.

پوښتنې

۱ – لاندې کلمې معنا کړئ:

يَسِّرَا:

وَلَا تُعَسِّرَا:

وَبَشِّرَا:

وَتَطَاوَعَا:

۲ – په دين کې آساني څه معنا لري؟ واضح يې کړئ.

۳– د اختلاف زيانونه ووایاست.

٤ – له نفرت څخه څرنګه ډډه کېدای شي؟

کورنۍ دنده

د لوست څخه په استفادې د يووالي په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعنت (ښېرا) ويل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ. قَالَ: { إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً }. [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معناوي

۱ – **لَعَّانًا:** ډېر لعنت ويونکی او ښيرا کوونکی

۲ – **بُعِثْتُ:** رالېږل شوی يم.

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ ته وويل شول: اې د الله رسوله!، مشرکينو ته ښېرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ويونکی(ښېرا کوونکی) نه يم رالېږل شوی، بلکې زه رحمت رالېږل شوی يم.

د حديث شريف حکمت

زمونږ د پيغمبر ﷺ راوړی پيغام (اسلام) د رحمت پيغام دی چې په عامه توګه د ټولو مخلوقاتو د ترحم اوشفقت ذريعه وګرځيد، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې تاکل شوی او له تېرې څخه يې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنيا او آخرت د بريالېتوب يوازينۍ لاره ده او يوازينی دين دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه ژغورل کېږي مومي.

د حديث شريف ګټې

۱ – لعنت ويل لويه ګناه ده

لعنت ويل ګناه ده، له ويلو څخه يې اسلام منعه کړېده، د پيغمبر ﷺ په وړاندې يو صحابي په باد(هوا) باندې لعنت ووېل. پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: په هوا لعنت مه وايه، ځکه د الله تعالی لخوا ورته امر شوی دی، څوک چې پر چا بې ځايه لعنت وايي، د لعنت ويل يې بېرته ويونکي ته راګرځي.[۱]

په يوه بل روايت کې پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا تَدْعوا على أنفسكم، ولا تدعوا على أولادكم، ولا تَدْعوا على خَدَمِكم، ولا تَدُعوا على أموالكم، لا تُوافِقُوا من الله عَزَّ وجلَ ساعةَ نَيْلٍ، فيها عطاءٌ، فَيَسْتَجيبَ لكم»[۲]

۱ – سنن ابو داوود.

۲ – سنن ابو داوود

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښیرې مه کوئ، همداراز خپلو بچو، مزدورانو اومالونو ته ښېرې مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښېرې په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالی سوالونه قبلوي ستاسې ښېرې به قبولې کړي.

په بل حدیث شریف کې راغلي چې پر مسلمان لعنت ویل د مسلمان د قتل په څېر دي.[1]

۲ - ښېرې کول لعنت بلل کیږي

له پورتني حدیث څخه ځرګندیږي چې سپکې، سپورې، او ښېرې هم لعنت بلل کېږي، مسلمان باید خپله ژبه له بدو ویناوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو ویناوو په وړاندې مسؤول ګڼل کېږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو ویناوو، سپکو، اوکنځلو څخه منعه کوي، رسول اللهﷺ فرمايي: « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِيءِ ».[2]

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت ویونکی دی او نه بې حیا چې سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ – د رسول الله راتګ رحمت دی

بې له شکه د پیغمبرﷺ رسالت د هغه باران په څېر دی چې مړې ځمکې ژوندۍ کوي او ژوند ته ښایست وربښي، نو همدارنګه د پیغمبرﷺ په راتګ سره مړه زړونه د اسلام په نور ژوندي اوروښانه شول، ړندې سترګې بینا شوې او کڼو غوږونو اوریدل پیل کړل، بلکې الله تعالی د پیغمبرﷺ په راليږلو سره دنیا رڼا کړه، د مینې اومحبت وړانګې یې خورې کړې، ظلم او ناپوهي يې په علم او عدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راټول شول، لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ..﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالی د رحمت په سبب دوی ته نرم شولې اوکه چیرې سخت زړی او توند خویه واې، نو خلک به له تا څخه خواره شوي واى.

په ځینوځایونو کې د ګناه کولو له کبله لعنت ویل شوی دی

په شریعت کې د ځینو ناوړو اعمالو سرته رسوونکي ملعون (د الله تعالی له رحمت څخه لیرې) بلل شوي چې بیلګې یې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ – هغه ښځه چې په مړي ویر کوي اوچيغې پرې وهي اود شریعت خلاف ناروا وینا کوي، په حدیث کې راغلي: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ لها...»[3]

۱- صحيح مسلم

۲ – مسند احمد

۳ – سنن ابو داوود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: رسول اللهﷺ هغه ښځه چې په مړي باندې چيغې وهي او هغه ښځه چې ورته غوږ باسي لعنت ويلى دى.

۲ – هغه ښځې چې خالونه لګوي، هغه ښځې چې د خال لګولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې وروځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو غوښتنه يې کوي، په حديث کې راځي رسول اللهﷺ فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَ الْمُوتَشِمَاتِ والنامصات وَالْمُتَنَمِّصَاتِ»[۱]

په خال لګوونکو ښځو او هغه ښځې چې لګول يې غواړي او هغه ښځې چې وروځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو يې غوښتنه کوي، د الله تعالى له لوري پر دوى لعنت دى.

۳ – د سود خوړل

په حديث کې راځي چې سود خوړونکى او سود ورکوونکي او د سود سند ليکونکى او شاهدان يې لعنتي او د الله له رحمت څخه لېرې دي.[۲]

پوښتنې

لومړۍ پوښتنه:

۱ - د حديث راوي څوک دى ؟ معرفي يې کړئ.

۲ - لعنت څه ته ويل کيږي؟

۳ – پرکومو کسانو باندې د خپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ويل شوى دى؟

دويمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – لَعَّانًا:

۲ – بُعِثْتُ:

۳ – لَعَّانًا:

کورنۍ دنده

د لوستل شوي حديث په پام کې نيولوسره (زموږ پيغمبر رحمت دى) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

---

۱ - صحيح مسلم

۲ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چارو کې منځنی حالت غوره کول

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ، وَلاَ تُبَغِّضْ إِلَى نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لاَ أَرْضًا قَطَعَ، وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى ». [رواه البيهقي]

د راوي پېژندنه

حضرت جابر جليل القدر صحابي دی، د پلار نوم يې عبد الله، نيکه يې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله يې د بدر او اُحد په غزاګانو کې ګډون نه درلود، د اُحُد له غزا څخه وروسته يې خپل ژوند د رسول الله ﷺ خدمت ته وقف کړ، په کور او سفر کې به د پيغمبر ﷺ ملګری و، له دې کبله يې زيات شمېر احاديث له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي، په خپل وروستني عمر کې شام ته ولاړ او د څه مودې لپاره هلته مېشت شو او د هجرت په ۷٤ کال د ۹٤ کلونو په عمر يې له فاني دنيا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقيع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معناوې

مَتِينٌ: ډېر سخت او کلک

فَأَوْغِلْ فِيهِ: ورننوځئ، تګ لاره غوره کړئ

بِرِفْقٍ: په آسانۍ سره

الْمُنْبَتَّ: هغه څوک چې خپله سورلۍ د تېز ځغلولو له کبله له کاره وباسي.

وَلاَ تُبَغِّضْ: ځان لپاره يې بد مه ګرځوه

لاَ أَرْضًا قَطَعَ: نه يې سفر پوره کړ

وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى: او نه يې سورلۍ روغه پرېښوده

د حديث شريف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چې فرمايلي يې دي: بې له شکه دغه دين ډېر قوي دين دی، په آسانۍ سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپيدا کوه(په ځان باندې د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه)، ځکه تېز ځغلوونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی او نه يې سپرلۍ روغه پريښې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث حکمت

په پورتني حديث کې د اسلام د مهم اصل يادونه شوې ده، هغه د دين او دنيا په چارو کې منځنی حالت غوره کول دي، دې اصل ته پام کول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځکه چې د دې اصل په رعايت سره د مسلمان ژوند له افراط او تفريط څخه لېرې کيږي، د تل لپاره يې هر اقدام په دليل او معقوليت باندې ولاړ وي، خپلې ديني چارې داسې عياروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممکن وي.

او دا راز متوسط حالت غوره کول د کاميابۍ راز دی او کله چې مسلمان په خپلو ديني مکلفيتونو کې متوسط حالت غوره کړي، هېڅکله پکې پاتې نه راځي، خوکه چېرې په عباداتو کې يې افراط وکړ، يو وخت به ارومرو داسې راځي چې دی به ستړی کيږي او عبادت به ورڅخه پاتې کيږي.

د حديث شريف ګټې

۱ – د اسلام دين قوت لري

د اسلام دين غښتلي احکام لري چې مسلمان يې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مکلف دی او په ځينو حالاتو کې د شرعي عذر له کبله اجازه ورکړل شوې ده چې يوازې د فرض په ادا کولو باندې اکتفا وکړي، لکه په سفر کې فرضي لمونځ کول، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دين ټول نوافل لکه تل روژه نيول، له حد نه زيات تل نفلي لمونځونه کول، تل ترتله په تلاوت او ذکر کې مشغوليدل او داسې نور، دا ټول سره له دې چې ديني اعمال دي، خو هغو ته په يوځل غيږ ورکول انسان ستړی کوي او بيا يې له نور پرمختګ څخه غورځوي.

۲ – په دين کې ميانه روي او تدريج

امام غزالي وايي: هرهغه څوک چې د دين په مرتبوکې له دمې اخيستلو پرته منډې وهي، حتماً په ده باندې د دين احکام سخت پريوځي، بايد مسلمان د فرايضو نه وروسته په تدريج سره په خپل نفلي عبادت کې وړاندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې دروند تمام نشي.

۳ - هغه عبادت غوره دی چې هميشه وي

د اسلام دين مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت کړي او هغه عبادت چې د څه وخت لپاره يې په زياته اندازه وکړي او بيا يې پرېږدي، نه دی ستايل شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان لږ نېک عمل چې تل يې کوي، له هغه نېک عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بيا يې پرېږدي، په دې اړه رسول اللهﷺ داسې فرمايلي دي: د خپل وس په اندازه نېک عملونه کوئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، که څه هم هغه لږ وِي.[١]

٤ – اسلام د ميانه روۍ دين دی

د اسلام دين د مسلمان لپاره ټاکلی حد ايښی دی او ورته يې خپل فرايض ښودلي دي چې پرته له کومه عذره يې سرته ورسوي، پر دې سر بېره مسلمان ته يې د ميانه روۍ غوره کولو لارښوونه کړې د، ترڅو په ده باندې دروند تمام نشي، پيغمبرﷺ مسلمانانو ته عامه لارښوونه کوي چې: په چارو کې غوره حالت منځنی حالت دی،[٢] ځکه چې دا د اعتدال حالت له کمي او زياتي څخه لېرې دی.

پاملرنه

په اعمالو کې د منځني حالت له غوره کولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو کې لاره ټاکل شوې ده، څوک پکې د پرېښودو واک نه لري.

پوښتنې

١- لاندې کلمې معنا کړئ:

مَتِينٌ:

فَأَوْغِلْ:

بِرِفْقٍ:

الْمُنْبَتَّ:

٢ – اسلام مسلمانان د کوم حالت غوره کولوته هڅولي دي؟

٣- آيا په اسلام کې سختي شته؟ واضح يې کړئ.

کورنۍ دنده

د راوي له پېژندنې سره د پورتني حديث ژباړه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

١ – مسند احمد

٢ – رواه البيهقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوويشتم لوست

په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق عليه]

د ځينو کلمومعناوي

١- سَبْعَةٌ: اووه.

٢- فِي ظِلِّهِ: ظل سيوري ته وايي دلته د الله ﷻ له سيوري څخه د هغه د عرش سيورى مراد دى.

٣- يَومَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: له دې ورځې څخه مراد د قيامت ورځ ده. (هغه ورځ چې د الله له سيوري څخه پرته بل سيورى نه وي).

۴ـ إِمَامٌ: هرهغه څوک چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.

۵ـ شَابٌّ: ځوان

۶ـ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ: چې د الله ﷻ په بنده ګۍ کې لوی شوی وي.

٧ـ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ: پر مسجدونو پورې يې(زړه) تړلی وي.

٨ـ تَحَابَّا فِي اللَّهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يو له بل سره محبت ساتي.

٩ـ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يو له بل سره يوځای شي.

١٠ـ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يو له بل څخه جلا شي.

١١- دَعَتْهُ: بلنه ورته ورکړي.

١٢ـ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ: د عزت او ښايست څښتنه.

١٣ـ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ: له سترګو څخه اوښکې توی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث ژباړه

له حضرت ابوهريرهؓ څخه روايت دی چې، پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به يې په هغه ورځ د عرش ترسيورې لاندې ساتي چې بل هيڅ سيوری به نه وي خو يوازې دده د عرش سيوری به وي: يو عادل پاچا، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه څوک چې زړه يې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې يو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مينه کوي، کله چې يوځای کيږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره يو ځای کيږي او چې کله يو له بل څخه جلا کيږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر يو له بل څخه بيليږي – يعنې يو د بل سره ناسته او ولاړه يې يوازې د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنيوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بدکارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او ښايسته وي او دی ورته په ځواب کې ووايي: زه له الله ﷻ څخه ويريږم. بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خيرات کوي، نو داسې په پټه يې ورکوي چې کيڼ لاس يې دې نه پوهيږي چې ښي لاس څه شی خيرات کړل، بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ يادونه په يوازيتوب کې کوي، نو له سترګو څخه يې اوښکې بهيږي.

د حديث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځينو نېکو اعمالو د سرته رسولو ډيرې زياتې ښېګڼې ذکرکړې دي، تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له يوې خوا د ډير خير زيری ورکړي او له بل پلوه، د داسې اشخاصو او د نورو تر منځ توپير په ګوته کړي، دا په حقيقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نيکيو ته رابلل او هڅول دي په همدې غرض پيغمبر ﷺ په دې حديث کې د هغو اووکسانو ستاينه کړې چې د ډيرو غوره اعمالو خښتنان دي، که څه هم دغه مقام په نورو احاديثو کې د نوروکسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غازي، پوروړي ته مهلت ورکوونکی، له پور وړي سره مرسته کوونکی، مسجد ته زيات پل وهونکی او داسې نور.

د حديث شريف ګټې

۱ـ د عادل امام فضيلت

په اسلامي شريعت کې عدل او انصاف ډېر لوې فضيلت لري، د اسلام مقدس دين عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاضیان، وزیران، والیان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان باید په کورنۍ کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو بیبیانو تر منځ عدالت.

دا چې د عادل پاچا د عدل لمنه ډېره پراخه وي او پر ټول رعیت د زړه سوي او ترحم سیوری وي، او ټول وګړي ورڅخه ګټه اخلي، همدارنګه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل پاچا له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲ـ په ځوانۍ کې بنده ګي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډېره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده ګۍ اوعبادت کې مصرف کړي. ځوک چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډېر لوی فضیلت او ستاینې وړ دی.

۳ـ له مسجدونو سره زیاته علاقه

جوماتونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبیح، ذکر، د تعلیم او تعلم او د نورو غوره کارونوځایونه دي، نو د هر چا اړیکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زیاته وي، هغه الله ﷻ ته ډېر نژدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مینه انسان د منکراتو او هر ډول بدیو څخه لېرې ساتي.

۴ـ د الله ﷻ لپاره مینه

د خلکو ترمنځ اړیکې زیاتره په مادي، جنسي، او د خپلولۍ پر بنسټونو ولاړې وي، مګر په اسلام کې غوره اړیکې هغه دي چې د الله ﷻ پرمحبت ولاړې وي او د اړیکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي یعنې دهغه چا سره دوستي او ملګرتیا کول چې د الله ﷻ څخه ویره لري او هغه ته نژدې وي. ځوک چې یوازې الله ﷻ ته د قرب او نژدیوالي پر بنسټ یو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډېر خوښ وي.

۵ـ تقوی او پرهیزګاري

هر انسان یو لړ غوښتنې او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دین د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په ګوته کړي دي، خو شیطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راګیر کړي او له همدې لارې څخه یې په ګمراهۍ کې اخته کړي.

یوله هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زیات میلان کوي، ښځه ده، دا میلان هغه وخت زیات وي چې کله ښځه ښایسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هرکله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بدکارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ویره اختیار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي الله ﷻ به يې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنګه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې ښايسته ځوان چې مال هم زيات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورڅخه انکار وکړي او ورته ووايي چې زه له الله ﷻ څخه وېرېږم، بې له شکه دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

۶ـ په پټه خيرات ورکول

صدقه او خيرات ورکول لوی فضيلت لري.خيرات ورکول داسې عبادت دی چې ګناهونه رژوي، د مسلمان اجرونه زياتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندۍ سبب ګرځي.

صدقه ورکول په پټه اوښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی يې هله زيات وي چې په پټه ورکړل شي، آن تر دې چې کيڼ لاس په دې پوه نه شي چې ښي لاس په خيرات کې څه ورکړل مګر دا چې په ښکاره ورکولو کې يې کوم شرعي مصلحت وي.

۷ـ د الله ﷻ له وېرې ژړل

د الله تعالی ذکر او يا د هغه ستر نيک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسيږي. څه ځانګړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او بې اودسه د الله ياد اجر لري، خو که يو څوک له نورو څخه ګوښه د الله تعالی لويي رایاده کړي او خپل تقصير او بې پروايي ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترګو کې يې له وېرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ايمان او اخلاص ثرګندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

پوښتنې

۱ـ لاندې کلمې معنا کړئ:

ا. مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب . تَحَابَّا فِي اللّٰهِ:

ج . فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:

۲ـ خالي ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

– د اسلام مقدس دين......................پرهرچا لازم کړی دی.

– د صدقې اوخيرات اجر هله زيات وي چې په......................... ورکړل شي.

۳ـ په اسلام کې د غوره اړيکو اساس په څه ولاړ دی؟

کورنۍ دنده

حديث په يادو زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لارکې د کښیناستلو آداب

«عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّﷺ قَالَ: { إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ }. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ }.قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: {غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلاَمِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْىُ عَنِ الْمُنْكَرِ» [رواه البخارى]

د راوي پیژندنه

ابو سعید چې نوم یې سعد د پلار نوم یې مالك نیکه یې سنان، د مدینې د الخدري قبیلې اصلي اوسیدونکی، کنیه یې ابوسعید چې په همدې سره یې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زیاتو غزاګانوکې یې ګډون کړی، یو له هغو اصحابوڅخه شمېرل کېږي چې په فقه اواجتهاد کې یې شهرت درلوده، په ۷۴ هجري کال کې یې له فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.

د ځینو کلمو معناوې

إِيَّاكُمْ: لرې اوسئ

الطُّرُقَاتِ: لارې

أَبَيْتُمْ: نه یې منئ

غَضُّ الْبَصَرِ: د سترګو پټول (ساتل)

وَكَفُّ الأَذَى: له ضرر رسولو نه ځان ساتل

د حدیث شریف ژباړه

له ابو سعید الخدري رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ فرمایلي دي: په لاروکې کیناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وویل: اې د الله رسوله! په لارو کې له کیناستلو څخه زمونږ چاره نشته، موږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کریمﷺ وفرمایل: هوکې! چې داسې نشئ کولای، باید لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونیسئ) اصحابو وویل: دلارې حق کوم یو دی؟ نبي کریمﷺ وفرمایل: د سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښته کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام ځواب ورکول، په نیکو چارو امر کول او له بدیو څخه خلك منعه کول د لارې حقونه دي.

د حدیث شریف حکمت

ځرنګه چې په لارو او عامو سرکونو کې د خلکو تګ راتګ کېږي او په خپل ورځني ژوند کې ورته ډېره اړتیا لري، نو په دې اساس په حدیث کې بې له اړتیا په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پیښېږي چې په لاره تلونکي خلك د ناستو خلکو له اړخه ځورول کیږي او د اسلام دین لـه ضـرر رسـولو څخـه منعـه کـړې ده، کـه چیرې په ځینې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سته اړینه ګوري، باید ټول هغه آداب په پام کې ونیسي چې ورسره د تېریدونکو احترام اوعزت وسا تل شي او له هر هغه عمل څخه ځان وژغوري چې د تېریدونکو د ځوریدلو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې

۱– په لار کې له کښیناستلو څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې له اړتیا پرته پـه لارو کـې لـه ناستې څخـه منعـه شـوې ده، ځکـه مسلمان د تل لپاره خلکوته د ګټې او ښیګڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه یې ځان ژغوري او زیار باسي چې د ده له ژبې، نظر او لاس څخه ځوك زیانمن نـشي او که چیرې په لار کې نا ستې ته اړ کیږي، بیا به ټول حقوق په پـام کـې نیـسي، ترڅـو د ده د کښیناستلو له کبله ځوك زیانمن نشي.

۲ – د ناروا کتلو(نظر)څخه ځان ساتل

مسلمان باید د حرام نظر(کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هـر ځـای کـې وي، ځکـه د نارواوو په لورې کتل انسان په ګناه کې ښکیلوي، په اخلاقـي فـساد یـې اختـه کـوي او دا حکم مسلمان سړي اومسلماني ښځې دواړو ته متوجه دی پـه قـرآن کـریم کـې پـدې اړه روښـانه لارښـوونه شـوې ده: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ...... " –: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ۲۹ – ۳۰]

ژباړه: نارینه وو مؤمنانو ته ووایه چې خپلې سترګې کښته وساتي او مسلمانو ښځو ته ووایه چې خپلې سترګې کښته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – له ضرررسولو څخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې ناسته اړينه وي، په داسې حالت کې بايد لازمي لارښوونې په پام کې ونيول شي، ځينې يې دا دي چې د مجلس له کبله په لارويو لار تنګه نشي، مجلس بايد د خلکو د سپکا وي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ويـل کېږي چې د هغـه لـه لاس او ژبې څخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د ښځو د ځورونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

٤ – د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امـن او محبـت پيغـام لـري او ډاډ ورکـوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړئ، له دې کبله سلام اچول د ايمان نښه بلل کېږي او ځـواب يې واجب دی، با يد د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کريم لارښـوونه ده. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [النساء: ٨٦]

ژباړه: اوځوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته لـه هغـې نـه پـه ښه توګه ځواب ورکړئ او يا لږ تر لږه همغه شان.

٥ – د ښو کارونو په لوري بلنه او له بديو څخه منعه کول

قرآن کريم له مسلمان څخه دا غوښتنه کوي چې په هر حا ل کې پـه خپلـه نېـک اوسـي، نور خلک د نېکۍ لوري ته را وبلـي، الله تعـالی فرمـايي: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران : ١٠٤]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلک ارومرو داسې وي چې د نېکۍ لوري تـه بلنـه وکـړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلک چې دا کار وکړي هغـوی بـه بريـالي شي.

په زياتو احاديثو کې د ښوکارونو په لـور، د بلنې او د بـديو د مخنيـوي پـه هکلـه يادونـه شوې ده، دا د هر مسلمان مسؤوليت دی چې د امـر بـالمعروف او نهـي عـن المنکـر دنـده سرته ورسوي، رسول اللهﷺ فرمايي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ».[1]

[1] – صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: تاسو نه چې څوك ناروا وګوري، سم د لاسه دې هغه په لاس سره منعه کړي، كه چيرې يې وس نه وي، په ژبه دې منعه كړي اوكه چيرې په ژبه يې نشي منعه كولاى، په زړه كې دې ورسره كينه ولري او دا كمزوري ايمان دى.

د ښو چارو په لور بلنه او له ناروا وو څخه منعه ډيره ضروري ده، ځكه په دنيا كې د خلكو ژوند په بېړۍ كې د ناستو خلكو په څېر دى، كه چيرې يوكس بېړۍ سورۍ كړي ټول سپاره خلك ورسره ډوبيږي، نو د بديو مخنيوى د خپل ځان او د ټولنې دساتنې معنا لري.

پوښتنې

۱ – د حديث راوي په لنډه توګه معرفي كړئ.

۲ - لاندې كلمې معنا كړئ:

إِيَّاكُمْ:

اِلطُّرُقَاتِ:

أَبَيْتُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الأَذَى:

۳ – د نېكيو په لور بلنه او د بديو مخنيوى څه اهميت لري؟

كورنۍ دنده

له لوست څخه په استفادې سره په لاركې د كښېناستلو د آدابو په هكله يوه مقاله وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فقهي برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ

کورنۍ څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنۍ ویل کیږي.

د کورنۍ بنیاد ښځه او خاوند بڼدي، اولاد ترې پیدا کیږي چې بیا په ټولنه کې د ژوند پړاو پیلوي.

د کورنۍ جوړولو بنسټ

کورنۍ د دوو عمده موخو په بنیاد جوړیږي.

لومړی: واده کول انساني فطرت ته لبیک ویل دي: د اسلامي شریعت د څرګندو ارزښتونو څخه یو دا دی چې د ځان ګوښه کولو له اصل سره یې مبارزه کړې، انساني فطرت او بشري غریزو ته یې مثبت ځواب ویلی، په حدیث شریف کې چې طبراني او بیهقي روایت کړی رسول اللهﷺ فرمایي:"څوک چې مال ولري، عمر یې د واده عمر ته ورسیږي او واده ونکړي زما له ډلې څخه نه دی" په بل حدیث کې راغلي، هغه درې تنه چې د رسول اللهﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هیڅ ښکاره شو، نو د ځان سره یې وویل: مونږ رسول اللهﷺ ته نشو رسېدای، ده ته ټول وړاندیني او وروستني ګناهونه ښنل شوي، ددې درې واړو څخه یو د ځان سره هوډ وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دویم وویل: ټول کال به روژه نیسم، دریم وویل: زه به ځان د ښځو څخه ګوښه کوم او هېڅ واده به نه کوم، کله چې رسول اللهﷺ د دوی په تصمیم خبر شو ویې فرمایل:"قسم په الله چې زه ستاسې په پرتله د پاک پروردګار نه ډېر ویریږم، ولی سره له دې لمونځ هم کوم او ویدیږم هم، روژه نیسم او کله یې نه نیسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر څوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلې څخه ندی".

د پورتنیو نصوصو څخه څرګندیږي چې واده کول په اسلام کې ځانګړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤولیت چې د دده په غاړه دی پخپلو اوږو واخلي.

دویم: په واده باندې ټولنیزې ښېګڼې تر لاسه کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې ښيګڼې لري چې مهمې به يې په لاندې کرښوکې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتيږي چې دا لړۍ په واده دوام مومي، پاک الله ﷻ دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي:﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله ﷻ تاسو ته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسي درکړل. په بل ځای کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «اې خلکو! د هغه خدای ﷻ څخه وويرېږئ چې تاسو يې له يوه نفس څخه وزيږولئ او له همدې نفس څخه يې د هغه جوړه پيدا کړه، بيا يې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل:په مشروع واده سره پيدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي چې دا وياړ اولادونو ته د ذهني آرامۍ، په ځان باوري کېدلو او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني چې په پای کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لارېو څخه داسلامي ټولنې خوندي والی: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کيږي، هر کله چې شهواني غريزه په حلاله لار مړيږي ټول امت -څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمباليږي، خپل مسؤوليت به داسې ترسره کوي چې څنګه خدای ﷻ غوښتې وي، د همدې لويو اخلاقي ښېګڼو او ټولنيزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصيه کوي، فرمايي:" اې ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري بايد چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټيټولو(د شهوت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلري، په دوی لازم دي چې روژه ونيسي، تر څو به ده کې د شهوت لمبه سړه کړي"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- د ناروغیو څخه د ټولنې روغوالی: شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغیو لکه ایډز، سوزاك او نورو له شره ژغوري، دا ډول ناروغی د زنا، فحشا او نا مشروعوتړاوونو زیږنده ده او په نکاح سره ددې مخنیوي کیږي.

هـ - روحي او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبت، دوستۍ او رحمت حس رامنځته کیږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې له کار څخه وزګار او کور ته ستړی ستومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښېني، ټول هغه غمونه چې د ورځني کار په لړۍ کې ورته پیدا شوي هېرېږي. په همدې توګه ښځه او خاوند د یو بل په څنګ کې د آرام او نېکمرغه ژوند څخه خوند اخلي.چې الله ﷻ ورڅخه په خپل کلام کې په ډېر ښکلي تعبیر داسې یادونه کوي، فرمایي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلایلو څخه یو دا دی چې تاسې لپاره یې ستاسو له جنس څخه جوړه پیدا کړه، تر څو(د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بیا یې ستاسې ترمنځ دوستي او لورېینه پیدا کړه، په یقین سره دې کې د الله ﷻ د قدرت او حکمت دلایل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره یو له بل سره مرستندویه دي چې یوه نیکمرغه کورنۍ جوړه او **صالح اولادونه وروزي:** د واده تر سیوري لاندې ښځه او خاوند دواړه د کورنۍ په جوړولو او مسؤولیت ته په اوږه ورکولو کې یو له بل سره مرسته کوي، پدې معنا چې لومړی د دویم کار پوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه یې وتلای شي، لکه د کور کارونه او د کور دننه اولادونو ته پاملرنه او دې ته ورته نور. سړي هغه کارونه کوي چې توان یې لري او له طبیعت سره یې برابر وي، لکه د مالي امکاناتو برابرول، د دښمنانو څخه د کورنۍ حمایت او د ورځني مصیبتونو څخه د دوی ژغورل. د مرستندویه انسانانو تر سیوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤولیته نسل رامنځ ته کیږي چې بیا به ټولې کورنۍ د محبت، صلحې، آرامۍ او سوکالۍ په فضا کې ژوند تېروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز- پلرنۍ او مورنۍ عاطفه را پاروي

د واده په اغېز د ښځې او خاوند په منځ، کې د عـاطفې او مـسؤولیت روح راټـوکیږي، بیـا دې ته اړ کیږي چې د خپلو ماشومانو د آرام او استقرار لپاره ډېر زیـار وباسـي بـې خـوبي او ستونزې. و ګالي، تر څو اولادونه یې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعالیت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنیزو مثبتو مسؤولتونو په اړه په خپـل مـنځ کـې خبرې وکړي.

پوښتنې

۱- کورنۍ څه ته وایي؟

۲- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

۳- د دې اصـل د ثبـوت لپـاره چې واده د فطـرت غـږ تـه لبیـک ویـل دي، یـو حـدیث وواياست.

۴- دا څنګه ثابتوئ چې په واده سره انساني نسل ساتل کیږي؟

۵- په دې باندې څه دلیل لـرئ چې پـه واده سـره ټولـنه د اخلاقـي ناولتیا څخه ژغـورل کیږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، په دې هکله د قرآن کریم څخه دلیل راوړئ.

۷- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

۸- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحیه پیدا کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح

مخکې مو وويل چې الله تعالی په انسان کې جنسي غريزه ايښې ده، تر څو د انساني نسل د پايښت سبب شي، دې مقصد د لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شريعت د نر او ښځې د يو ځای ژوند کولو روا لاره نکاح ګرځولې ده.

د نکاح تعريف

په لغت کې: نکاح يو ځای کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې

۱.نکاح هغه عقد ته ويل کيږي چې نارينه او ښځې ته له يو بل څخه جنسي ګټه اخيستل روا کړي.

د نکاح حُکم

د نکاح حُکم د نکاح کوونکي له حالت سره بدليږي:

أ- **سنت مؤکد نکاح:** د اعتدال په حالت کې نکاح سنت مؤکد ده، د اعتدال حال دا دی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا کې د لويدلو ويره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»[۱] «نکاح زما له سنتو څخه ده او څوک چې زما په سنتو عمل نه کوي له ما څخه نه دی»

نو که له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نکاح وکړي، الله تعالی ثواب ورکوي.

ب- **واجب نکاح:** د هغه چا لپاره نکاح کول واجب دي چې د ډيرې اشتها سره د مهر او نفقې وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لوېدو وېره ولري.

له واجب څخه مراد لازم والی دی، نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شامليږي.

ج- **مکروه**[۲] **نکاح:** د هغه چا لپاره چې ويره ولري که نکاح وکړم، نو د نفقې د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، يعنې د زوجيت مادي او معنوي حقوق به

---

۱ - مسند الصحابة في الکتب الستة.

۲ - له مکروه څخه تحريمي مکروه مراد ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراعات نه شي کړای، نو د ده لپاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاك لمنۍ لپاره روا شوې ده، نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کیږي او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصیل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او یا د ضروري شیانو لکه د اوسېدو ځای او د واده مصارف تأمینول، دا څه باك نه لري لکه په یاد شوي حدیث کې چې لارښوونه شوې (یا معشر الشباب....) نو ځوانان دې دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بیا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډېرې ښېګنې دي چې هغه په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعالیت

زده کوونکي دې د نکاح کولو ګټې او ډولونه په خپل وار سره په ګوته کړي.

پوښتني

۱. نکاح تعریف کړئ.
۲. د نکاح د مشروعیت (رواتوب) حکمتونه بیان کړئ.
۳. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.
٤. آیا د نکاح ځنډول پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نکاح د حکمتونو په هکله یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې له واده څخه د مخه به د هلك دکورنی لخوا د نجلۍ کورنی ته یو څوك د خواستگاری(غوښتنې) لپاره ور استول کیده، همدغه عادت د شریعت له خوا هم د منلو وړ وگرځید چې په عربي کې ورته خِطبه ویل کیږي.

د خِطبې تعریف

په لغت کې: خِطبه د خاء په کسرې (زیر) د نکاح غوښتنې ته وایي.

په اصطلاح کې: له یوې ټاکلې ښځې سره د واده کولو رغبت ښکاره کولو ته خِطبه ویل کیږي، برابره ده د هغه یادونه ښځې ته وکړي او یا د هغې ولي ته.

د خِطبې حُکم: خِطبه د نکاح لپاره یوه وسیله ده چې فقهاء کرامو رحمهم الله مستحب گڼلې ده.

په یوې ښځې مرکه کول چې شرعي ایجاب او قبول پکې نه وي د وعدې په معنا ده او ربښتینی عقد نه دی، ځکه د نکاح عقد د ایجاب او منلو له لارې تر سره کیږي.

د ښځې غوره کول

د اسلامي شریعت له مخې په دې کې شك نشته چې نېکمرغه واده د سړي لخوا د ښې ښځې په ټاکلو او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پورې اړه لري او د ښې ښځې اختیارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام کې ونیول شي:

۱- دینداري

سړي ته پکار ده چې دینداره او د ښو اخلاقو څښتنه ښځه غوره کړي، ځکه دینداري ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاوند اطاعت وکړي، د هغه د نېکمرغۍ او هوساینې لپاره کار وکړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د مېړه پت او عزت وساتي، د خپلې تقوا، ربښتینولی او اخلاص څخه یې هر وخت خوښ او ډاډمن وگرځوي، که ښځې د ځان لپاره د سړي د غوره کولو په هکله د دینداری صفت په نظر کې ونیسي، نو د روښانه راتلونکي په لور به یې گام ایښی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوه حديث کې رسول اللهﷺ فرمايي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ»[۱]

د حديث ژباړه: خلک له ښځې سره د څلورو خصلتونو لپاره نکاح کوي:

د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهميت) لپاره، د هغې د ښايست لپاره او د هغې د ديندارۍ لپاره او ته په ديندارې پسې وګرځه، که داسې دې ونکړل لاسونه دې سپيره شه.

۲- پيغله

غوره دا ده چې پيغله په نکاح شي، ځکه په هغې کې د مينې دوه اړخيزې اړيکې ټينګيږي او د ګډ تفاهم او د بچيانو د تولد لپاره مناسبه وړتيا لري. له حضرت جابرؓ څخه روايت شوی دی چې رسول اللهﷺ ما ته وفرمايل: (اې جابره! له پېغلې سره دې واده کړی او که له کونډې سره؟ هغه وويل: له کونډې سره. هغهﷺ وفرمايل: ولې دې له پيغلې سره واده نه کاوه چې دواړو به مينه او لوبې سره کولې). خو که د يوه چا ظروف دا غوښتنه وکړي چې کونډه يا پخه ښځه بايد په نکاح واخلي، لکه چې سړی په عمر پوخ وي، يا د خپلو اولادونو لپاره په کور کې سرپرست لټول وغواړي يا نورې ګټې په نظر کې ونيسي، نو د پخې ښځې سره نکاح کول ورته غوره دي.

۳- مينه ناکې او اولاد راوړونکې: سړي ته پکار ده چې مينه ناکه او اولاد راوړونکې ښځه خوښه کړي، ځکه همداسې ښځه له خپل سړي سره مينه او ښه چلند کوي، له دواړو خواوو څخه دمينې کول د زوجيت د ژوندانه د پايښت، خوشحالۍ او د ښو اولادونو لپاره ډير اغيزمن دي، رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو له مينه ناکو او اولاد راوړونکو ښځو سره ودونه وکړئ، زه د قيامت په ورځ ستاسو په ډير والي وياړ کوم)[۲]

۴- عزتمنه کورنۍ: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمنې کورنۍ څخه ځان ته غوره کړي هغه چې د کورنۍ غړي يې په نېکو اخلاقو او ښو خويونو پيژندل شوي وي، تر څو ددوی اولادونه ورڅخه دغه ځينې صفتونه او يا ټول خپل کړي، دا طبيعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او ميندو ډير صفتونه اولادونو ته په ميراث نقليږي، په دې خبره ډير احاديث دلالت کوي، له عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی چې وايي رسول اللهﷺ

۱ – متفق عليه.

۲ – سنن أبی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وفرمایل: «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ فإنَّ النِّساءَ يَلِدْنَ أشْباه إخْوانِهِنَّ وأخَواتِهِنَّ»[1]. "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځایونه غوره کړئ، ځکه ښځې خپلو ورونړو او خویندو ته ورته زیږوي".

۵- په نسب کې لیرې والی: غوره داده چې ښځه له لیرې نسب څخه وي، له نژدې خپلوانو څخه نه وي، ځکه په نسب کې لیرې ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زیږوي، ویل شوي دي چې: "له لیرې کورنیو څخه ښځې وکړئ څو مو اولادونه کمزوري نه وي".

علمي تحقیقاتو دا منلې چې نژدې خپلوانو سره واده کول په ماشومانو کې د ارثي ناروغیو د خرګندیدو لامل ګرځي.

د خاطب غوره کول

لکه سړي ته چې لازم دي چې نیکه ښځه خوښه کړي، همدا شان د ښځې کورنۍ ته هم پکارده چې د سړي او ځوان په هکله ښه انتخاب وکړي او خپلې پیغلې تـه مناسب سړی غوره کړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- **دینداري:** پکار ده چې خطبه کوونکی سړی دینداره، د ښـو اخلاقـو او مېرانـې څـښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شمېرل کیږي، نو که سړی پرهیزګاره وي د الله جَلَّجَلالُهُ ویره یې په ښځه له ظلم کولو څخه راګرځوي، د ښه ژوندانه او د ښـځې د حقوقـو د تأمین خواته یې راکاږي، رسول الله ﷺ له دینداره او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نکاح کولو امر کوي ولو که مسکین هم وي، فرمایي: "إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إِلا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيضٌ".[2] "کله چې تاسو ته داسې څـوک راغـی چې دین او اخلاق یې غوره ګڼئ، نو د واده کولو غوښتنه یې ومنئ او که دا کار ونکړئ، نـو په ځمکه کې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي."

په رښتیا هم که دینداره سړي ته نجلۍ په نکاح ورنه کړل شـي، د غریبـۍ پـه وجه خالي لاس ولاړ شي، نو ددې ویره ده چې پاروني به یې په زړه کې پریوزي او په فتنـو کـې بـه ولویږي، همدا شان که ښځه بې دینه او بد اخلاقو ته پـه نکـاح ورکـړل شـي، یـا د مالـدار سړي په انتظار کې پرېښودله شي، نو ددې ویره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو کړو وړو

---

۱ – سنن ابن ماجه.

۲ – مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اخته شي او په دې کار سره په د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس کې د الله ﷻ امانت دی خیانت کوي او په خپل لاس به خپله لور د تول ژوند لپاره په عذاب او په ډېرو خطرونو کې اچوي.

۲- د خاطب او مخطوبې تر منځ د عمر نژدېوالی: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه کار نه دی چې داسې چاته نجلۍ په نکاح ورکړل شي چې په عمر کې يې ډېر توپير وي په داسې ډول چې د هغه عمر د هغې د پلار او نیکه سره برابر وي، ځکه نېکمرغه واده هغه دی چې د مینې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والی يو له هغو اسبابو څخه دی چې د ښځې او خاوند تر منځ د مینې او محبت اړيکې په ځای کوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډېر عمر لرونکي سره د نجلۍ نکاح جواز نه لري، بلکې عرف او مصلحت ته په کتو سره مناسب داده چې د عمر نژدې والی په نظر کې ونيول شي، ترڅو واده نېکمرغه او سوکاله شي.

مخطوبې ته کتل

خاطب ته شريعت دا رواکړې ده چې مخکې له نکاح څخه مخطوبه ووینې، په دې کې حکمت دادی چې خاطب د ښځې په هکله چې دده په نکاح کې راتلونکې ده او دده د ژوند شريکه جوړېدونکې ده معلومات ولري.

کله چې څوک وغواړي له کومې ښځې سره واده وکړي تر واده کولو د مخه ورته کتل جواز لري. نبي اکرم ﷺ فرمايي: «ابصرها فإنه احرى أن يؤدم بينكما»[۱]

" ويې ګوره دا ستاسې تر منځ د مینې پیدا کېدو غوره لاره ده".

د يوه چا په مرکه کې د بل چا له لوري مرکه

کله چې کومه نجلۍ يو چا وغوښته او د پلار يا کورنۍ له لوري ورته کوم ځواب ونه ويل شو بل چا ته دا نه ده روا چې په دې نجلۍ باندې جرګه وکړي، ځکه نبي اکرم ﷺ ورڅخه منع کړې ده، خو که چیرې د نجلۍ د کورنۍ له لوري ځواب شوي وو، بيا بل چا ته روا ده چې مرکه پرې وکړي.

۱- سبل السلام ٤/٤٣٧ النظر الي المخطوبة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخطوبې ښځې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شك نه شته چې يوه ښځه يو چا غوښتې وي او د ځواب په انتظار وي، بل ځوك مداخله كوي او ځان ته يې نكاح كول وغواړي دا د لومړي خاطب لپاره زيان دی كله داسې هم پيښيږي چې همدا كار د كينې، دښمنيو او شخړو لامل شي، په داسې حال كې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنيوی كوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنيو سبب گرځي.

فعاليت

۱. د غوښتلو رواجونه بيان او له شريعت سره يې پرتله كړئ.

۲. ښوونكی دې زده كوونكي په دريو ډلو وويشي چې د نكاح د خطبې په تعريف، مقدماتو، د مخطوبې او خاطب په ښيگڼو خبرې وكړي.

پوښتنې

۱. د خِطبې تعريف څه دی؟

۲. د خِطبې حكم بيان كړئ.

۳. د ښځې په غوره كولو كې كومې خبرې په پام كې نيول پكار دي؟

٤. د خاطب په غوره كولو كې كوم صفات لرل پكار دي؟

٥. آيا د خاطب او مخطوبې تر منځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟

٦. آيا مخطوبې ته كتل روا دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه ایښودل شوي دي چې د هغو په پام کې نیول اړین دي، په دې لوست کې یې موږ بیانوو.

د نکاح ارکان

دنکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

۱. ایجاب

۲. او قبول.

ایجاب: ایجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدینو[۱] څخه د یوه له خوا وویله شي که هغه د زوج او یا دهغه د وکیل یا ولي لخوا، یا د زوجې یا د هغې د وکیل یا ولي لخوا وویله شي.

قبول: قبول، هغه دویم لفظ او خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عاقدینو، له دویم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووایي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دویم لوری ووایي ما په نکاح کړه، یا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شیانو تملیك وربانديږ راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کېږي.

لکه د نکاح، تزویج، هبې، صدقې او عطیې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نیت یې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظو څرنګوالی

۱- نکاح به په داسې الفاظو تړي چې په تېره زمانه دلالت کوي، لکه یو سړی د نجلۍ پلار ته ووایي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووایي: مادرکړې وه.

۲- که چیرې یو لفظ ماضی او بل مضارع وي بیا هم نکاح صحیح ده، لکه د نجلۍ پلار سړي ته ووایي: ما لور درکړه سړی ورته په ځواب کې ووایي: ما په شرعي نکاح قبوله

---

۱ - عاقدین: (د تړون دواړه اړخونه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وه، یا داسې: هلك د نجلی پلار ته ووايي: ماته دې لـور پـه نکـاح راکـړه، د نجلی پلار ورته په ځواب کې ووايي، ما درکړې ده.

مسایل

- په لیک سره هم نکاح تړل کیږي په دې شرط چې غائب وي، همـدا راز د اسـتازي پـه اسـتولــو هم صحیح ده.
- د ګونګي نکاح په لیک او اشارې سره تړل کیږي.
- له عربی څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې پـه نکـاح دلالـت کـوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانیو ته اعتبار ورکول کیږي او کله چې د عربي له ویلو عاجز وي، نو هغه ورڅخه ساقطیږي لکـه د ګـونګي پـه لیـك او اشـاره چـې نکـاح تـړل کیږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بیانیږي:

۱. ایجاب او قبول به په یوه مجلس کې ترسره کیږی یعنې د عقد په مجلس کې به وي.

۲. ایجاب او قبول به په لوړ غږ سره کوي چې یو بل یې واوري، تر څـو رضـایت ښـکاره شي.

۳. د ایجاب او قبول الفاظ به دائمي وي او په مؤقت وخت پـورې بـه تړلـي نـه وي، لکـه میاشت، کال او داسې نور، ترڅو د مُتعې نکاح ورڅخه ووځي، د متعې نکـاح پـه ځلـورو مذاهبو حرامه او باطله ده.

٤. عقد کوونکي بـه دواړه د عقـل خاونـدان وي، نـو د لیـوني او غیـر ممیـز ماشـوم نکـاح صحیح نه ده.

٥. عقد کوونکي به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرایطو څخه دي.

٦. شاهدان: شاهدي د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کیږي. نکاح د دوه نارینه شاهدانو او یا د یـو نارینـه او دوه ښـځینه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کیږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د لیوني په شاهدۍ د نکاح تړل صحیح نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدۍ باندې د نكاح تړل صحيح نه دي.
- آزادي، نو د غلام په شاهدۍ باندې د نكاح تړل صحيح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نكاح باندې د ذميانو شاهدي صحيح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدينو خبره اوريدلې وي، يعنې د خوب وړو شاهدي صحيح نه ده.

۶- د ښځې رضايت: په نكاح كې د ښځې رضايت او خوښه شرط ده كه هغه پيغله وي او كه كونډه، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نكاح كولو مجبوره كړي.

۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو كه يو څوك چې دوه لونې ولري او يوه چاته ووايي چې ما يوه لور په نكاح دركړه، دا صحي نه ده، ځكه معلومه نه شوه چې كومه يې مراد ده.

پوښتنې

۱. نكاح څو ركنه لري؟ بيان يې كړئ.
۲. نكاح په كومو الفاظو تړل كيږي؟ څرنګوالى يې بيان كړئ.
۳. آيا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نكاح تړل جواز لري؟
٤. په ليك سره د نكاح تړل څه حكم لري؟
٥. د نكاح شرطونه څو او كوم دي؟
٦. د شاهدانو شرطونه بيان كړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولایت

د ولایت تعریف

ولایت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ویل کیږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او میراث وړونکي شخص ته ویل کیږي چې په یوه کارکې د تصرف کولو واک او اختیار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چا له اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک لرلو ته ولایت وایي او دې متصرف شخص ته ولي وایي.

د ولایت ډولونه

ولایت په درې ډوله دی:۱- د نفس ولایت.۲- د مال ولایت.۳- د نفس او مال ولایت.

زموږ دبحث موضوع د نفس ولایت دی.

دنفس ولایت په دوه ډوله دی

۱- **د اِجبار ولایت:** په بل چا د خبرې د قبلولو واک لرل.

د اجبار د ولایت سببونه درې دي: ۱- وړوکوالی.۲ - لیونتوب. ۳- معتوه(د عقل کم والی).

۲- **د اختیار ولایت:** د ښځې په نکاح ورکولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختیار

د امام ابوحنیفه او امام ابو یوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح ورکولای شي، همداشان کولای شي د خپلې نکاح اختیار وکیل ته ورکړي او یا که چا په نکاح ورکړې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختیار ولي ته ورکړي، څو د نیکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوغوښتنه کوي مراعات وشي او که یې له کُفْء او سیال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه، نو ولي بیا اعتراض کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حديث کې راغلي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «الأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا»[1] "کومه ښځه چې مېړه يې مړ شوی وي او يا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډېره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پيغلې ښځه به د هغې د نکاح اجازه اخيستله کيږي او د هغې اجازه د هغې سکوت او چوپتيا ده"

پيغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبورېدای

بالغه نجلۍ او بالغ هلک نکاح کولو ته نشي مجبوريدای، يعنې د هغې له رضايت ښخه پرته د ولي په نکاح ورکول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي له پيغلې ښځه د هغې د نکاح کولو ښخه د مخه د هغې خوښه واخلي او ورته ووايي چې فلانی سړی له تا سره نکاح کول غواړي، نو که يې چوپتيا غوره کړه دا يې خوښه بلل کيږي او که د هغې خوښه وانخلي، نو د سنت خلاف کار يې وکړ او نکاح به بيا هم ددې تر اجازې پورې موقوفه وي، خو د کونډې ښځې او د ځوان هلک سکوت د هغوی موافقه نه شمېرل کيږي، بلکه هغوی به خپله خوښي او ناخوښي په خبره ښرګندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهليت به لري چې هغه بلوغ، عقل او حريت دی، نو د ماشوم، ليوني او معتوه (کم عقله) لپاره ولايت نشته.

۲. ولي او د مولی عليه دِين به سره يو وي، نو د غير مسلم لپاره په مسلمان ولايت نشته.

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً﴾ [النساء: ۱۴۱] «الله د کافرانو لپاره پر مسلمانانو د بر لاس کيدو هيڅ کومه لاره نه ده جوړه کړې.»

د اولياوو ترتيب

۱- زوی، د زوی زوی، همداسې ښکته.

۲- پلار، نيکه، همداسې پورته.

۳- سکه ورور، دهغه زامن، همداسې ښکته.

---

۱ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- سکه تره، د هغه زامن.

۵- د پلار تره، دهغه زامن، بیا د نیکه تره بیا د هغه زامن، همداسې.

له دې وروسته بیا سببي عصبې ته ولایت او واك دی، که دا هم نه وي بیا امام او چارواکي ولي جوړیږي.

فعالیت

زده کوونکي دې په دریو ډلو وویشل شي او په نکاح کې د ولي د اختیار، د پیغلې له خوښې پرته په اجبار سره د نکاح د حکم او د اولیاوو د ترتیب په هکله خبرې اترې وکړي.

پوښتني

۱. ولایت څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ

۲. ولي څوك دی؟

۳. د ولایت ډولونه کوم دي؟

٤. د نفس د ولایت ډولونه بیان کړئ.

٥. په نکاح کې د ولي اختیار بیان کړئ.

٦. آیا پیغله د هغې د خوښې پر خلاف نکاح ته مجبوره کېدای شي؟

۷. د ولي شرطونه کوم دي؟

۸. د اولیاوو ترتیب بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفاءت

د کفاءت تعریف

کفاءت په لغت کې مساوات او برابرۍ ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سړي او ښځې برابروالی په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کفاءت بلل کېږي.

۲ – د چا کفاءت معتبر دی؟

په نکاح کې د سړو د لوري کفاءت معتبر دی او د ښځو له لورې اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند باید د ښځې سیال وي او ترینه ټیټ نه وي.

۳ – دکفاءت د غوښتنې حق

د کفاءت حق د ښځې او د هغې د اولیاوو حق دی، نو ښځه په خپلو ولیانو حق لري چې سیال ته یې ورکړي او ولیان هم حق لري څو د دوی خور یا لور سیال سړی په نکاح واخلئ یعنې د دیني التزام، ټولنیز حالت او دود له پلوه باید دواړه سره برابر وي او که غیر سیال یې وکړ، نو دوی د نکاح د فسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کفاءت د شرط ګرځولو دلیل

د کفاءت د شرط کېدلو او مراعات کولو دلیل عرف د مېړه او ښځې تر منځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شریفه ښځه نه غواړي چې له خسیس سړي سره خپل ژوند تېر کړي، عادت ثابته کړې چې که چیرې خاوند د خپلې ماندینې سیال نه وي د هغوی ژوند دوامداره نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لوري کې کفاءت مراعات شي، نه د ښځې په لوري کې او که دا مراعات ونه شي، نو د نکاح عقد به د اولیاوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي، تر څو له ځان څخه د شرم زیان لیرې کړي.

د کفاءت اوصاف

کفاءت یا د ښځې او مېړه ترمنځ برابر والی په پام کې نیول، د ژوند د نظام او قانون په توګه د اسلامي شریعت یوه ځانګړتیا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړیکو د پیاوړتیا لپاره د دین، کلتور، ټولنیز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او مېړه نژدیوالی ډېر مهم او ارزښتمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفاءت احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنې قاضي ته به یې د جلا کېدو دعوی وړاندې کړي او قاضي به ددوی تر منځ بیلتون راولي.

۲. او که یې له غیر سیال سړي سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازمېږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې خپل حق دی، خو اولیاء یوازې د کفاءت دنه شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه ګڼل کیږي.

۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی و، په داسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.

۴- کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل و نیسي او بیایې دا وکیل غیر سیال سړي ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولي کفاءت معتبر ګرځول شوی دی؟ زده کوونکې دې د کفاءت په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

پوښتنې

۱. کفاءت تعریف کړئ.
۲. د چا کفاءت معتبر ګڼل کیږي؟
۳. دکفاءت د غوښتنې حق د چا دی؟
٤. په نکاح کې دکفاءت د شرط ګرځولو دلیل بیان کړئ.
۵. دکفاءت اوصاف بیان کړئ.
٦. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړی وي، آیا ولي یې د فسخې حق لري؟
۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

کورنۍ دنده

شریعت په کفاءت کې کوم اوصاف غوره ګڼلي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې ښځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرّماتو تعریف

په لغت کې: محرّمات د محرّم جمعه ده او محرّم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ویل کیږي.

په اصطلاح کې: هغه ښځینه او نارینه ته ویل کیږي چې د قرابت او خپلوۍ په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

١ – ابدي محرمات.

٢ – موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدي محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړي نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړی: **نسبي محرمات**

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوۍ له امله په سړي حرامیږي او هغه اووه دي:

أ- مورگانې او تر هغوی پورته(دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وایي.

ب- لورگانې او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همداسې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار اولاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نیکه زامن او لوڼه، لکه الف: تریندی او ترونه. ب: توړۍ گانې او ماما گان

ه- وریرې او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی جَلَّ جَلَالُهُ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ﴾ [النساء: ٢٣] پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې مېندې، لوڼې، خويندې، ترينديې، توړی ګانې، وريرې او خوررزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والي او زوم والي له امله په سړي حرامېږي او دا محرمات په څلور ډوله دي:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد تړلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نياګانې په سړي باندې د تل لپاره حرامېږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالي فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ﴾ [النساء: ٢٣] {او(پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د ښځو ميندې}.

ب- د ښځې لوڼې (پرکتۍ): د پرکتيو، د دوی لوڼې او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يوازې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته روا ده چې ددې ښځې لورګانې او لمسيانې په نکاح کړي.الله تعالی فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ [النساء: ٢٣] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوڼې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوڼې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي"

ج- د زامنو ښځې يا نګيندې: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هېڅ صورت نکاح نشي کولای ؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالی جَلَّ جَلَالُهُ فرمايي: ﴿وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُم﴾ [النساء: ٢٣] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له پښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور او د لور لور همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته ورباندې حرامیږي او په نکاح يې نه شي اخیستلای، همدا شان همدغه ښځه د زاني سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعالیت:

زده کوونکي دې په دوو ډلو وویشل شي، نسبي او د مصاهرت د حرمت په ډولونو دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

١. محرمات تعریف کړئ.
٢. د محرماتو ډولونه په ګوته کړئ.
٣. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصیل يې بیان کړئ.
٤. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
٥. د مصاهرت حرمت څه ته وايي؟ ډولونه يې بیان کړئ.
٦. آیا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ثابتیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

رضاعي محرمات

په مخکيني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دريو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی يې نسبي او دويم يې د مصاهرت و، بيان کړل، اوس غواړو چې دريم ډول يې چې رضاعي محرمات دي، بيان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تي خوړونکي باندې حراميږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کيږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب هم وربانديې حراميږي.

ځکه شيدې خوړونکی داسې شي لکه د شيدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې يې په نسبي اولاد حراميږي هم هغه په شيدې خوړونکي هم حراميږي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾[النساء: ٢٣] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه مېندې چې تاسې ته يې شيدې درکړې وې او ستاسې دتي شريکې خويندې "

په يوه حديث شريف کې رسول الله ﷺ فرمايي: «يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ»[1].

څه چې په نسب حراميږي هغه په رضاع(تي خوړلو) حراميږي.

د شيدې ورکوونکې او خوړونکي تر منځ د حرمت د حکم توپير

د شيدې ورکوونکې خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نيا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توړی، ترور، رضاعي وريرې او خورزې، دا ټول په شيدې خوړونکي حرامې دي.

دا حرمت شيدې خوړونکي او دده اولادونو ته ورشامل دی، خو دده قريبانو او خپلوانو ته بيا دا حرمت نه شامليږي نو د شيدې خوړونکي رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور يا خور په نکاح کړي او همدا شان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او يا خور په نکاح کړي، ځکه خپلوي يوازې له ده سره ده. د بيلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حيثيت په رضاعي کورنۍ کښې داسې دی لکه چې خپل نسبي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ کې د نسبي کورنۍ په څېر دي خو احمد

[1] الراوي: عبدالله بن عباس المحدث: مسلم المصدر: صحيح مسلم الجزء أو الصفحة: ١٤٤٧.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنۍ له خوا رضاعي کورنۍ ته يوازې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کېږي نور پاتي کورنۍ يې اجانب دي.

يو فارسي شعر ددې خبرې ښه وضاحت په لنډ ډول داسې کوي:

(از جانب شير ده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان وفروع).

" د شيدې ورکونکې خواته ټول خپلوان شي او د شيدو خوړونکې خواته يوازې زوجان(د رضاعي زوی ښځه يا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسيان همداسې ښکته حراميږي"

هغه شيدې چې حرمت وربانديې ثابتيږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتيږي چې ماشوم شيدې د تي رودلو په زمانه کې وخوري او د تي رودلو موده تر ديرشو (۳۰) مياشتو ده او د ماشوم عمر چې له ديرشو مياشتو زيات شو په شيدو رودلو يې حرمت نه ثابتيږي.

لږ او ډيرې شيدې

د حرمت په ثابتيدلو کې د لږ شيدو او د ډيرو شيدو فرق نشته، نو که ماشوم لږې شيدې وخوري او يا ډيرې حرمت وربانديې ثابتيږي.

فعاليت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:

(از جانب شيرده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان و فروع)

پوښتنې

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟

۲. د شيدې ورکوونکي او خوړونکي ترمنځ د حرمت د حکم توپير په دقت بيان کړئ.

۳. هغه شيدې چې حرمت وربانديې ثابتيږي، کومې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د يوه ټاكلي سبب له امله ورسره نكاح كول ناروا دي او كله چې سبب له منځه ولاړ شي بيا ورسره واده كول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(۱)_ له ښځې سره د هغې د خور په نكاح كې يو ځای كول حرام دي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ۲۳] او دا هم پر تاسې حرامه ده چې په يوه نكاح كې دوه خويندې يو ځای كړئ.

(۲)_ له ښځې سره توړی، يا ترور، همدا شان بله داسې ښځه يوځای كول چې يوه ورته نر فرض كړای شي له دويمې سره يې نكاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا»[۱] " په نكاح كې د ښځې او د هغې د توړی او د ښځې او د هغې د ترور يو ځای كول نه كيږي ".

(۳)_ **پنځمه ښځه كول:** سړي ته په اسلام كې دا جواز نه لري چې په يو وخت كې له څلورو ښځو څخه زياتې په نكاح كړي، نو كه يو څوك پنځمه ښځه په نكاح كول وغواړي، تر څو چې يوه طلاقه نه كړي او د هغې عدت تېر نه شي تر هغو د پنځمې د نكاح عقد صحت نه پيدا كوي.

له ابن عمر رضی الله عنهما څخه روايت دی چې غيلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې يې درلودې چې هغوی هم مسلمانې شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: څلور وساته او نورې ټولې جلا كړه (طلاقې كړه).[۲]

له يوې څخه زياتې ښځې

الله تعالی ﷻ له يوې څخه زياتې ښځې رواكړې دي، الله تعالیﷻ فرمايي:

---

۱ - صحيح مسلم

۲ - سنن ترمذی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾ [النساء: ٣] که تاسې وېرېږئ چې له يتيمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړای، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دريو دريو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا انديښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ، يا له هغو (وينځو) نه کار واخلئ چې تاسې يې مالکان ياست په دې توګه له بې عدالتۍ نه په ښه شان ژغورل کيدای شئ).

سره له دې چې په عام ډول له يوې ښځې سره واده کيږي او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په يوه واده اکتفا کوي، د متعددو ودونو فيصدي دومره زياته نه ده، خو د فردي او ټولنيزو اړتياوو لپاره له يوې څخه زياتې ښځې که په نکاح اخلئ نو ددوو خبرو رعايت بايد په پام کې ولرئ:

لومړی: سړی به دا وړتيا لري چې د خپلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ٣] خو که له تاسې سره دا انديښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ.

که چيرې له کومې يوې سره د زړه مينه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختيار کې نه ده، رسول کريمﷺ له عايشې بي بي سره مينه لرله او دعاء به يې کوله: اې الله! ته ما په هغه څه مه نيسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول الله ﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او د هغو ترمنځ عدالت نه کوي او يوې خواته يې ميلان وي، نو د قيامت په ورځ به يې يو اړخ فلج او له کاره لويدلی وي.(۱)

دويم: سړی به د نفقې د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقې د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(٤)ـ د بل چا ښځه او له طلاقه او يا مرګه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ

---

۱ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿مِنَ النِّسَاء﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او یا د مېړه له مرګ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چیرې د خاوند له طلاقه وروسته او یا د خاوند له مرګه وروسته عدت یې تېر شو، بیا بل چا ته روا ده چې نکاح ور سره وکړي.

الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دریو حیضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پیدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هېڅکله نه ښايي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ایمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دین باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَنكِحُواْ الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ﴾[البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ، ترڅو یې چې ایمان نه وي راوړی، یوه مسلمانه وینځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتابیاتو سره نکاح

هغه پاك لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ایمان لري لکه یهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [المائدة: ۵] «او پاك لمنې ښځې هم ستاسې لپاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی و، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادې شهوت رانی لاس پورې کړئ یا په پټه په غلا یاراني وکړئ.»

سره له دې چې له کتابیاتو سره نکاح جواز لري، خو له تنزیهي کراهیت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحریمي کراهیت ته رسېږي که همدا کتابي ښځه په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم پورې اړه ولري چې له مسلمانانو سره يې جګړه روانه وي، يا له هغې سره واده کول ددې باعث وګرځي چې په کفري وطن کې استوګن شي او اولادونه يې د کافرانو په خويونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نکاح له کافر سره

د مسلمانې ښځې نکاح کول له کافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي که هغه يهودي، نصراني، ملحد او يا بل کافر وي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ۱۰] {بيا کله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوی مومنې دي، نو هغوی بېرته کافرانو ته مه لېږئ، نه هغوی د کافرانو لپاره روا دي او نه کافران د هغو لپاره روا دي}.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکي په درېو ډلو ووېشي، له يوې څخه د زياتو، د کتابياتو، او کافرو ښځو د نکاح په اړوند دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

۱. موقت محرمات کوم دي؟
۲. له يوې ښځې څخه د زياتو ښځو په نکاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
۳. په عدت کې د ښځې نکاح څه حکم لري؟
٤. ايا له هغو ښځو سره چې په آسماني دين باور نه لري نکاح جواز لري؟
٥. له کتابياتو سره د نکاح کولو حکم څه دی؟
٦. ايا له کافر سره د مسلمانې ښځې نکاح جواز لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُتعه

اسلامي شریعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډیره پاملرنه کړې ده، له همدې امله یې صحیحه نکاح چې ارکان او شرطونه یې پوره وي روا ګرځولې او له مؤقتې نکاح څخه چې له زنا سره ورته والی لري منعه کړې ده.

موقته یا دمُتْعې نکاح

مُتعه په لغت کې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخیستل شوی او متاع هر هغه شي ته ویل کیږي چې د هغې نه ګټه اخیستله کیږي.

په اصطلاح کې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده کولو ته وایي او د نکاح مقاصد په کې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربیه ده، بلکې د یوې معلومې مودې لپاره د ګټې اخیستلو او شهوت پوره کولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی له ښځې سره د یوې ورځې، یا یوې اونۍ، یا یوې میاشتې او یا یوه کال او یا دې ته ورته وخت لپاره نکاح وتړي.

د متعې نکاح حکم

د متعې نکاح باطله او حرامه ده، ځکه په یوه حدیث کې حضرت علي کرم الله وجهه فرمایي: (نبي کریم ﷺ د مُتعې له نکاح څخه منعه کړېده[1]) او منعه کول د حرمت او بطلان مقتضي ده.

د متعې نکاح د اسلام په اول کې د محدود وخت لپاره روا شوې وه، وروسته بیا باطله او د تل لپاره حرامه وګرځیده، ځکه دا له زنا سره ورته والی لري چې بې له شهوت پوره کولو بل مقصد ورڅخه نه اخیستل کیږي، نه د کورنۍ ثبات او ټینګښت، نه د اولادونو راوړل او نه دهغوی ساتنه او دا یوازې د دوامدارې نکاح په صورت کې په لاس راتلای شي.

د موقتې نکاح او متعې توپیر

د موقتې نکاح او متعې تر منځ توپیر یوازې په الفاظو کې دی، که یې د متعې لفظ استعمال کړ متعه ده او که یې د معین وخت لپاره د تزویج یا نکاح لفظ وکاراوه موقته ده.

---

[1] (رواه البخاري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شِغار (بدل) نكاح

د شغار تعريف

په لغت کې: شغار د شَاغَرَ مصدر دی او خالي والي ته وايي، د شغار نكاح هم لـه عـوض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرعا: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور يا خور بل چا ته په دې شـرط پـه نكـاح ورکړي چې هغه خپله لور يا خور ده ته د هغې په بدل کې په نکـاح ورکـړي بـې لـه دې چې مهر ياد کړي، يعنې چې يوه نجلۍ د بلې مهر وګرځوي.

ددې نكاح حكم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح تړل له کراهيت سره صحت لـري او مهـر مثـل ورباندې لازميږي.

په حديث شريف کې چې له شغار څخه منعه شوې، له هغې منعې څخه مطلـب تحريمـي کراهيت دی، ځکه چې مهر پکې نـه دی ايـښودل شـوی او پـه کراهيـت بانـدې فـساد نـه مرتب کيږي.

فعاليت:

زده کوونکې دې د خپلو سيمو په هکله معلومات وړاندې کړي چې هلتـه د شـغار نكـاح رواج ده که نه او که وي کيفيت يې څه دی؟

پوښتنې

۱. د متعې نكاح تعريف کړئ.
۲. د متعې نكاح حكم څه دی؟
۳. د مخطوبې د نه غوښتلو حكمت څه دی؟
٤. د شغار نكاح تعريف او حكم يې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د مُتعې نكاح د حرمت په هكله د استاد او علماوو په مرسته يوه مدللـــــه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهر

کله چې یوه ښځه د چا په نکاح کې راځي، نو د نکاح د عقد له کیدلو سره سم پـه مېړه مهر لازمیږي چې خپلې ښځې ته به یې ورکوي.

دمهر تعریف

مهر هغه مال ته ویل کیږي چې ښځې ته د هغه ورکړه د نکاح د عقد په اساس پـه سړي واجب ګرځي.

د مهر مشروعیت

مهر په قرآن کریم او سنتو سره ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ٤] «ښځو تـه د هغو مهرونه په خوښۍ ورکړئ»

۲- حدیث: نبي اکرمﷺ یو سړي ته چې د نکاح اراده یې درلوده وفرمایل:

«الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ»[1] "مهر ورکړه ولو که یوه اوسپنیزه ګوته هم وي". معنا دا چې د مهر ورکړه حتمي کار دی.

په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت

له مهر څخه مقصد د نکاح د عقد د اهمیت او غوره والي، د ښځې شخصیت تـه د عـزت او احترام او د نارینه لخوا هغې ته د واده کولو له امله د حسن نیـت او صـداقت ښـکاره کـول دي، د نکاح د مصلحتونو او مقاصدو د لاس ته راوړلو لپـاره د ښـې زمینـې برابـرول دي، دا مادي تړاو ددوی تر منځ معنوي تړاو ټینګوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذکر شویو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تـصرف چې پکې وغواړي کولای یې شي، د هغې ولي ته شرعاً جواز نه لـري چې هغه ددې لـه

---

۱ - صحیح البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښې پرته ورڅخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې يې پلرونه، اولياء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او د هغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ مېړونو ته په خطاب کې فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [النساء: ٤] «او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ، البته که هغوی يې په خپله خوښه يو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلال او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دي.

په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له يادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبيږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ۲۹.۷۵ ګرامه سپين زر کيږي) ده او ډيره يې حد نلري، په څومره چې سره راضي شول همغومره خپلې ښځې ته ورکولای شي.

يو شرعي درهم ۲،۹۷۵ ګرامه سره مساوي دي چې ۱۰ درهم په ۲،۹۷۵ ضرب کړای شي ۲۹،۷۵ ګرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قيمت پر اساس معلوميږي.

څه شی مهر واقع کيدای شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل يې د سړي په واک کې وي د ښځې مهر کيدای شي، که هغه سره زر، سپين زر، بانك نوټونه او دې ته ورته نور شيان وي، ښځې ته يې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازميږي؟

کله چې مهر کيښودل شي، نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازميږي:

۱. يو چې سړی له خپلې ښځې سره يوځای شي.

۲. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

۱- مهر مسمی.

۲- مهر مثل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وایي چې په عقد او یا له عقد څخه وروسته د ښځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.
۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوې خور یا تورۍ اخیستی وي، یعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصروسیالو څومره مهر اخیستی یا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کیږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبیږي.
۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.
۲- کله چې داسې شی مهر ټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وي لکه شراب.
۳- کله چې ښځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وویل د مهر زیاته اندازه حد نه لري، په څومره چې د جانبینو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا یو مادي رمز دی چې د ښځې د عزت لپاره ورکول کیږي، همدا شان د ښځو تر منځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپیرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کېښودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې آساني کول د برکت سبب بللی دی فرمایي: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ»[۱] "ښه مهر هغه دی چې کم او آسانه وي". او فرمایي: «أعظم النساء بركة أيسرهن مؤنة»[۲] "هغه ښځې ډیرې برکتي وي چې د واده لګښت یې کم وي.

عام مصلحت هم د مهر د کم والي غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوجینو او هم ټولنې ته ډیرې ښیګڼې دي. ډیرې داسې ښځې شته چې د مهر د زیات والي په سبب په کورونو کې ناستې دي او ډیر داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د ښځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې لامل ګرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

---

۱ – سنن بیهقی.

۲ – مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې باید واده آسانه شـي او ټـول هغـه موانـع لکـه د مهـر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته د واده کولو لار برابره شي.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکې په دریو ډلو ووېشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مشروعیت، حکمت، مهر د ښځې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونو او د وجوب پـه حـالاتو سـره ځانونه پوه کړي.

پوښتنې

۱. مهرڅه ته وایي؟
۲. د مهر د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
٤. آیا مهر د ښځې خپل حق دی.؟
٥. د مهر حکم څه دی؟
٦. د مهر اندازه باید څومره وي؟
۷. څه شی مهر واقع کیدای شي؟
۸. د مهر ډولونه کوم دي؟
۹. مهر مثل کله واجبیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولیمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شریعت نکاح رواکړې ده، نو د هغې د اعلانولو لپاره یې ولیمه سنت کړې، په دې لوست کې په ولیمه غږېږو.

د ولیمې تعریف

په لغت کې: ولیمه له ولمه څخه اخیستل شوې چې د یوه شي یو ځای کېدلو او بشپړېدلو ته وایي.

په شریعت کې: هغو خوړو ته وایي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د ولیمې حکمت

د ولیمې د مشروعیت حکمت دا دی چې له یوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راګډ او د الله ﷻ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي، تر څو د روا نکاح او ناروا او پټو یارانو تر منځ بیلتون راشي.

د ولیمې حکم

ولیمه سنت مؤکد ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله یې واده وکړ وفرمایل: «أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ»[1] "د واده ډوډۍ ورکړه ولو که یو پسه وي هم".

د ولیمې دعوت منل

د ولیمې دعوت منل سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې ګډون پکې وکړي، په خپل ګډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورنه شي ګنهګارېږي، په یوه حدیث کې رسول اللهﷺ فرمایي: «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»[2]

" څوک چې بلنه ونه مني، نو د الله او د هغه د رسول نا فرماني یې وکړه.

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ»[3] "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي، نو پکار ده چې هغه بلنه ومني او ګډون دې پکې وکړي".

---

۱ – صحيح البخاری.

۲ – صحيح مسلم.

۳ – صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ولیمه چې منکرات پکې وي

که د ولیمې په مجلس کې منکرات او ناروا کارونه (لکه ناروا سازونه، ګډا او نڅاوې ترسره کیدل) وي بیا د دعوت قبلول پکار نه دي، ځکه د دعوت قبلول او په کې ګډون کول پداسې حال کې سنت دي چې په هغې کې منکرات نه وي.

که چیرې له منکراتو او ناروا کارونو څخه خبر نه وي او ګډون پکې وکړ، نو که یې د هغو مخه نیولای شوای مخه دې ونیسي او ګډون دې وکړي او که یې مخه نشوای نیولای بیا دې په دسترخوان ورسره نه کیني.

دواده او ولیمې په وخت کې باید دا لاندې ځینې آداب رعایت شي:

۱. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځکه مال د الله تعالی نعمت دی باید په مناسب ځای کې ولګول شي، د تفاخر، ریا او لویي ښکاره کولو لپاره د مال لګول د ګناه لامل جوړیږي.

۲. په واده کې د نامحرمو نارینه او ښځینه وو ترمنځ اختلاط او ګډ وډ کیدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت کې لازمه ده، که پاملرنه ونشي، کیدای شي چې ډول ډول فسادونه رامنځ ته شي.

۳. واده د خوښۍ ځای دی، خو دا خوښي باید په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

۴. ولیمې ته که مالداره خلک غوښتل کیږي، باک نه لري، خو فقیران هم باید له خوراک څخه بې برخې نه شي. په یوه حدیث کې چې له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی رسول الله ﷺ فرمایي

«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»[1] "په خوړو کې بد خواړه د هغې ولیمې دي چې بډای او مالداره خلك ورته غوښتل کیږي او فقیران پرېښودل کیږي".

۵. په مسجد کې د نکاح تړل سنت دي په دې هکله رسول الله ﷺ فرمایي: «أَعْلِنُوا هَذَا النِّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسَاجِدِ»[2]

تاسو دغه نکاح په ښکاره ډول او په مساجدو کې تر سره کړئ.

---

۱ - صحیح البخاري

۲ - السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکې دې په خپل منځ کې وځیړي چې ددوی په سیمو کې دودیزه ولیمه څومره له شریعت سره برابره ده؟

پوښتنې

۱. ولیمه تعریف کړئ.
۲. د نکاح د ولیمې حکمت بیان کړئ.
۳. د ولیمې حکم څه دی؟
٤. آیا د ولیمې دعوت منل پکار دي او که وي ولې؟
٥. آیا هغې ولیمې ته چې منکرات پکې وي ورتګ پکار دی؟
٦. د ولیمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ودونو د هغه دودونو په هکله چې د شریعت سره مخالف دي، یوه مقاله ولیکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند حقوق

اسلامي شريعت د واده په ترسره کيدلو د ښځې او د هغې د خاوند ترمنځ ځینې حقـوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نیول لازمي دي چې په دې لوست کې وړانـدې کيږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکـول: کلـه چې د نکـاح عقـد تـر سـره شـو پـه خاونـد بانـدې مهـر لازمېږي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ۴] "او د ښـځو مهـر پـه ښـه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي، نو په خاوند دا حق لري چـې د هغـې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسيدو ځای تـه وايـي، الله تعـالی ﷻ فرمـايي: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطـلاق: ٦] "هغـو تـه (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چيرته چې تاسې اوسيږئ، هر راز ځای چې تاسې ته ميسر وي او د هغو د تنګولو لپاره هغوی مه ځـوروئ، نـو چـې لـه طلاقـه وروسته په عدت کې وربانـدې نفقـه لازمـه ده، د نکـاح پـه حالـت کـې پـه طريقـه اولـی وربانـدې لازمه ده، ځکه ښځه د خاوند د اړتياوو لپاره خپل ژوند ځـانګړی کـړی دی، نـو نفقه يې هم وربانـدې لازميږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷] «شتمن دې لـه خپلـې شـتمنۍ سـره سمه نفقه ورکړي او چاته چې روزي کمه ورکړه شوې وي هغه دې له هماغـه مـال ځخـه لګښت وکړي چې الله ﷻ هغه ته ورکړی دی، الله ﷻ چې چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زياتو هغه نه مکلفوي، ليرې نده چې الله له تنګلاسی نه وروسته پراخي هم وربه برخه کړي».

او د نفقې اندازه د کفايت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پیدا کولو مکلفه نه ده، بلکې د هغې نفقه په بل چا ده، که لور وي پلار يې په نفقه مکلف دی، که خور وي ورور يې په نفقه مکلف دی چې وس يې ولري، که مور وي، نو اولادونه يې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند يې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، **خو په لاندې شرطونو مقيد:**

أ- که واده شوې ښځه وي د مېړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پردیو نارینه وو سره به يې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځیتوب له طبیعت سره برابر وي، لکه خیاطي، تعلیم، ډاکټري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده څو ښځې په شاقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سړيو له سخت طبیعت سره مناسب وي، تر څو يې له هغو سره مشابهت را نشي.

او هغه مال چې ښځه يې پیدا کوي هغه د هغې مال دی، یوازې همدا یې د تصرف حق لري، مېړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته يې ورڅخه واخلي.

۳- احسان او په نیکی سره ژوند کول: ښځه له سړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترګو دده کورته راغلې ده، نو په خاوند واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوك او ښه چلند وکړي، ترڅو په محبت او نیکمرغی سره ګډ ژوند تېر کړي، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ١٩]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښېږي، نو کېدای شي چې ستاسې به یو شی نه خوښیږي، خو اللهﷻ به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

په یوه حدیث شریف کې رسول اللهﷺ فرمایي:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ»[١] "د کامل ایمان خښتن هغه دی چې اخلاق يې ښه وي او ښه تاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

---

١ - متفق علیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن معاشرت ځینې موارد په لاندې ډول دي:

• سړی دې دښځې په خطا ګانو باندې صبر کوي، په حدیث کې راغلي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «لاَ يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِىَ مِنْهَا آخَرَ»[1] "مؤمن سړی دې له خپلې مؤمنې ښځې څخه بد نه وړي، کینه دې نه ورسره کوي، که یې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به یې ورڅخه خوښ شي".

• د ښځې په نفقې کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په وړاندې کولو دې یې کله کله نازوي، په حدیث کې راغلي چې سوغات د زړه کینه له منځه وړي.

• له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خوش کلامې کوي، د احادیثو له مخې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو مېرمنو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.

• خپلې ښځې ته ددیني امورو ورښودل، ترڅو ښځې له ضروري مسایلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توګه پر مخ بوځي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحریم: ٦]

"اې مؤمنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ له هغه اور نه وژغورئ چې د هغه د سون مواد به انسانان او تیږې وي".

• د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عایشې رضی الله عنها څخه روایت راغلی چې نبي کریم ﷺ به دکور په کارونو کې ورسره مرسته کوله.[2]

• د شریعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که یې له یوې څخه زیاتې ښځې درلودې.

که سړی موجه عذر ونه لري، نو تر څلور میاشتې زیات دې له خپلې ښځې څخه نه جلا کیږي، حضرت عمر رضي الله عنه یوه شپه په مدینه منوره کې د حالاتو دڅارنې لپاره ګرځیده، چې دیوې ښځې غږ یې واورید، د کومې چې مېړه جهاد ته تللی و، ښځې یې د مېړه د فراق له کبله شعرونه ویل او شکایت یې کاوه.

نو حضرت عمر رضی الله عنه له خپلې لور بي بي حفصې رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې یوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وویل: څلور میاشتې، نو حضرت عمر رضی الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو میاشتو څخه زیات دې له کوره نه لېرې کیږي او که تر څلورو میاشتو زیاته موده مضره نه وای، نو الله تعالی به په ایلاء کې د ښځې او خاوند تر منځ جلا والی روا نه ګرځاوه.

---

١ - صحیح مسلم.

٢ - صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امام مالک رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو میاشتو کې باید سړی کور والاته راشي. دا راتګ هلته لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري، نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج او یا د رزق پیدا کول، نو بیاېي راتګ لازمي نه دی.

فعالیت

زده کوونکې دې دا واضح کړي چې ددوی په سیمو کې د ښځو خاوندان له خپلو ښځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

پوښتني

۱. لاندې حقوق چې ښځه يې په خاوند لري په تفصیل بیان کړئ:

أ- ښځې ته مهر ورکول.

ب-ښځې ته نفقه برابرول.

ت-له ښځې سره احسان او نیکي کول.

۲- نفقه برابرول د سړي مکلفیت دی، خو که ښځه کار کول وغواړي کولای يې شي که څنګه؟

۳- که ښځه څه وګټي خاوند يې له نفقې خلاصیدای شي؟

۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شاملیږي؟

کورنۍ دنده

د ښځې د حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خاوند حقوق په ښځې باندې

خاوند په خپلې ښځې باندې دا لاندې حقونه لري

١ – **د خاوند تابعداري:** اسلام په ښځې باندې دمېړه اطاعت په هغو چارو کې چې شریعت رواکړي او گناه په کې نه وي واجب گرځولی دی. ځکه کورنی د انساني ټولنې یوه برخه ده او د وگړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه ښوونځی، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت یو مشر او سرپرست ته اړتیا لري، نو سړی چې له یوه پلوه له جسمي او ذهني پیاوړتیا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډگر کې تل په تمرین او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنۍ مشر ټاکل شوی. همدا راز نارینه د کورنۍ تمویل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه باید ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاء بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء: ٣٤] «نارینه پر ښځو واکمن، اداره چیان دي، له دې امله چې اللهﷻ د هغو ځینو (نارینه وو) ته پر ځینو نورو (ښځو) لوړتیا وربښلې ده او له دې کبله چې نارینه خپل مالونه لگوي».

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ» [١]

" کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د میاشتې فرض روژه ونیسي، خپل د شرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وویل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه".

په یوه بل حدیث کې حضرت عایشې رضی الله عنها له رسول اللهﷺ څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زیات حق کوم خلک لري؟ دوی ﷺ وفرمایل: دهغې مېړه، بیایې پوښتنه وکړه: کوم خلک په نارینه ډیر حقدار دي، ویې فرمایل: د هغه مور. [٢]

---

١ – مسند أحمد.

٢ – السنن الكبرى للنسائي – (٨ / ٢٥٤)- فتح الباري – ابن حجر – (١٠ / ٤٠٢).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په کورکې پاتې کېدل او بې ضرورته د خاوند له اجازې پرته له کور څخه نه وتل:

خاوند په ښځې باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور څخه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه دکور کار او د اولادونو تربیې ته فارغه او په فتنو کې له لویدلو څخه محفوظه وي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غوندې سینګار کړې بې ستره مه ګرځئ".

د سړیو سرپرستي دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کیږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کیږي، له تصمیم نیولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه

خاوند په خپلې مېرمنې باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او اولادونو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کریم ﷺ فرمایي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤوله ده)[۱]

او الله تعالی ﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمایي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء: ۳٤] "نو کومې ښځې چې صالحې دي هغوی د فرمان منونې خوی لري او د نارینه وو په غیاب کې د الله ﷻ تر ساتنې او څارنې لاندې د هغو د حقوقو ساتنه کوي".

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي:«المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرَّته، وإذا أمرها أطاعته، وإذا غاب عنها حفظتْه»[۲] "نیکه ښځه هغه ده چې کله (یې خاوند) ورته وګوري خوښ یې کړي چې امر ورته وکړي ویې مني او چې ورڅخه پناه شي، نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

په ښځه د دیانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار په خپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نیسي، ځکه په کور کې ددې له خاوند او اولادونو سره د خادمې یوځای اوسېدل کله کله د مصیبتونو سبب ګرځي، رسول کریم ﷺ د خپلې لور فاطمې بي بي او د هغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه

---

۱ - صحيح مسلم.

۲ - سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر منځ دکار وېش داسې وکړ چې فاطمي رضی الله عنها ته يې وفرمايل: ته به د کور دننه کار او حضرت علي کرم الله وجهه به دکور د باندې کارونه کوي.[1]

٤- د سړي لپاره زينت کول: د مېړه په ښځه دا حق دی چې ښځه يې، په ښايسته او ښه بڼه چې دده د خوښۍ سبب شي ورته ښکاره شي، تر څو د دوی ترمنځ مينه پيدا شي.

رسول کريم ﷺ فرمايي: «الدُّنْيَا مَتَاع، وخَيْرُ مَتَاعِهَا المرْأةُ الصَّالحَةُ، إنْ نَظَرَ إلَيْها سَرَّتْهُ، وإنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْه، وإنْ غَابَ عَنْها حَفِظَتْه في نَفْسهَا وَمَالِهِ»[2]. "دنيا متاع(ناچيزه شی) ده چې ګټه ورڅخه اخيستل کيږي او د دنيا ښه متاع او ښه شی صالحه او نيکه ښځه ده چې سړی ورته وګوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي، نو اطاعت يې کوي او چې کله ورڅخه چيرته ولاړ شي، نو د خپل ځان او دده د مال ساتنه کوي".

د ښځې او خاوند ګډ حقوق

١- دواړه به له يو بل سره په نيکۍ کې ژوند کوي، يعني ښه او خوښ ژوند به تېروي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ١٩]

ژباړه: له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ.

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ٢٢٨] "د ښځو لپاره هم په معروفه توګه هماغسې حقوق دي لکه څنګه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي".

٢- چې څه شرعي مانع لکه حيض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له يو بل څخه مشروع خوند او ګټه اخيستل.

٣- د کور دننه کارونه کول، د ماشومانو پالل، يو له بل سره مرسته کول او يو بل ته په نيکۍ او تقوی نصيحت کول، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢]

ژباړه: کوم کارونه چې د نيکۍ او خدای پالنې دي په هغو کې له يوبل سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د ګناه او تيري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

٤- د وراثت حق: زوجينو ته شرعاً د وراثت حق ثابت دی، کله چې يو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه ميراث وړي.

---

١ – مشكاة المصابيح.

٢ – سنن ابن ماجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده‌کوونکي دې په دريو ډلو وويشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

١. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري لازمه ده او دليل يې څه دی؟
٢. په حديث کې د نيکې ښځې صفت څه ښودل شوی دی؟
٣. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

پوښتنې

١.هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
٢.آيا ښځه پرته له اړتيا او د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
٣.آيا خاوند په ښځې دا حق لري چې د هغه دکور، مال او اولادونو ساتنه او پالنه وکړي؟
٤.آيا خاوند په ښځې دا حق لري چې د هغه لپاره زينت وکړي؟
٥.د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

کورنی دنده

د خاوند د حقوقو په هکله يوه مقاله له دلايلو سره وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجاب

اسلام د فطرت دين دى او په خپلو احكامو او لارښوونو كې يې د انسان جسمي او روحي سلامتيا ته پاملرنه كړې، جامې او پرده يو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شريعت ورته پام اړولى. اسلامي شريعت نارينه او ښځينه مسلمانانو ته په ټولو حالتونو كې په ځانګړې ډول بهر ته د وتلو او عامو ځايونو ته د ورتګ په وخت كې په پردې كولو او د حياء په ساتلو امر كړى.

لكه څنګه چې نارينه نشي كولاى د عورت د پټولو پرته يا هم د حياء او عفت څخه مخالف په كاليو په عامو ځايونو كې څرګند شي، ښځې هم مكلفې دي چې له كور څخه د وتلو، په عامو ځايونو كې د څرګندېدو او د نامحرمو خلكو سره د مخامخ كېدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعت كړي.

دحجاب تعريف

حجاب په لغت كې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شريعت كې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ كړي، د خپل نظر حفاظت وكړي، له نارينه وو سره له بې ځايه اختلاط او له پرديو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حكم

قران كريم او نبوي سنت د حجاب په هكله ځانګړې لارښوونې لري: الله تعالى فرمايي:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ٣١]

" او اې پيغمبره! مؤمنو ښځو ته هم ووايه چې خپل نظرونه ښكته ساتي او د خپلو شرمځايونو ساتنه كوي او خپل ښايست او سينګار دې نه ښكاره كوي، مګر هغه چې ښكاره وي (مخ او دلاسونو او پښو پنجې) او پر خپلو سينو دې خپل پړوني واچوي او خپل سينګار دې نه ښكاره كوي هېچاته، خو خپلو مېړونو ته، پلرونو ته، دمېړونو پلرونو ته، زامنو ته، دمېړونو زامنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(بنزيانو) ته، ورونو ته، وريرونو ته، خوريونو ته، خپلو اصيلو ښځو ته، خپلو مرييانو تـه، خپـل هغه لاس لاندې نارينه وو ته چې شهوت والا نه وي او هغو ماشومانو ته چې لاتر اوسه پورې د ښځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي او هغوی دې خپلې پښې دومره په زوره نـه وهـي چې دهغوی پټ کړی سينګار خلکو ته څرګند شي او اې مؤمنانو! ټاسې ټول پـه ګـډه سـره الله ﷻ ته توبه وباسئ، ښايي چې برى درپه برخه شي"

بل ځای فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{اې پيغمبره ! خپلو مېرمنو او لوڼو او د مؤمنانو ښځوته ووايه چې پر خپـل ځـان بانـدې د خپلوټکريو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دی، ترڅو چې هغوی وپېژندلی شي او ونه ځورول شي او الله تعالی غفور او رحيم دی}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عايشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ, فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنْ الْمُؤْمِنَاتِ , مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ , مِنْ الْغَلَسِ»[١]

"د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو ښځو هم ګډون کاوه، په داسـې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وې، بيـا بـه بېرتـه کورونـو تـه ستنـيدلې، د جامې دپټ والي او د سهار د اول وخت د تيارې له امله به چا نه پېژنـدلې چـې نارينـه دي که ښځينه".

په يوه بل حديث شريف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضـی الله عنهـا تـه چـې بـاريکې جامې يې اغوستې وې وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»[٢].

" اې اسماء! ښځه چې حيض ته ورسيږي (بالغه شي)هغې ته ښکار نه دي چې دبدن کومه برخه يې ښکاره شي، لـه دې او لـه دې څخه پرتـه، مخ او دواړو لاسونو تـه يـې اشـاره وکړه".

١ – صحيح البخاری.

٢ – سنن الكبرى للبيهقى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاګه څرګندیږي چې حجاب ته پاملرنه د هرې مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړیو واجب ده چې پردیو ښځو ته له ضرورت پرته ونه ګوري او د تهمت له ځایونو څخه لیرې وګرځي.

د حجاب د مشروعیت حکمت

د محمدي شریعت د اخلاقو له مکارمو څخه یو هم حیاء ده، رسول الله ﷺ هغه د ایمان جز او یوه برخه بللې ده او هغه حیاء چې شرعاً او عرفاً یې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه باید دداسې اخلاقو خاونده وي چې هغه یې له فتنو او د شك له ځایونو څخه لیرې وساتي، په دې خبره کې کوم شك نشته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او ګاڼه ده چې د بې حیا خلکو له تیري او نورو فتنو څخه یې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصؤنیت دی نه محرومیت.

د حجاب مراعاتول یوازې په مېړه او ښځه پورې د جنسي اړیکو او د هغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسیاتي سلامتۍ سره ډیره مرسته کوي، د مېړه او ښځې تر منځ د بشپړ صمیمیت د پیدا کیدلو سبب کیږي او یو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړیدو باعث جوړیږي.

د حجاب رعایت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی، نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره تل د سړي مرغوبه او د مینې د غوښتلو مورد ده.

په ښځه کې همدا فطري زړه راښکون او کشش ددې سبب کیږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کوونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطري حقیقت په نظر کې نیولو سره، اسلام د واقعي او فطري دین په حیث ښځې په دې مکلفې کړې دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي، ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې یو درناوی او عزت دی نه تبعیض او محدودیت.

دحجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځایونو د ساتنې امر

الله تعالیٰ جل جلاله ښځو ته د خپلو شرم ځایونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسیله ګرځي، ځکه د عورت لوڅول ددې سبب کیږي چې سړي ورته وګوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فحشاء ته لار پيدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: ″سترګې هم زنا کوي او د هغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: ″او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي″.

په تېر شويو آيتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترګې ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې ماموري دي.

د سترګو ښکته ساتل

نر او ښځې ته لومړنی امر د سترګو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد د زنا له مقدماتو څخه د سترګو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې د ښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لوري ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دا دی چې که نظر تصادفي وي هغه ګناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول اللهﷺ فرمايي: «څوک چې د ښځو محاسنو او ښايست ته ګوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترګو کې سرپ واچوي»[۱]

نو اسلامي شريعت د جمال او ښايست ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وګرځوي او د هغې له ښايست څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او نارواوو کې ونه لوېږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترګو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه وو او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام ګرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای يې شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترګو رنجو، نکريزو، زيوراتو لکه د لاس د ګوتو زينت دی او ددې زينت

۱ – سنن ابی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارول هغو کسانو ته جواز لري چې له هغو سره يې نکاح د ابد لپاره حرامه وي، او يا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسايلو سره مينه نه لري.[1]

له نوموړو سرو پرته هېڅوک ددې حق نه لري چې د ښځې زينت ته وګوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تګ په وخت کې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زيوراتو غږ څرګند شي او د خلکو د پاملرنې سبب شي لکه چې مو وويل د زينت ښکاره کول په يوه محدود او کوچني چوکاټ کې دي او هغه دا دی چې له ارادې پرته ښکاره شي.

ښځه خپل ظاهري زينت خپلو هم جنسو ښځو ته ښکاره کولای شي، خو که ښځه ناپيژندل شوې وي او يا د بد شهرت خاونده او يا شک منه وي هغو ته هم د ذکر شوي زينت ښکاره کول پکار نه دي چې د روايتونو له مخې د فتنې سبب کيږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول که هغه په لمانځه کې وي او که له لمانځه څخه بهر وي له ديني فرايضو څخه دي، حتی که هېڅوک هم نه وي بايد چې عورت يې پټ وي، په يوه حديث کې يوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې يا رسول الله که موږ يوازې يو څه به کوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلک ورڅخه حيا وکړي.[2]

د عورت پټولو مسايل

۱. د ښځو او سړيو يو بل ته بې ضرورته بيا بيا کتل جواز نه لري، بلکې يوازې لومړی کتل روا دي، خوکه ضرورت و لکه د ګواهی په وخت کې، يا د مرض ځای ته د ډاکتر کتل روا دي.

۲. نا محرمو سړيو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

---

۱ – تفسير ابن کثير.

۲ – سنن الترمذی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. محرمو سړيو ته يې له نامه تر څنګنو، خيټه او شا عورت دی. يعنې مخ، سر او وېښتانو ته يې کتل جواز لري. د مخ، سر، سينې (ګرېوان) لينګو، مټو او وېښتانو ته د نارينه محارمو کتل، ځکه جواز لري چې دغه ځايونه د ګاڼو د ځړولو ځايونه دي.[1]

٤. سړی د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلای شي او هم يې مسه کول ورته جواز لري.

٥. يوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلای شي او له نامه تر زنګنونو(خيټه او شا هم پکې شامل دي) عورت دی چې کتل ورته جواز نه لري. خو ډاکتره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلای شي.

٦. د سړيو عورت د ښځو او نارينه وو په حق کې له نامه څخه تر ځنګنونو پورې دی.

٧. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټيټ ځايونه يې ورڅخه ښکاره شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کيږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کيږي.

بايد په پام کې ولرو چې د اسلام مبارک دين د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتيا او خونديتوب لپاره ايښي او موخه يې له هر ډول اخلاقي او ټولنيزو مفاسدو مخنيوی او د يوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعاتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حياء او ټولنيزو ادابو مراعاتول هېڅکله په انسانانو کې د محدوديت او بنديز لګولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه يوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نيسي، بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامۍ او ډاډ لامل کيږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

پوښتنې

١. حجاب تعريف کړئ.

٢. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟

٣. د حجاب د مشروعيت حکمت څه دی؟

٤. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟

٥. ښځه کوم زينت ښکاره کولای شي؟

[1] ــ الاختيار لتعليل المختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبيعت له مخې کله کله د ښځې او خاوند تر منځ ستونزې او غلط فهمي پيدا کيږي، اسلام د هغو د حل لارې موږ ته ښودلې دي.

د نېکمرغه مسلمانې کورنۍ اصلي انځور

د اسلام دين له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځونو کې ښه چلند وکړي او دې ته يې هڅوي چې يو په بل ښې لورينې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند يې متقابل احترام او خلوص ته هڅولي دي. يو بل ته د زيان نه رسولو حکم کوي، سړي ته له ټولو نژدې شخص د هغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نژدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نېکمرغۍ کې ژوند تېر کړي، يو بل ته نه يوازې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د يو بل لپاره سرښندنه او تېريدنه وکړي، نو ځکه د اسلام شريعت ښځې او خاوند دواړو ته ځانګړې لارښوونې کړي، مېړه ته امر دی(وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ)[1] په ښه توګه ژوند ورسره وکړئ. په حديث کې راغلي: د الله ﷻ په نزد په تاسو کې ډير ښه هغه څوک دی چې خپلې کورنۍ ته ډير ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنۍ ته غوره يم.(۲)

له عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هيڅوا هم ګذار ندی کړی او نه يې څوک وهلي دي.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حديث شريف کې راغلي که له الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کيدلای، نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو مامورې شوې وای.(۳)

دا ټول د ښيرازه ګډ ژوند لپاره دي، ځکه چې نېکمرغي په مينه، محبت، زړه سوي او اطاعت کې ده، په تاوتريخوالي او سختۍ کې بدمرغي پرته ده او د کورنۍ د ړنګيدو سبب جوړيږي.

خو څرنګه چې د طبيعي او محيطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځينو کورنيو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنيو اړيکو کې ستونزې راولاړيږي، نو اسلامي شريعت ددې غير مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې وړاندې کړې چې په لاندې توګه بيانيږي:

---

[1] سورة النساء آيت: ۱۹.

۲ – شرح صحيح البخارى.

۳ – سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند تر مينځ د ستونزو د حل لارې

که چيرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پيدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرماني او سرغړونې کوي نو شريعت د هغو د حل لاره ښکاره ښودلې ده چې په نصيحت، ځاى جلا کولو پيلېږي او بيا په طلا ق پاى ته رسيږي. الله تعالى ﷻ فرمايي:

﴿وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ [النساء: ۳۴] " او تاسې چې د کومو ښځو له سر غړونې څخه انديښمن ياست: هغوى پوه کړئ، د خوب ځايونه ورڅخه جلا کړئ او ويې وهئ، (آسانه وهل، داسې سخت وهل نه چې په بدن اثر پريږدي يا يې څه مات شي)، نو که هغوى ستاسې فرمان بردارې شي، نو هغو ته د لاس غځونې له پاره بيځايه پلمې مه جوړوئ، يقينا الله تعالى ډير لوړ او لوى ذات دى.

د حل ددغو لارو د روا کيدلو يواځينى مقصد د کورنۍ دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره يو وقايوي عمل دى، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کينې څخه ډک کړي.

د ميړه او ښځې د کورنۍ مينځګړتوب

که له ذکر شويو لارو د ښځې او ميړه تر مينځ ستونزې حل او محبت پيدا شو، خو ښه او که نه نو بيا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵] "او که تاسې د ميړه او مېرمنې د اړيکو د خرابيدو په باب انديښمن ياست؛ نو يو منځګړى د ميړه له خپلوانو څخه او يو د مېرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ، که هغوى دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مينځ د توافق لاره برابره کړي".

او په دې کې شک نشته چې ددغو دواړو اړخونو له مينځګړو څخه خيرخواه او د ښه نيت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوري په خپل ورسپارل شوي کار کې برياليتوب ته رسولاى شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو ليرې کول او د زوجيت د ژوندانه بيرته راګرځول دي.

د حل وروستى لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم نا اميدي راغله، نو بيا د ستونزو د ليرې کولو لپاره طلاق يواځينۍ لاره پاتې کيږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰]

(c) ketabton.com: The Digital Library

{خو که مېړه او ښځه یو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر یو بـل تـه لـه محتاجۍ نه بې نیازه کړي. د الله ﷻ د لورینې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې آیت کې مېره او ښځې دواړو ته وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجیت) څخه چې الله تعالیﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسلیت او ډاډګیرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النَّسَاء فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلاَ تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُواْ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] « او کله چې تاسې ښځو تـه طـلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو یا یې په ښه توګه وساتئ یا یې په ښه شان رخصت کړئ محض د ربړولو لپاره یې مه ایساروئ چې دا به تېری زیـاتي وي او څـوک چې دا کار وکړي هغه به په حقیقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې د سړي له خوا وي

که چیرې ښځه ووینې چې مېړه یې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخه اړوي او سـتونزې ورته پیدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پـوه کړي او د هغو د لیرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نـو کـه چیـرې دا سـتونزه پـه دې حل کیده چې د سړي د خوښۍ لپاره ښځه له خپلو ځینو حقوقو څخه ورتېره شي، دا ښه کار دی چې د تاوتریخوالي د ډېریدو مخه وربانديې ونیسي، الله تعـالیﷻ فرمـایي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء : ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل مېړه له نـاوړه چلنـد یـا مخ اړونې څخه پـه وېره کې وي، نو هېڅ باک نشته، که مېړه او مېرمن (د څه حقوقو پـر کمولـو زیـاتولو) پـه خپلو مینځو کې روغه جوړه وکړي. روغه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که مېړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، یا بـې دینـه وي، نـاوړه او نـاروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او د خلعې غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلاَّ أَن يَخَافَا أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقره : ۲۲۹]

" او تاسو (مېړونو) ته روا نه دي چې له هغه څه څخه چې دوی ته مو ورکړي (مهر) ورڅخه واخلئ، مګر که دواړه د اللهﷻ پرحدودو په دریدو کې اندېښمن وي په داسې حال کې که ښځه د ځان د خلاصونې لپاره (مېړه ته) څه ورکړي، نو په دوی دواړو څه ګناه نشته".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق اختيار خاوند سره دی

الله تعالیﷻ د طلاق اختیار یوازې د نارینه په لاس کې ورکړی او په دې کې ډېر حکمتونه دي چې ځینو ته یې په لاندې ډول اشاره کیږي:

۱.سړی تر ښځې په خپلو عواطفو او احساساتو زیات کنټرول او واکمني لري، نو که د طلاق اختیار ښځې ته ورکړ شي، نو ډیرې به په یوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.

۲.نارینه د واده په مهال مهرونه اداء کوي، نور مصارف هم دوی کوي او ښځې په واده کې مصارف نه لري، بلکې مهرونه لاس ته راوړي، نو سړي د نکاح په قطع کولو کې سنجول شوی قدم پورته کوي او په آسانه طلاق نه ورکوي.

۳.د اسلام شریعت د طلاق د کمیدلو پلوی دی او له همدې کبله یې په حلالو چارو کې تر ټولو ناوړه کار شمېرلی، خو د نا چارۍ په صورت کې یې یوازې سړیو ته د هغه د کارولو حق ورکړی، که ښځو ته یې هم دا حق ورکړی وای، نو بیا به د طلاق ورکولو پدیده ډېره پېښېده او کورنۍ به د ړنګېدو له تهدید سره زیاته لاس او ګریوان وه.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکي په دریو ډلو وویشي چې په لاندې موضوعاتو باندې یو له بل سره خبرې اترې وکړي:

۱. د ښځې او خاوند تر منځ د ستونزو د حل لارې کومې دي؟

۲. که ستونزې د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟

۳. د طلاق اختیار خاوند ته ولې ورکړ شوی دی؟

پوښتنې

۱. د نېکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.

۲. د ښځې او خاوند تر منځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟

۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستنۍ لاره کومه ده؟

٤. که ستونزې د سړي له خوا وي، نو حل څه دی؟

۵. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلاق

د الله جَلَّ جَلالُهُ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شريعت د مېړه او ښځې تر منځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعريف

طلاق په لغت کې: د قيد لېرې کولو ته وايي

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قيد لېرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ويل کيږي.

د طلاق د مشروعيت حکمت

طلاق له هغو حلالو شيانو څخه دی چې الله تعالی جَلَّ جَلالُهُ ته خوښ نه دی، ليکن دا د هغې مريضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې يې کارولې وي او يوازې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبيب او ډاکتر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي پرېکيدو ته اړ کيږي، تر څو نور بدن ته سرايت ونه کړي.

کله چې د مېړه او ښځې حالت دې حد ته ورسيږي چې کرکه او کينه د مينې او محبت ځای ونيسي، د ژوند پر مخ بيول ورته ګران او ناشوني شي، نو بيا غوره دا ده چې په خوشحالی سره بيل شي او د خپلې خوښې نوی ژوند پيل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجينو يو ځای اوسېدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې ناروغي د کورنۍ نورو غړو ته سرايت وکړي، طبيعتونه يې فاسد او له کينو څخه ډکيږي، انساني پاك احساسات يې بدلون پيدا کوي، د ماشوم ژوند بيا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډك وي په جلا والي کې ډېر ښه او يا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدينو سره به څنګه ماشوم صالحه تربيه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم د مينې، شفقت او مهربانۍ عاطفې ته ځواب وويل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډيره اړتيا لري. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړيږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه يې کرکه وي بې له دې چې ځان ته به بله ملګرې پيدا کوي او د شهوت غريزه به ورباندې سړوي، ښځه به بيا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د همدې کورنۍ ناروغي د ټولنې نورو وګړو ته سرایت کوي او ټولنه به په فساد اخته کیږي، نو ددې قاعدې له مخې چې: له دوو زیانونو څخه کم او خفیف زیان غوره کیږي، اسلام طلاق رواکړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغیب ورکوي

اسلام د ستونزو با وجود هم مېړه او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې له صبراو زغم څخه کار واخلي، نارینه یې هڅولي چې د ښځو په طبائعو دې صبر وکړي او د زوجیت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښیږئ، نو کېدای شي چې تاسې به یو شی نه خوښوئ، خو الله ﷻ به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغیب کړې چې له مېړه سره په ژوند کولو کې د صبر او زغم څخه کار واخلي، په آسانۍ دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورنۍ جوړښت ته یې زیان ورسیږي، په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» "کومه ښځه چې بې موجبه له مېړه څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بوی حرام دی".

د طلاق حُکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتیا لپاره روا شوی دی چې له امله یې د ښځې او مېړه تر منځ بیلتون راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکی به زوج وي، یعنې په صحیح نکاح به دښځې خاوند وي.

۲. طلاق ورکوونکی به بالغ وي، نو د هلك طلاق نه واقع کیږي.

۳. طلاق ورکوونکی به عاقل وي، نو د لېوني طلاق نه صحیح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. طلاق به په داسې الفاظو ورکوي چې صراحتاً یا کنایتاً ورباندې دلالت وکړي

٥. د کنایی الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نیت لري.

فعالیت

زده کوونکي دې ووایي چې ددوی په سیمو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورایه د طلاق معنا ورکوي؟

پوښتنې

١. طلاق تعریف کړئ.

٢. د طلاق د مشروعیت حکمت بیان کړئ.

٣. اسلام مېړه صبر او زغم ته رابولي دلیل یې بیان کړئ.

٤. د طلاق حکم څه دی؟

٥. د طلاق شرطونه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو به د سنت مطابق دا غوره ګڼل چې ښځې ته له یوه څخه زيات طلاق ورنه کړي (په يو ځل بايد درې طلاقه ورنکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه اوعدت به يې تېريده.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو وېشل شوی چې په لاندې توګه بيانيږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنايه.

۱. **صريح:** هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلوميږي، په عرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې ښځې ته ووايي: ته طلاقه، يا ته په ما حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره بې له نيت کولو طلاق واقع کېږي، نو که ښځې ته وويل شي چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طلاق نه و، دده دغې دعوې ته اعتبار نه ورکول کيږي.

۲- **کنايه:** په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هم د بل شي معنا ولري، خو خلک يې د صريح طلاق په معنا نه پېژني، لکه چې ووايي: له خپلې پلارګنۍ سره دې يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

دکنايي طلاق حکم: د کنايي لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کېږي چې نيت يې د طلاق وي او که يې نيت د طلاق نه وي طلاق نه واقع کيږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډوله دی: سني او بدعي.

۱.**سني طلاق:** سني هغه طلاق دی چې د سنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريښتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وي، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تېر شي او ورڅخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعه کړي او په يوه طهر کې يو په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، دا هم سني طلاق دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. **بدعي طلاق:** هغه طلاق دی چې د سنت طریقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې مېرمنې ته په یو ځل دوه یا درې طلاقه، یا د حیض او یا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي یا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې یې جماع کړې وي، دا طلاق واقع کیږي، خو ورکوونکی یې ګنهګار دی.

دریم- د رجعیت او بینونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. **رجعي طلاق:** هغه دی چې زوج له طلاق څخه وروسته ددې واک او اختیار ولري چې خپله مېرمن راوګرځوي بې له دې چې نوی عقد ته اړتیا پیدا شي، د هغې خوښه وي او یا یې نه وي. دا د لومړی او دویم طلاق له ورکولو وروسته، خو په دې شرط چې د عدت وخت یې لا پاتې وي او که یې د عدت وخت تېر شو، بیا رجعي طلاق په بائن بدلیږي او د مېرمنې خاوند له نوې عقد پرته د هغې د راګرځیدو واک نه لري.

۲. **باین طلاق:** هغه طلاق ته وایي چې په کنایي الفاظو لویدلی وي، لکه چې ورته ووایي ته نوره جلا کړای شوې یې، کورته دې ولاړه شه، یا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نیت ولري، په دې صورت کې یو باین طلاق واقع کیږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړې ښځه بېرته په نکاح کړي.[۱]

۳. **مغلظ طلاق:** هغه طلاق ته وایي چې په درې طلاقه سره خپله مېرمن طلاقه کړي، په دې صورت کې خاوند نه شي کولای چې طلاقه کړې مېرمن ځان ته راوګرځوي، خو هلته یې په نکاح کولای شي چې دا مېرمن له بل چا سره په صحیحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره یو ځای شي، بیایې یا طلاقه کړي او یا ورڅخه مړ شي او عدت یې هم تېر شي، نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوې نکاح ورسره وکړي.

فعالیت: زده کوونکې دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

پوښتنې

۱. طلاق د لفظ له مخې په څو ډوله دی؟ بیان یې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له مخې په څو ډوله دی؟ شرحه یې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعیت او بینونت له مخې په ګوته کړئ.

---

۱ - العناية شرح الهداية - (۵ / ۲۷۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفريق ډولونه (۱)

له طلاق څخه علاوه د ښځې او خاوند تر منځ د خلع، لعان، ايلاء، او ظهار په ذريعه هم بيلتون را منځ ته کيږي، غواړو په دې لوست کې په همدې موضوعاتو خبرې وکړو.

۱. خلع

کله کله د مېرمنې او خاوند تر منځ ژوند تريخ او ستونزمن شي، مېرمن کولای شي د څه مال په عوض کې خپل خاوند په خلع کولو قانع او ځان ورڅخه جلا کړي.

د خلع تعريف

خلع په لغت کې: لېرې کولو ته وايي.

د فقهاوو په اصطلاح کې: له ښځې څخه د هغې د مال په عوض کې د خلع په لفظ سره د نکاح د واک ختمولو ته ويل کيږي[۱]

د خلع مشروعيت

کله کله د طبيعي، اخلاقي، ديني او صحي سببونو له امله د مېرمن او خاوند ترمنځ ژوند ستونزمن شي چې په نتيجه کې مېرمن، نور نه غواړي چې د خپل خاوند سره ژوند وکړي. د همدې اړتيا له مخې اسلامي شريعت خلع روا کړې، څو د مال په عوض کې وکړای شي ځان له دې حرج او تکليف څخه خلاص کړي، تر څو د الله ﷻ د حدودو څخه د تېرې او د خاوند د اطاعت په مخالفت کې ونه لوېږي.

دخلع د مشروعيت دليل

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقرة: ۲۲۹]

" نو که تاسې ته دا وېره وي چې هغوی دواړه به د الله ﷻ پر حدودو ټينګ پاتې نشي، نو د هغو دواړو په منځ کې ددې خبرې باک نشته چې مېرمن خپل مېړه ته يو څه بدل ورکړي (او ځان ورڅخه بېل کړي.) "

نبوي حديث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د حضرت ثابت بن قيس الانصاري رضي الله عنه مېرمن (**جميلة** بنت أبي بن سلول) رسول الله ﷺ ته راغله ويې ويل: اې د الله رسوله ! زه د ثابت بن قيس په دين او اخلاقو نيوکه نه لرم، خو نه غواړم

---

۱ - العناية شرح الهداية - (٥ / ٤٦٥).

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د تریخ ژوند له امله په ناروا کار او د کفر په اسبابو کې ولویږم، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: (ته غواړې چې خپل باغ بېرته ورکړې) هغې وويل: هو، نو ده ته يې باغ بېرته ورکړه او رسول الله ﷺ ثابت رضی الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو يې پرېښوده.[1]

د خلع حکم

د خلع په تر سره کېدلو باين طلاق واقع کېږي او په ښځې د ټاکلي مال ورکول لازمېږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپير

طلاق د سړي له لوري ورکول کېږي او خلع د مېرمنې له خوا د يوه څه مال په ورکولو غوښتل کېږي. کله چې د دواړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کېږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازمېږي.

بې سببه د خلع د غوښتنې کراهيت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په يوه حديث کې له رسول الله ﷺ څخه روايت شوی چې فرمايي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ»[2] "هره ښځه چې له اړتيا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به يې تر سپږمو نه شي".

او په بل حديث کې فرمايي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[3] "هره ښځه چې له شديدې اړتيا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

- که چيرې جفا، نافرماني او بده کړنه د خاوند له خوا وي، نو سړي ته دا مکروه ده چې له مېرمنې څخه بدل واخلي، خو که نافرماني د مېرمنې له خوا وي بيا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخيستل روا دي.
- هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړېدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کېدای شي.

---

١ – السنن الكبرى للبيهقي.

٢ – مسند الصحابة في الكتب الستة.

٣ – السنن الكبرى للبيهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

● خلع د زوج له موافقې پرته صحت نه پيدا کوي، ځکه طلاق ورکول د سړي حق دی، نو که خاوند يې ونه مني خلع نه واقع کيږي.

۲- لعان

د لعان تعريف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخيستل شوی چې لېرې کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: د مېرمنې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وايي چې د زنا د شهادت په څېر د څلورو شاهدانو ځای نيسي، سړی په دې ډول شاهدي ورکولو سره د قذف له حد څخه خلاصيږي او قسمونه يې د څلورو شاهدانو حکم پيدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدي ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوي او له حد څخه ژغورل کيږي.

د لعان مشروعيت

د لعان مشروعيت په قرآن کريم ثابت دی، الله تعالیﷻ فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۞ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ۶ – ۹]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندې تور لګوي او له هغو سره په خپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي، نو له هغو نه د يوه تن شاهدي (دا ده چې هغه) څلور ځله په اللهﷻ باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي چې هغه (په خپل تور ويلو کې) رېښتونی دی او پنځم ځل ووايي چې پر هغه باندې دې د اللهﷻ لعنت وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنيوی په دی ډول سره کېدای شي چې هغه څلور ځله په اللهﷻ باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي چې دغه سړی (په خپل تور ويلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووايي چې پر هغې باندې دې د اللهﷻ غضب وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) رېښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ د انصارو د يوه سړي او دده د ښځې تر منځ لعان تر سره کړ او دوی يې سره جلا کړل.[1]

د لعان د مشروعيت حکمت

لعان ددې لپاره روا شوی دی چې د تور لګولو په صورت کې سړيو ته د خپل حريم څخه د دفاع وروستۍ لاره جوړه شي، خو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

---

۱ – صحيح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صورت کې د وروستی وسیلې په توګه له خپلو مؤکدو ګواهیو څخه کار واخلي او مېرمنې ته دده د حریم د پایمالولو سزا ورکړي. خو څرنګه چې د اسلامي شریعت بنسټ په عدل ایښودل شوی، ښځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د لیرې کولو حق ورکړ شوی، څو په خپلو مؤکدو ګواهیو دا عذاب او پیغور له ځان څخه لیرې کړي.

د لعان کیفیت

کله چې خاوند خپله مېرمن په زنا تورنه کړي او یا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صریح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دلیل هم ونه لري، ښځه دده تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی تر منځ د لعان پرېکړه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کریم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وایي، له دې څخه وروسته قاضي ښځه او خاوند سره جلا کوي چې بیا دا مېرمن په دې سړي باندې حرامېږي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدۍ په ویلو د مېرمن او خاوند تر منځ جلا کیدل واجبیږي، قاضي به د دوی د جلا والي حکم کوي، په دې سره باین طلاق واقع کیږي او له مېرمنې سره جماع او د جماع دواعي حرام ګرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

پوښتني

۱. خلع تعریف کړئ.
۲. د خلع د مشروعیت حکمت څه دی؟
۳. د خلع د مشروعیت دلیل څه دی؟
٤. د خلع حکم څه دی؟
٥. آیا د خلع او طلاق توپیر شته؟
٦. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
۷. لعان تعریف کړئ.
۸. د لعان د مشروعیت حکمت او دلیل روښانه کړئ.
۹. د لعان کیفیت څه دی؟ بیان یې کړئ.
۱۰. د لعان حکم وښیئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفریق پاتې ډولونه (۲)

۳- ایلاء

ایلاء په لغت کې: قسم ته وایي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکید سره داسې قسم کولو ته وایي چې خپلې منکوحې ته به تر څلورو میاشتو یا له هغه زیات وخت پورې نه ورنژدې کېږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ایلاء کفاره:

کله چې خاوند د څلورو میاشتو څخه مخکې خپلې مېرمنې ته رجوع وکړي کفاره پرې لازمیږي، دغه کفاره د قسم کفاره ده.

د ایلاء مشروعیت

د ایلاء مشروعیت د الله تعالیٰﷻ په دې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ وَإِنْ عَزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ۲۲۶ – ۲۲۷]

"کوم خلک چې له خپلو مېرمنو سره د نا اړوندی لوړې کوي، هغوی ته څلور میاشتې وخت دی، که یې ورته رجوع وکړه، نو الله ښښونکی او رحیم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي، نو ودې پوهېږي چې اللهﷻ هر څه اوري او په هر څه پوهېږي."

په حنفي مذهب کې ایلا مکروه تحریمي ده؟

د جاهلیت په زمانه کې به عربو د خپلو ښځو د ځورولو لپاره د اکار کاوه چې تر یوه کاله یا له یوه کال څخه زیات هغه به خپلو ښځو ته نه ورنژدې کېدل، اسلامي شریعت ایلاء داسې قسم وګرځاوه چې په څلورو میاشتو کې باید پای ته ورسیږي، قسم کوونکی په دې کې مخیر دی چې قسم مات کړي او خپلې مېرمنې ته رجوع کوي او یا په قسم وفا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او ښځه له ځان څخه بیلوي، نو که یې بېرته رجوع وکړه د قسم کفاره به ورکوي او که نه نو مېرمن یې وربانديې د وخت په پوره کېدو سره په باین طلاق طلاقیږي.

د ایلاء حکم

که څیرې څلور میاشتې تېرې شي، نو مېرمنې یې په باین طلاق وربانديې طلاقیږي، که یې خپلې مېرمنې ته رجوع وکړه اوقسم یې مات کړ، نو د قسم کفاره به ورکوي.

۴- ظهار

د ظهار تعریف: د خاوند لخوا د خپلې مېرمنې تشبیه کولو ته وایي، له داسې مېرمنې سره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووایي ته په ما لکه زما مور داسې یې، یا ته په ما لکه زما د مور د شا په څېر یې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دی او ظهار کوونکی وربانديې ګناهګاریږي، الله تعالیﷻ فرمایي:

﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۲] ″له تاسې نه چې کوم کسان له خپلو ښځونه ظهار کوي (مور ورته وایي)، د دوی مېرمنې د دوی میندې نه دي، د هغو میندې، خو همغه دي چې هغوی یې زیږولي دي. دوی یوه ډیره ناوړه او درواغ خبره کوي او حقیقت دادی چې اللهﷻ ډېر معافي کوونکی او بښونکی دی.″

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او یا د جماع مقدمات لکه مسه کول ښکلول تر هغو حرامیږي، څو چې کفاره ورنکړي.

د ظهار کفاره

د کفارې په نیت د یوې رقبې (غلام) آزادول او که یې نه درلوده بیا، نو ددوو پرله پسې میاشتو روژه نیول دي او که د روژو د نیولو قدرت نه و، بیا شپیتو مسکینانو ته په مړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګېډه خواړه ورکول، یا د خوړو قیمت ورکول دي چې سهار او ببګا وربانـدې څـان مـوړ کړای شي. الله تعالی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۞ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

[المجادلة: ۲ – ۳]

"کوم کسان چې له خپلو مېرمنو نه ظهار وکړي بیا له خپلې هغې خبرې نـه راواوړي چـې کړې یې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه یوبل تـه لاس ور وړي، یـو غـلام آزادول بـه وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصیحت کېږي او تاسې چې څه کوئ الله ﷻ ترېنـه بنـه خبر دی او څوک چې غـلام ونـه مـومي هغـه دې دوه میاشتې پرلـه پسې روژه ونیسي. مخکې له دې نه چې دواړه یوبل ته لاس وروړي او څـوک چـې پـه دې هـم قادرنـه وي هغه دې شپیتو مسکینانو ته خواړه ورکړي د (کفارې) دغه حکم د دې لپاره درکول کېږي چې تاسې پر الله ﷻ او د هغه پر پیغمبر ﷺ ایمـان راوړئ. دا د الله ﷻ ټـاکلي حـدود دي او دکافرانو لپاره دردناکه سزا ده".

پوښتنې

١. ایلاء لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

٢. د ایلاء د مشروعیت دلیل څه دی؟

٣. د ایلاء حکم بیان کړئ.

٤. ظهار تعریف کړئ.

٥. د ظهار حکم له دلیل سره بیان کړئ.

٦. د ظهار کفاره څه ده؟ تفصیل ورکړئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library